

1936 г. 9.

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

ГОДИНА XXVIII
КНИЖКА 3-4

сп. БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

Година XXVIII

Годишно 10 книжки. * Всѣка книжка 40 страници богато иллюстриранъ текстъ, цѣлѣно художествено приложение и корици. * Единственото българско списание за художествени описания и иллюстрации на българскитѣ планини. * Сведения за всички събития въ свѣтовнитѣ планини. * Прегледъ на цѣлата алпийска литература. * Идеология и техника на планинарството.

Станете абонатъ на списанието!

Запишете познатитѣ си за списанието!

Препоръчайте го на всички приятели!

Годишенъ абонаментъ за нечленове 100 лева. * Редовнитѣ членове на Съюза го получаватъ безплатно.

Всички поръчки, суми и материали да се изпращатъ на адресъ

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ, Царица Йоана, 18, София

Богатъ изборъ на винаги прѣони **ФОТО МАТЕРИАЛИ** отъ прочути производства ще намѣрите само въ

**ФОТО склада
БЪЛГАРСКИ ЛЮМИЕРЪ
НА ДЮЛГЕРОВЪ И ПЕНХАСЪ**

Телеф. 5196

София, пл. Александъръ 4

Изработватъ се всѣкакви любителски проявления и копирания отъ майсторъ фотографъ задоволяващъ всички вкусове.

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

ОРГАНЪ НА БЪЛГАРСКИЯ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪЮЗЪ
ИЗДАНИЕ НА ЦЕНТРАЛНОТО НАСТОЯТЕЛСТВО

Редакторъ СТЕФАНЪ ПОПОВЪ, Гурко, 51
София. Редакция и админ. — Цар. Иоанна, 18.
Само на този адресъ да се изпращатъ всички
материали, съобщения, суми и реклами.

АБОНАМЕНТЪ годишно (10 книжки) 100
лева — за чужбина 120 лева. Членовѣтъ на
Съюза получаватъ списанието безплатно.
Телефонъ 75-89, Пощ. чекова с-ка № 672

DER BULGARISCHE TURIST

Zeitschrift des Bulgarischen Turistenvereins. Schriftleitung: Tzaritzta Joanna, 18, Sofia, Tel. 75-89

Година XXVIII

Мартъ—Априлъ 1936

Книжка 3—4

ДЪЛОТО НА БЪЛГАРСКИТЪ ТУРИСТИ

Българскитъ туристи гледатъ назадъ къмъ единъ изминатъ нѣтъ отъ тридесетъ и седемъ години. Съ гордостъ, достойна за скромността, се която тѣ винаги сж скривали въ себе си резултатитъ отъ своята дейностъ, но и достатъчно скромна за действителнитъ достойнства на тази дейностъ, тѣ се опитватъ веднажъ въ годината да посочатъ на своето дѣло, за да добиятъ нужното обществено признание и сили за понататъшно творчество.

Излишно е въ едно общество, което има всичкитъ претенции да бжде високо културно, да се говори за цената и значението на туризма. Истински културнитъ народи наистина се познаватъ по своето отношение къмъ природата на своята страна и се характеризиратъ съ нейното пълно овладяване за всестраннитъ цели, които практикуването на туризма позволява да бждатъ постигнати.

Българскитъ туризъмъ — това не веднажъ е било подчертавано — е нѣмалъ само егоистичнитъ задачи да бжде изразъ на лични удоволствия, нито пъкъ да изгражда техническитъ удобства при посещенията на планинитъ. За такива цели не е необходимо да се създаватъ организации.

Българскитъ туризъмъ още въ началото си се предаде на по-висшитъ задачи да служи за едно дълбоко и трайно

обществено възпитание, почиващо върху връзката съ родната природа и да ѝ бжде оправданъ пропагандаторъ, защото тя действително е заслужавала тази пропаганда.

Който е ималъ случай да наблюдава колко мащински българскитъ общественици сж постигвали къмъ българската природа и свързанитъ съ нея области на обществена и стопанска дейностъ, знае колко себепожертвувателни усилия сж положили българскитъ туристи, оставени винаги на себе си, безъ елементарната подкрепа отъ държава (което е върно особено за последнитъ години, когато като че ли съзнателно се нанасятъ удари на туристическото движение), нагърбили се самоволно и отъ чистъ идеализъмъ да служатъ на една истински общонародна идея.

И затова, когато въ днитъ на агитационната седмица, къмъ нѣкоя български гражданинъ прозвучи апела да подкрепи дѣлото на българскитъ туристи, или даже да се нагърби активно съ него, нека той знае, че е призованъ да служи не на себе си и не на ограниченъ кръгъ хора, а изключително — чрезъ приобщаването къмъ българската природа — на цялия народъ и въ най-скривената смисълъ на думата на обичната България!

Д-ръ П. Пѣевъ

СЪДЪРЖАНИЕ:

(НА ХУДОЖЕСТВЕНАТА ЧАСТЪ)
Ивановъ — Зиме на Попова Шапка; Херманъ — Изъ Странджа планина; Г. Савовъ — Негой; С. П. — Върховетъ на свѣта; Г. Клисаровъ — Имената на българскитъ планини; Димитъръ Пантелеевъ — Култъ къмъ планинитъ; Василъ Радевъ — Планинарство и туризъмъ; Б. Ст. — Обща планинарска техника; Ст. Поповъ — Хайнрихъ Пфаннлъ.

Божидаръ Стоичковъ — Великденъ въ Рила; Любомиръ Кръстановъ — Изъ Карпатитъ; В. — Гора; 600-годишнина на планинарството; Мина

ЗАКОНЪ-НАРЕДБА ЗА ЗАЩИТА НА РОДНАТА ПРИРОДА

Членъ 1. За култивиране обичъ къмъ родната природа и за запазване съществуващитъ въ страната естествени паметници, подъ разпоредбитъ и закрилата на настоящия законъ се подвеждатъ:

а) бранищата (запазенитъ мѣста) — опредѣленъ дѣлъ, кѣтъ или участъкъ отъ природата, въ нейното самобитно състояние, за естествено-научни изследвания;

б) народнитъ паркове — обекти, съ голямо разнообразие въ природата за култивиране обичъ къмъ сѣщата;

в) природнитъ паметници — рѣдки скални образувания, пещери, групи и единични рѣдки дървета, храсти и растения и тѣхнитъ аномалности, рѣдки животни, птици и мѣстата, гдето живѣятъ и гнѣздятъ, изворитъ, планинскитъ езера и др., и

г) природо-историческитъ мѣста — Оборище, Вола, Шипка, Бузлуджа, Мадара, Абоба, Аладжа манастиръ и др. сгради или съоръжения съ опредѣленъ районъ.

Членъ 2. Тѣ се обявяватъ за такива, съ постановление на министра на земедѣлието и държавнитъ имоти, по предложение на съответнитъ компетентни или заинтересовани институти или ведомства. Тази обява не измѣня собствеността и владението, а създава режимъ за опазване и ограничаване ползването.

Границитъ на сѣщитъ се затвърдяватъ съ ясно видими и трайни знаци.

Членъ 3. Посещението на бранищата е забранено, като се допуска само за научни цели и то съ специално разрешение отъ Министерството на земедѣлието и държавнитъ имоти, отдѣление за горитъ и лова и риболовството. Същото разрешение дава построяването на нужнитъ сгради за природо-изпитателни станции и жилища на персонала по охраната, както и за хранилища на дивеча.

Членъ 4. Въ районитъ на природнитъ паркове, природнитъ паметници и мѣста съ историческо значение се забранява сѣченето и повреждането на рѣдкитъ дървета и храсти, късането и изкореняването на растенията, чупенето на клони, пашата на добитъка, паленето на огънь, ходенето на кучета, освенъ вързани, замърсяването по какъвто и да било начинъ на мѣстата и изворитъ, хвърлянето на съестни продукти и книги, освенъ на означенитъ за тази цель мѣста, ходенето извънъ опредѣленитъ за разходка, туризъмъ и скиорство мѣста и пѣтища, по-

вреждането на служебнитъ надписи, гранични знаци, пѣтеуказатели, огради, пейки и други.

Въ тия райони сѣщо така се забранява и всѣкакви частни строежи, освенъ обществени и общодостѣпни туристически, скийорски и научни хижи, заслони, станции и то съ разрешение на Министерството на земедѣлието и държавнитъ имоти, отдѣление за горитъ, лова и риболовството.

Членъ 5. Забранява се временно или завинаги по района или изъ цѣлото царство брането, късането, изкореняването и унищожаването на рѣдкитъ растения и животни, които сѣ намалѣли чувствително и сѣществува опасностъ за изчезването имъ. Тѣ се обявяватъ за такива съ заповѣдь отъ министра на земедѣлието и държавнитъ имоти.

Сѣщиятъ може да забрани завинаги или за опредѣлени срокове масовото събиране на билки и цвѣта за опредѣлени райони.

Събирането на лѣчебни билки и растения става, съгласно специалния за цельта правилникъ.

Членъ 6. Нарушителитъ на настоящия законъ се наказватъ съгласно постановленията на законитъ за горитъ, лова и риболовството, както и въ строго-охранителнитъ и забранени за ловъ и риболовство мѣста.

За нарушенията, за които нѣма предвидени наказания въ гореказанитъ закони, нарушителитъ се наказватъ съ глоба до 1.000 лева по настоящия законъ.

Забележка. Членоветъ на Българския Туристически Сюзъ по отношение преследването нарушенията по настоящата наредба-законъ, сѣ приравнени на органитъ на властта. Съставенитъ отъ тѣхъ актове чрезъ съответнитъ клонове на сюза се изпращатъ на горската властъ.

(Печатанъ въ „Държавенъ вестникъ“ брой 59 отъ 16 априль 1936 г.).

Централното настоятелство на Сюза съобщава, че окръжното за намалено пътуване презъ настоящата година отъ Главната дирекция на Б. Д. Ж. нос.: № X—40—311 отъ 17 мартъ 1936 г.

ОЩЕ ЗА СКИ-ДАНЪКА

Какъв е отгласа от фамозния български ски-данък в чужбина, личи от следната статия, поместена в най-авторитетното немско планинарско списание „Дерь Бергщайгер“, издавано от Герман-австрийския алпийски съюз (бр. 7, април, 1936, стр. 114):

„Тази наредба, за всички упражняващи зимен спорт страни на Европа изглеждаща като невъроятна, е била наскоро поставена в сила чрез едно почти непонятно кжсогледство на българския финансов министър. И тя ще предизвика в цяла Европа най-голямо учудване и най-остро порицание. Не се смѣташе за възможно в единъ въкъ на всеобщо спортно поощряване подобно посегателство.

Ние, скийоритѣ на всички европейски нации, питаме най-сериозно мѣрдавнитѣ по този въпросъ български мѣста: известно ли имъ е, че

1. Скийорството е едно зимно занимание, което заслужава всѣкакво поощрение, защото укрепява здравно старо и младо;
2. Скийорството подтиква в планинските страни посещенията на чужденци;

3. Съ своята дейностъ планинарските организации пълнятъ държавната хазна съ пари много повече отъ единъ данъкъ;

4. Хората на труда е по-добре — и въ интереса на държавата — да прекарватъ свободното си време въ природата, отколкото чрезъ съмнителни удоволствия въ градоветѣ;

5. Съсипанитѣ стопански селяни могатъ да очакватъ нѣкакво съживяване само чрезъ усиленото посещение отъ излети и съ това да станатъ способни да плащатъ своитѣ задължения къмъ държавата, и

6. При разумно поощрение на зимния спортъ — вмѣсто неговото задушаване — и въ България ще се създаде нова индустрия на артикули за зименъ спортъ, съ което на държавата ще се услужи много повече отколкото съ нѣколко лева ски-данъкъ.

Нека, вмѣсто измислениятъ на зелената маса, хартиенъ доходенъ изворъ, се погледне разумно, трѣзво и по-широко.

Бернх. Кр. Мозелъ — Мюнхенъ.

Б. Р. Предаваме накратко тази статия безъ коментари.

БЪЛГАРИЯ А. Д.

Първо Българско Пътническо Бюро.
Централа: София, ул. „Московска“ 5
(пл. Александър), телефони: 26-28,
76-44, 76-45; пощенска чекова смѣтка:
София 1174, банкова с-ка Бълг. Търг.
Банка. Клонове: Русе, Пловдив и Варна

Продажба на желѣзопътни, параходни и аеропланни билети, спални мѣста, екскурзии и паушални пътувания. Анганиране стаи въ хотели. На разположение водачи. Снабдяване съ паспортни визи.

Дава безплатно всички информации за всѣкакви пътувания.

ПРЕДСТОЯЩИ ЕКСКУРЗИИ НА БЮРО „БЪЛГАРИЯ“

БРЕСЛАУ—БЕРЛИНЪ—ПРАГА отъ 6 до 16 май за панаира въ Бреслау съ посещение специалния мостренъ павилионъ.

ПАРИЖЪ—НИЦА—ВЕНЕЦИЯ отъ 11 май до 2 юний, по случай панаира въ Парижъ и още много други. За желаещи се организира и отиване въ Лондонъ.

Голѣма изненада Ви готви бюро „България“ А. Д. за XI олимпияда Берлинъ (1—16 августъ 1936) съ новия проспектъ за това пътуване, който излиза тия дни. Предвиждатъ се пътувания изъ цяла Германия.

Цени неимоверни низки и отлична организация.

Входни билети по официалнитѣ цени ще намѣрите при Бюро „България“—А. Д. Бюро „България“ е винаги готово да урежда по желание и посоченъ маршрутъ единични групови пътувания.

I. Bulgarisches Reisebüro „BULGARIA“
A. G., Sofia, Ul. Moskowska 5.

1-er Bureau Bulgare de Voyages „BULGARIA“
S. A., Sofia, 5 Rue Moskowska.

СЪЮЗЕНЪ ЖИВОТЪ

Срещи

Пролѣтните съюзни конференции. Въ изпълнение на общия съюзенъ планъ за настоящата година, Централното настоятелство на Съюза свика на 19 априлъ т. г. пролѣтните съюзни конференции на клоноветъ, които трѣбваше да се занимаятъ съ подготовката на туристическата съюзна дейность презъ предстоящото лѣто, както и съ специалните въпроси за агитационната седмица, засилване пласмента на съюзното списание, подготовката на съюзния съборъ презъ лѣтото въ Банско и конгреса на Асоциацията на славянските планинарски дружества презъ есенята въ София и пр.

Въпрѣки своевременната уредба на конференциите и тяхната подготовка отъ клоноветъ-домакини въ София, Стара-Загора и Търново, конференциите пакъ не можаха да събератъ всички съюзни клонове, за да бждатъ истински срещи на нашата творческа мисль.

За съжаление, все още въ съюза имъ клонове, които не могатъ да разбератъ, че нѣма по-добъръ пжтъ за преуспѣване на съюза отъ този, клоноветъ да се отзоваватъ на всички начинания на Централното настоятелство.

Конференциите състояха на 19. IV. въ градоветъ София, Стара-Загора и Търново.

Въ София на конференцията се явиха 12 клона съ общо къмъ 70 представители. Конференцията бѣ открита и ржководена отъ съюзния председателъ д-ръ П. Пѣевъ въ салона на Учителската каса. На нея присѣстваха отъ страна на ЦН още: подпредседателтъ г. К. Кировъ, секретаръ г. В. Радевъ, касиеръ г. М. Кузовъ и съюзниятъ редакторъ г. Ст. Поповъ. Конференцията мина дѣлово, при напълно другарска размѣна на мисли и изчерпи въ опредѣленото време своя дневенъ редъ, следъ което всички делегати се отправиха на общъ обѣдъ.

Въ Търново на конференцията сж присѣствали сжщо 12 клона, съ около 50 души делегати и гости. Конференцията е била ржководена отъ представителя на ЦН, съветникътъ при сжщото г. д-ръ Б. Ковачевски въ туристическия домъ и сжщо успѣшно и давайки ценни съвети и мнения е изчерпила дневния си редъ.

Въ Стара-Загора е имало представени само 5 клона съ общо 44 делегати. Представителъ на ЦН въ сжщата бѣ Г. Скордевъ. Конференцията е вземала почти еднакво обосновани и трѣзви заключения по всички представени за разглеждане въпроси.

Общо казано, пролѣтните конференции трѣбва да се отбележатъ като единъ успѣхъ на съюза презъ настоящата година, защото тѣ закрепиха убеждението за нуждата на подобни дѣлови срещи на ржководителите на нашите клонове.

Не сж присѣствали на отдѣлните срещи следните клонове:

Въ София: Видинъ, Горна-Джумая, Долна-Баня, Кюстендилъ, Разлогъ, Трънъ, Фердинандъ и Червенъ-бръгъ;

Въ Търново: Варна (двата клона), Луковитъ, Плѣвенъ, Провадия и Тевентъ;

Въ Ст.-Загора: Айтосъ, Асѣновградъ, Борисовградъ, Елхово, Карлово, Клисурса, Карнобатъ, Пловдивъ, Свиленградъ, Тополовградъ, Хасково, Харманлий. Чирпанъ, Чепеларе, Широка-лъжа.

ЗАДГРАНИЧНИ ИЗЛЕТИ

Първиятъ задграниченъ излетъ на Съюза презъ настоящата година бѣ уреденъ отъ Централното настоятелство презъ времето отъ 29 февруарий — 9 мартъ, съ маршрутъ въ Ромънските Карпати.

Групата се състоеше отъ 10 души, между които бѣха съюзниятъ подпредседателъ г. К. Кировъ и съюзниятъ секретаръ г. В. Радевъ, подъ водачеството на съюзния редакторъ г. Ст. Поповъ.

Групата изпълни — при хубаво време — следниятъ маршрутъ: Русе — Рамаданъ — Букурещъ — Синая — проходъ Върфулъ ку Доръ и едноименната хижа — долината на Яланица — хижа Каза Пещера — изкачване на върха Омъ (най-високиятъ връхъ на Карпатите въ тази частъ, 2510 м., първо българско зимно ски-изкачване) — спускане въ долината Малаеши — хижа Болбочи — Розенау — хижа Шюлеръ — Кронщадтъ — Букурещъ и обратно.

Презъ всичкото време групата е била гостъ на Седмоградския Карпатски Съюзъ, който е далъ едно неочаквано сърдечно и богато гостоприемство. На това мѣсто ЦН на Съюза отъ името на групата благодари на Карпатския съюзъ въ лицето на неговите председатели на клоноветъ въ Букурещъ и Кронщадтъ и всичките други членове на секциите, които не пожалиха време и срѣдства да направятъ престояването на българските туристи по-възможность приятно.

За самия излетъ въ настоящата книжка помѣстваме подробно описание, а за състоянието на туризма въ Ромъния дадохме сведения въ миналия брой.

Централното настоятелство урежда въ началото на настоящето лѣто втория задграничен излетъ на Съюза презъ годината.

Излетътъ ще има за обектъ Словенскитѣ Алпи (изкачване и на връхъ Триглавъ), съ следния маршрутъ: София—Загребъ—Люблина—Крайнска гора—хижа Кръничъ—връхъ Кръцъ (2410 м.)—хижа Алиацевъ—Кредарица (2541 м.)—връхъ Триглавъ (2863 м.)—хижа Станчева—Триглавски домъ—Александровски домъ—седемтѣхъ триглавски езера—Бохинското езеро—Бистрица—Бледъ—Люблина—Бѣлградъ—София.

За уредбата и рѣководството на излета е натоваренъ члена на ЦН г. д-ръ Б. Ковачевски.

Всички сведения за излета: подробно-сти по маршрута, времетраене (12 дни), разнски и пр. могатъ да се получатъ отъ Централното настоятелство.

Агитационната седмица. И презъ тази година ЦН на Съюза урежда съюзна агитационна седмица презъ времето отъ 10—17 май.

Подробности по сжщата — въ духа на размѣненитѣ въ пролѣтнитѣ конференции мисли — Централното настоятелство е издало специално окръжно, въ което се даватъ упътвания, какъ да се уреди и използва седмицата отъ отдѣлнитѣ клонове.

За тази агитационна седмица ЦН е издало и разпратило на клоновитѣ отдѣленъ „Туристически листъ“, съ .когото тѣ ще могатъ да правятъ своята пропаганда.

ЦН влѣзе въ връзка съ управата на Родно Радио и успѣ да уговори щото презъ седмицата отъ страна на сжщото да бждатъ изнесени нѣколко сказки върху туризма. За тѣхъ ЦН съобщи сжщо въ окръжното си и въ отдѣлнитѣ колонни на ежедневната преса.

За резултатитѣ отъ агитационната седмица — разбира се, тамъ, кждето е била уредена — ще съобщимъ въ следния брой.

Гостъ на Съюза въ края на м. априлъ бѣ областния директоръ на туризма въ Салцбургъ, придворниятъ съветникъ Х. Монтанусъ, който въ София при пѣленъ салонъ държа сказка съ свѣтливи картини за природата на областта Салцбургъ. Добъръ приятелъ на България, г. Монтанусъ е обещалъ да направи всичко щото туристическитѣ връзки между България и Австрия да се засилятъ.

КЛОНОВЪ ЖИВОТЪ

Софийскитѣ клонъ „Алеко Константиновъ“. На 3 априлъ т. г. се състоя общото годишно събрание на клона. Споредъ отчетъ на настоятелството, дружеството има 944 членове (790 мъже, 154 жени), отъ които 248 души сж нови членове. Хижа „Алеко“ е била посетена отъ 12.994 души, отъ които 9.088 членове, 3.656 нечленове; мъже 6.490, жени 3.204, учащи се 330. Списание „Български туристъ“ се е получавало отъ 520 членове. (Поради изчерпване на списанието не е могло да се пласиратъ повече екземпляри). Презъ отчетната година е извършена голѣма строителна, стопанска и културна дейность въ планината: разширение на хижа „Алеко“, изграждане на хижата-наблюдателница на Черни връхъ, поддържане на спасителни заслони, охрана на Витошкия националенъ паркъ и др. Съгласно баланса на дружеството, на 31. XII. 1935 г. имущественитѣ смѣтки показватъ 1.324.774 лева — увеличение 401.503 лева въ сравнение съ 1934 год. Стойността на недвижимитѣ имоти е 1.096.109 лева — увеличение 301.610 лева. Доходитѣ отъ хижата възлизатъ на 177.554 лева — увеличение съ 58.620 лева. Фондоветѣ на клона „Бюстъ на Алеко Константиновъ“, хижа „Пиринъ“ и др. възлизатъ на 168.000 лева. Уредени сж били 6 сказки върху идеологията, историята и придобивкитѣ на родния туризъмъ отъ Архимандритъ д-ръ Кирилъ, Иванъ Раевъ, Драгомиръ Цоневъ, Павелъ Патевъ, Димитъръ Пантелеевъ и Киро Т. Кировъ. Уредени сж били една вечеринка и две томболи съ общъ приходъ 13.141 лева.

Отчетътъ на настоятелството и докладътъ на контролната комисиия бѣха одобрени съ акламации. Следъ освобождението на управителния тѣла отъ отговорность, прие се бюджета за 1936 г., който възлиза на 169.000 лева. Бѣха провъзгласени за почетни членове: столичния кметъ г. инж. Иванъ Ивановъ, за ценното му съдействие по изграждането на Черновръхската наблюдателница, и г. Димитъръ Яблански и Б. х. Боневъ, за голѣмитѣ имъ заслуги по разширението на хижа „Алеко“. Изказана бѣ благодарность и на всички дарители и лица, дружества и други, които сж услужили на клона съ заеми.

При атмосфера на истинско другарство, каквото сжществува между туриститѣ, и съ единомудшие — избрано бѣше ново настоятелство, което се конституира както следва: председателъ д-ръ Пѣйо Пѣевъ, подпредседателъ Георги Клиса-

ровъ, секретарь д-ръ Иванъ Боровъ, касиеръ Димитъръ Парлапановъ, библиотекаръ-домакинъ Атанасъ Яковъ и съветници полковникъ Никифоръ Никифоровъ. Димитъръ Пинтелевъ и Владимиръ Малевъ. Контролна комисия: Василь Христовъ, Дим. Рунтовъ и Дим. Митковъ.

Русенският клонъ „Приста“ е засилил много своята излетна дейност и то главно въ планинитъ, въпрѣки голѣмото имъ отстояние отъ Русе. Така: презъ изминалитъ се великденски празници клонътъ е уредилъ три голѣми излета на групи отъ по 4 души, като първата група е посетила Витоша, втората презъ Казанлъкъ, Карлово и Калоферъ е изкачила връхъ Юмрукъ-чалъ, а третата презъ Пловдивъ, Костенецъ е отишла на връхъ Белмекенъ.

ВАРЕНСКИ КЛОНЪ „РОДНИ БАЛКАНИ“

Изтеклата 1935 год. бѣ също една отъ благоприятнитъ за „Родни Балкани“. Първата и най-важна работа на настоятелството бѣ, заедно съ „Девненски Извори“, да почне подготовката на 28-я редовенъ съюзенъ съборъ, който трѣбваше да се състои въ Варна. Въ тази подготовка клонътъ даде много голѣмъ дѣлъ отъ усърдие. Следъ завършване на събора се състояха нѣколко излети изъ околността на Варна, единъ отъ които бѣ до хижа „Родни Балкани“ и устието на р. Камчия. Излетниците въ този излетъ сѣ останали съ много добри впечатления отъ уредбата на хижата и нейната чистота, която презъ всичкото време на годината е изрядна. Това се дължи на енергията ѝ домакинъ г. Ив. Шойлековъ. Състоя се също единъ петдневенъ задграниченъ излетъ до Цариградъ и обратно съ най-люксовия български п/х „Царъ Фердинандъ“.

Презъ събора бѣ издаденъ туристически листъ, въ който бѣха отпечатани статии и снимки за Варна. Същиятъ бѣ раздаванъ безплатно на съборянитъ и гоститъ на града.

Въ навечерието на събора Тѣхни Величества Царъ Борисъ III и Царица Йоанна посетиха хижата и подариха 24 одеала за обзавеждане на спалнитъ при сѣщата. Като благодарностъ за Вишочайшия подарѣкъ, настоятелството подари картина изобразяваща хижата, нарисувана отъ познатия нашъ художникъ г. Милень Сакъзовъ. Същата поставена въ рамка, изработена художествено отъ познатия на всички въ града художникъ-рѣзбаръ г. Жечо Арнаудовъ, бѣ изпратена на Тѣхни Величества съ

подходящъ адресъ. Същата днесъ краси една отъ залитъ на двореца „Евксиноградъ“.

Независимо отъ дейността, проявена по изнасяне на събора, останалата такава по отношение на клона бѣ също голѣма. Устроени сѣ 33 излета, отъ които 21 едnodневни, 7 двудневни и 5 многодневни. Същитъ бѣха посетени отъ 299 членове, 71 членки, гости-мѣже 327, жени 185 или всичко отъ 882 излетници при изминатъ километражъ 1250 пешъ и 3.304 съ превозни сръдства, или всичко 4.554 клм. Възторгътъ, който излетниците изживѣваха при излетитъ бѣ голѣмъ и заразяващъ. Задушевността и веселието привличаха все по-нови привърженици на българската природа. По една хубава традиция, клонътъ и тази година устрои коледенъ излетъ до своята хижа край морето, посегенъ отъ много членове и многобройни гости. На първия денъ на Рождество Христово бѣ изнесена и литературно-музикална програма.

Презъ годината хижа „Родни Балкани“ е посетена отъ 1661 излетника, отъ които мѣже 1233 и жени 428. Такситъ и даренията, събрани отъ тѣзи посещения възлизатъ на 16.987 лева. Същата е въ отлично състояние и привлича много любители на природата. Всички спални сѣ обзаведени съ добри завивки (одеала подарени отъ Негово Величество) и бѣли чаршафи.

Патронниятъ празникъ на клона — 12 юлий — (Петровденъ) се отпразднува много тържествено. Обявениятъ излетъ до хижата съ моторни лодки и пешъ бѣ многолюденъ.

Издадени бѣха също 1500 екземпляра карта-пъттеводителъ съ всички маркирани пѣтища за хижата и съ снимка на самата хижа. Поставиха се и 7 табла на видни мѣста въ града съ по една увеличена снимка на хижата, нѣколко помалки отъ близката и околностъ и устието на р. Камчия съ кратко описание на хижата.

Поради голѣмата суша презъ изтеклата година, въпрѣки залесителния материалъ, който се имаше на разположение отъ Варненската община, засадени бѣха само 80 плодни дръвчета и декоративни храсти.

Къмъ 31. 12. 1935 г. клонътъ брои 157 членове, отъ които редовно отчетени къмъ клона 111, а къмъ Б. Т. С. — 130. Съюзното списание „Български Туристъ“ се получава отъ 50 члена. Финансовото положение на клона е било добро. Изплатени сѣ 9.000 лева на кредиторитъ, по постройката на хижата.

При единъ активъ отъ 200.000 лева, клонътъ дължи още 14.000 лева, отъ които 10.000 лева безлихено на отличния труженикъ въ туризма г. Цончо Златиновъ.

Изнесени бѣха презъ годината две другарски срещи и една традиционна вечеръ, които донесоха добъръ материаленъ и мораленъ успѣхъ. Традицион-

На общото годишно събрание, състояло се на 16. 2. т. г. се избра управителенъ съветъ и надзорна комисиия въ съставъ: Председателъ Ил. Антоновъ, подпредседателъ В. Добревъ, секретаръ Б. Вознишки, подсекретаръ Г. Шойлековъ, касиеръ-счетоводителъ Н. Георгиевъ, касиеръ-инкасатори В. Вълчевъ и В. Овчаровъ, домакинъ-библиотекаръ Алб. Геронъ, съветникъ д-ръ М. Богдановъ и Ив. Стефановъ. Надзорна комисиия: предс. д-ръ Н. Сиравовъ, членове: Ив. Петровъ и П. Перуковъ. Заведующъ излетитѣ Ц. Златиновъ, домакинъ на хижата Ив. Шойлековъ.

Преди откриване на събранието, членътъ на клона г. Дим. Илиевъ, учителъ отъ мъжката гимназия, изнесе много интересенъ рефератъ на тема: „Пещерята Мацоха въ Чехия“, придруженъ съ 35 свѣтлинни картини съ епидиоскопъ.

Казанлъшкиятъ туристи отъ „Орлово гнѣздо“ имаха на 19 мартъ т. г. общо редовно годишно събрание. Споредъ отчета на настоятелството, дружеството брой 134 члена. Уредени сѣ били 39 излета посетени отъ 485 души. Туристическата спалня е приютила 1400 излетници съ приходъ 6300 лева. Изнесени сѣ 7 вечеринки, единъ традиционенъ балъ съ общъ приходъ 18.000 лева. Уредена е била и една публична сказка на г. Киро Кировъ. Хижа „Бузлуджа“ е довършена и за нея сѣ похарчени общо 140.000 лв. Бюджета на дружеството възлизащъ на 50.000 лева е реализиранъ напълно. Новото настоятелство се е конституирало както следва: председателъ М. Черневъ, подпредс. Ганчо Фъсовъ, секретаръ Дим. Вѣнковъ, касиеръ Коста Бѣловъ, домакинъ К. Теневъ и съветници: г-ца А. Димитрова, г. г. Никола Спасовъ и инж. К. Рѣповъ. Контролна комисиия: Дечко Христовъ, Д. Лазаровъ и Т. Кечеджиевъ.

Карнобатския клонъ „Чалъ-Кавакъ“ на 22 февруарий е далъ голѣмъ маскенъ балъ въ салона на общинския театъръ.

Балътъ е билъ масово посетенъ и съ уредбата си е произвелъ много силно впечатление. Разиграла се е малка томбола, всички предмети за която сѣ били подарени отъ дългогодишния членъ на клона г. Баадинъ Хафузовъ, на когото всички

изказгати голѣмата си благодарностъ.

Балътъ е донесълъ на клона чистъ приходъ 5.300 лева, които веднага сѣ внефондъ възлиза сега на 33.000 лева.

Радомирско туристическо д-во „Орлитъ“ е имало на 26 т. м. общо годишно събрание, което е избрало новъ управителенъ и контроленъ съвети, както следва: Председателъ Димитъръ Геневъ, подпредседателъ Костадинъ Костовъ, секретаръ Цвѣтанка Маркова, касиеръ Иванъ Тасевъ, п. касиеръ Ани Аневъ, домакинъ Огнянъ Диневъ, заведующъ излетитѣ Владимиръ Пенджерковъ и съветници: Райна Бѣлвска и Крумъ Радишски. Контролна комисиия: Добри Чуклевъ, Костадинъ Ллевъ и Йорданъ Разсипийски.

Въ нозото настоятелство влизатъ преданни и дейни туристи, на които предстои тази година да построятъ едно лѣтoviще на бѣднитѣ радомирски деца въ политѣ на м. „Червена ябълка“ и единъ туристически паркъ, който ще служи за стдихъ и почивка на сѣщитѣ деца, а така сѣщо и на всички любители на природата.

Горноорѣховското туристическо дружество „Камѣка“, клонъ отъ Б. Т. С., въ годишното си събрание на 8 февруарий т. г. избра настоятелство въ съставъ: председателъ: Тодоръ К. Камбуровъ, подпредседателъ: Конст. Докторовъ, секретаръ: Хр. Константиновъ, касиеръ: Ив. Юр. Дрѣмовъ, пом. касиеръ: Йорданъ Йонковъ, съветници: Н. Абаджиевъ, Илия Пенчевъ и А. Славчевъ. Контроленъ съветъ: К. Ив. Камбуровъ, В. П. Велевъ и В. Берजारовъ. Зам. излетитѣ и дописникъ: Константинъ Докторовъ.

Дружеството съ своята дейностъ все повече буди интересъ всрѣдъ горноорѣховското гражданство и печели неговитѣ симпатии.

Презъ изтеклата година сѣ се записали още 42 нови членове. Дружеството усилено работи за реализирането на на зрѣлата вече идея за изграждането на единъ туристически домъ, за която цель общинскиятъ съветъ съ нотариаленъ актъ е отпусналъ мѣсто за постройката въ най-хубавата частъ на градската градина. Горноорѣховскиятъ туристи съ ентузиазъмъ работятъ за разрастване дѣлото на родния туризъмъ.

Търновскиятъ клонъ „Трапезица“ на 15. III т. г. е ималъ XXVIII-то си редовно общо годишно събрание, което е разгледало и одобрило отчета на настоятелството за 1935 г. единодушно и безъ разискване, сѣщо така е гласувало и бюджета за 1936 год. въ общъ размѣръ

90.140 лева приходъ и толкова за разходъ.

Избрано е ново настоятелство съ председател дългогодишния такъвъ г. Цоню Ст. Гиргановъ и известни и преданни туристи, преизпълнени съ любовъ къмъ дѣлото, — поради което се очаква въ Търново една обновена и усилена творческа туристическа дейностъ презъ идващата година.

ПРЕНОЩУВАНИЯ ВЪ ХИЖАТА-ДОМЪ НА КЛ. „ТРАПЕЗИЦА“ ВЪ ТЪРНОВО

Съгласно решението на настоятелството на клона съ протоколъ № 7 отъ 26 мартъ 1936 год., отъ 1 априлъ 1936 год. се въвеждатъ следнитѣ такси за пренощувания въ спалнитѣ на клона:

За ношуване на учаци-дѣца 6 лева; учаци въ гимназии — 8 лева; за членове на Б. Т. С. и Ю. Т. С. — 10 лева; за студенти — 12 лева; за професори, учители, художници и др., които пътуватъ съ научна целъ — 15 лева.

За групи необходимо е предварително да се съобщи на адресъ: **Туристическо дружество „Трапезица“**. Въ спалнитѣ има сто легла.

Настоятелството на Врачанския клонъ „Веслецъ“ отъ Българския туристически съюзъ въ България, е предприело просаждане и почистване на боровия паркъ при туристическия домъ.

Презъ седмицата се засадиха 2000 борчета, изпратени даромъ на клона отъ разсадника при гара Своге.

Членоветѣ на настоятелствата излизатъ презъ свободното си време изъ парка, за да прочистватъ сѣщия отъ търнацитѣ и др. храсти, които задушаватъ малкитѣ борчета.

Посадиха се въ 100 кошчета борчета, които се раздадоха на членоветѣ, за отглеждане въ домоветѣ, следъ което идущата година ще бждатъ посадени заедно съ кошчетата на мѣста, където липсва почва и е каменисто.

За покриване на разходитѣ, клонътъ даде забава на 18 априлъ т. г. въ салона на Туристическия домъ.

Независимо отъ това, на 5 априлъ т. г. членоветѣ на клона направиха единъ трудъ излетъ до парка, на който присѣствуваха 30 души и чрезъ който се почистваха 2 декара отъ парка.

Членоветѣ на клона ще продължаватъ и занапредъ да организиратъ тѣзи трудови излети, които даватъ добри резултати.

На 16 февруарий кл. „Белмекенъ“ въ гр. Т. Пазарджикъ е ималъ общото си годишно събрание, което е избрало но-

во настоятелство, въ следния съставъ:

Председателъ Влад. Т. Мумджиевъ; подпредседателъ Никола Мариновъ; секретаръ Симеонъ Симеоновъ; домакинъ Г. Абаджиевъ; касиеръ Иванъ Петровъ; съветници: Илия Илиевъ, Кир. Клисурски и Робертъ Бенбасатъ.

Бургазскиятъ клонъ „Странджа“ отъ Б. Т. С. е избралъ ново настоятелство, въ съставъ:

Председателъ инж. Р. Радевъ; подпредседатели: Драгомиръ Драгановъ и Панайотъ Ивановъ; секретаръ Димитъръ Г. Кутлевъ; касиеръ Хр. Наковъ; домакинъ Георги Николовъ; зав. излетитѣ Кирилъ Гецовъ; съветници: Иванъ Вълковъ, Любенъ Георгиевъ и Теню Ивановъ.

На 7 априлъ т. г. се състоя годишното събрание на клонъ „Елинъ връхъ“ отъ Б. Т. С. въ Св. Врачъ. Събранието бѣ посетено почти отъ всички членове на клона. Следъ отчета на председателя за извършената презъ 1935 г. работа, станала разисквания, като се дадоха и напътствия за бждещата дейностъ. Взе се решение, презъ лѣтото да стане освещаването на хижата въ мѣстността „Попина-лъжа“ — Пиринъ, непосредствено следъ туристическия конгресъ въ гр. Банско. На освещаването ще бждатъ поканени видни лица и дарителитѣ, които сѣ станали причина за постройката на хижата. Ще бждатъ канени сѣщо всички конгресисти-туристи.

Избра се ново настоятелство — председателъ д-ръ Райчинъ Несторовъ; подпредседателъ Кост. Коцевъ; секретаръ Ив. Патроневъ; касиеръ Никола Харисковъ; домакинъ-библиотекаръ Атанасъ п. Прокоповъ; членове: Тома Атанасовъ, Атанасъ п. Тодоровъ и Георги Ирибовъ. Контролна комисия: Стр. Стояновъ, Стойко Константиновъ и Илия Бакаловъ.

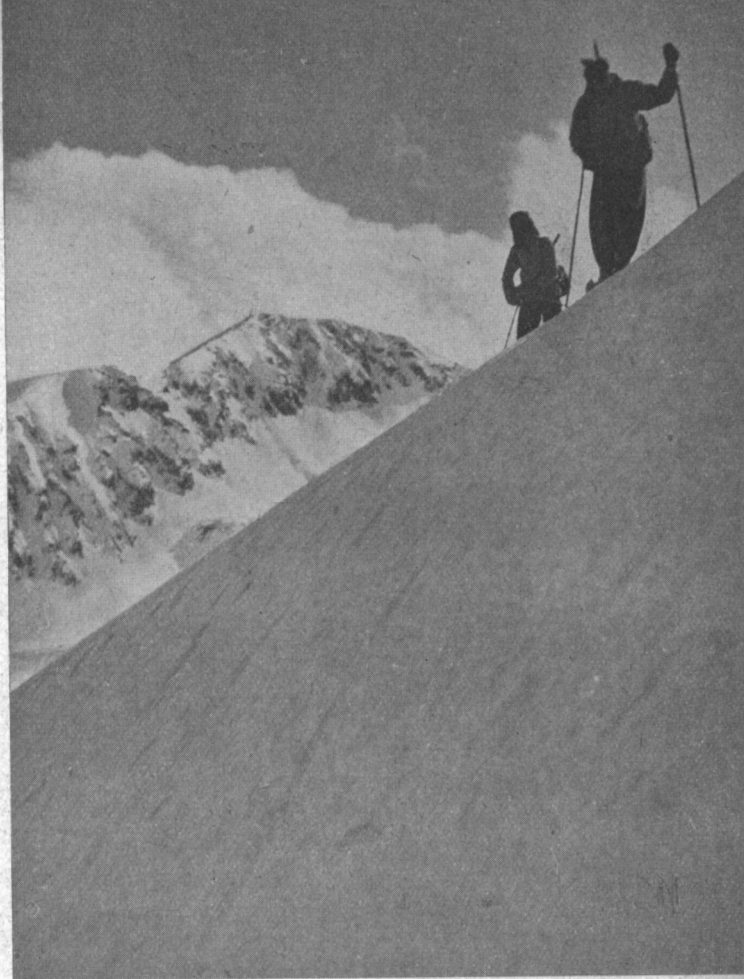
При повишенъ духъ и ентузиазъмъ, председателятъ закри събранието.

Ямболскиятъ клонъ „Кабиле“ отъ Б. Т. С. е избралъ ново настоятелство, въ съставъ: председателъ Т. Тодоровъ, адвокатъ, подпредседателъ Ив. Д. Ивановъ, търговецъ-книжаръ, секретаръ К. х. Радоновъ, учителъ; касиеръ Р. Н. Русевъ, чиновникъ общината, дом.-библиотекаръ Ст. Драгиевъ, чин. окол. управление и съветници: Йорданъ Таповъ, чин. Кооп. банка, Л. Ивановъ, чин. Б. Н. Б. и Г. Султановъ, търговецъ. Контролната комисия е въ съставъ: Ив. Икономовъ, Ст. Гърдевъ и Н. Кортезовъ.

Клонътъ и презъ настоящата година ще продължи своята системна дейностъ.

Amelief

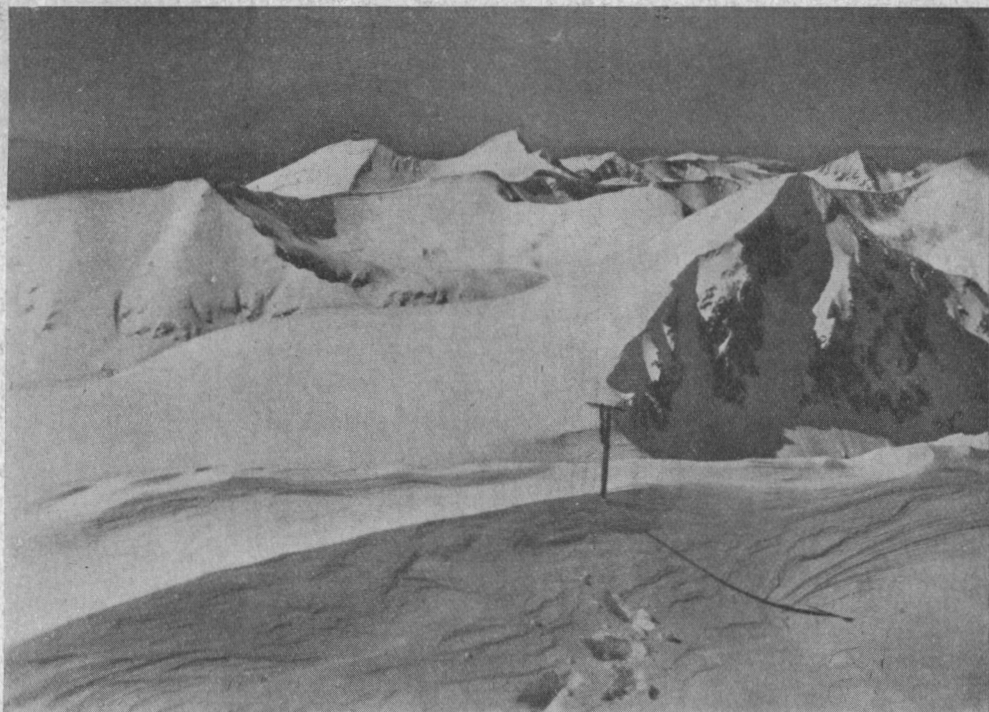

ВЕЛИКДЕНЪ ВЪ РИЛА

отъ БОЖИДАРЪ СТОИЧКОВЪ

Всѣко годишно време планината е въ състояние да ви привлѣче. Зимата — съ необятнитѣ бѣли пространства, замѣгленитѣ върхове и буритѣ; лѣтото — съ горещитѣ дни, студениѣ нощи и поройнитѣ дъждове; есенята — съ горитѣ, мъглитѣ, облацитѣ и тихитѣ вѣтрове. Най-интересна, обаче, изглежда планината да е презъ пролѣтѣта и то презъ късната пролѣтъ. Тукъ имате съпоставено всичко, което опредѣля и зимата, и лѣтото едновременно. Въ дълбокитѣ долини всичко е зелено, а върховетѣ си оставатѣ бѣли. Извънъ това, пролѣтѣта дава и свои типични образи на планината: това сѣмъ полуоголениѣ скали отъ снѣгъ, останалитѣ снѣжни мостове по дълги протежения на рѣкитѣ, стичащата се отвсѣкжде вода, зеленитѣ полуоткрити отъ леда езера.

Трима сме. Натѣпкали раницитѣ си съ всѣкакъвъ видъ великденско ядене, ние потегляме за хижа „Мусалла“ въ петѣкъ сутринѣта. Времето е по-скоро лошо и съ изгледъ за решително влошаване. Захванали се въ долината на рѣка Царска Бистрица, ние бавно крачимъ, прегънати подъ тежестѣта на раницитѣ. Долината Царска Бистрица въ началото не дава ридъ да е красива; достатъчно е широка, пъкъ не е и дълбока. Всѣкога ми е прагила такова впечатление. Нейниятѣ чаръ се открива едва като се наближи хижата. Въ последната заварихме 6 души. Следъ малъкъ престой, се отправихме за наблюдателницата, за да се възползуваме отъ даденото ни разрешение за ношуване и за да можемъ да кажемъ, че за една нощъ сме били най-„високопоставенитѣ“ хора на полуострова, особено оня отъ

Високо горе

Снимка Н. Миронски

насъ, който ще ношува на втория наръ.

При снѣгъ и силенъ вѣтръ, стигаме къмъ 10 часа на наблюдателницата. Първата ни работа е да поздравиме семейството Василеви отъ всички познати и непознати. Следъ това, естествено, идва вечерята, презъ време на която семейството Василеви ни изконсумирватъ почти всичката месна храна, тъй като, както тѣ самитѣ ни заявиха, отдавна не били яли месо. Интересно е човѣкъ да „наблюдава“ наблюдателя съ каква любовъ си гледа работата. Той просто свещенодействува. Преди да настѣпи времето за наблюдаване, Василевъ е вече готовъ, завитъ добре съ мушамата си като за дълъгъ пѣтъ, независимо отъ времето. Всичката си работа я върши по даденъ планъ, съ абсолютна точностъ, безъ никакво отклонение, като често гласно си приповтаря установенитѣ резултати. Да го видите съ каква загриженостъ и съсърдоточеностъ се навежда надъ метеорологичнитѣ уреди при наблюдение, бих-

те казали, че за него всичко изглежда да се свежда до барометъра и вѣтромѣра.

Доволни че спестихме пѣтя отъ хижата до Наблюдателницата, на следния день сутринъта добре отпочинали, ние се готвиме да потеглимъ. Целъта ни е заслона Мальовица. Извънредно гѣстата мъгла, обаче, съпроводена съ силенъ снѣгъ и дъждъ ни задържатъ въ наблюдателницата. Времето вече е достатъчно лошо, а барометритѣ стремглаво падатъ. Това, обаче, не ни отчайва и до оправянето му, Бѣлката и Царето произвеждатъ единъ „десетобой“ на всички видове хазартни игри. Така протича времето до 3½ ч. следъ обѣдъ, когато при разределата се малко мъгла и при сѣщия снѣгъ и дъждъ решаваме да потеглимъ къмъ долината на Бѣли Искъръ.

Билото на Близнацитѣ и Маричинитѣ върхове е напълно отвѣяно. Завити добре, бавно но сигурно мокрени отъ валящата силна лапавица, ние следваме рѣба, виждащъ се едва на нѣколко разкрача

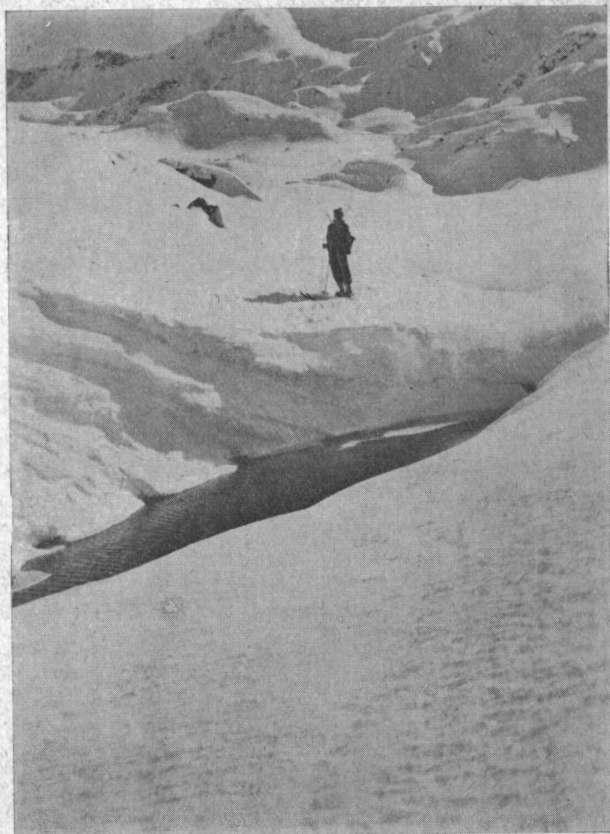
предъ насъ. По всичко изглежда, че сме въ пояса на бурята, тъй като дигнатиятъ нагоре пикелъ пръщи отъ пълната съ електричество атмосфера. Слизаме на превала между Маричинитъ върхове и Юрушки-чалъ. Тукъ мъглата е два пѣти по-гѣста, а мокриятъ снѣгъ е вече букваленъ дъждъ. Слагаме скитъ и съ мѣка си чертаемъ пѣтя въ мъглата. Наклонътъ е тукъ толкова голѣмъ, че гѣстата мъгла го оприличаваше на всѣки десетъ метра предъ насъ на грамадна снѣжна стрѣха. Това е дерето Даркевъ гробъ, водещо въ долината на Бѣли Искъръ.

Изведнѣжъ мъглата остава надъ насъ. Слѣзли още по-долу и отбили се въ лѣво отъ дерето, ние навлизаме въ заснѣжената рѣкичка на единъ отъ най-страхотно затворенитъ циркуси на Рила. Това е циркустъ на Юрушки чалъ. Въпрѣки голѣмата си височина, сега той бѣ

свободенъ отъ мъгли. Последнитъ се простираха до всичкитъ образуващи горбове, безъ да навлѣзатъ въ него. Скитъ вървятъ мѣчно по мокрия снѣгъ, което е добре-дошло за тѣзи голѣми наклони. Привечерь, при постоянно усиливащъ се дъждъ, стигаме долината, и безъ да се отбиваме на трудовашкитъ бараки, залавяме се да търсимъ новопостроеното жилище въ връзка съ издигането на баража. Най-после го откриваме. То се оказа, обаче, че не е никакво жилище и че е напълно негодно за пренощуване.

Разузнахме и намиращата се въ съседство малка полуразнебитена барака, кѣдето, за наше най-голѣмо изумление, извънъ натрупанитъ тухли, откриваме и единъ телефонъ. Царето, като човѣкъ на силнитъ изрази и рѣзкитъ движения, веднага вдига слушалката. За наше още по-голѣмо изумление се обажда Мала-

Вода всрѣдъ снѣговетъ

Снимка Н. Миронски

Почивка надъ върховетъ

Снимка Д-ръ Л. Телчаровъ

Църква. Влизаме въ връзка и става така, че братът на пазача на новата постройка, която била горе при старитъ трудовашки бараки, пристига още същата вечеръ. Стана нужда да слъземъ до „Картата“, за да го посрещнемъ, защото, както той самъ ни увъри по телефона, преди два дни срѣщналъ на пътя подъ баракитъ мечка и сега му било неудобно самъ да излиза презъ нощта.

Бѣхме много измокрени. Лично менъ дрехитъ ми тежеха, толкова бѣха напоени.

Възкресение Христово прекарахме въ сушене на дрехи, пушене и пиене чай, наподобавашъ минерално масло, но поне подъ сухъ покривъ, въ добре затоплена стая, което ни извънредно много радваше.

На сутринта, поради постоянствуващото лошо време се отказахме отъ излизането по Прѣка рѣка съ цель заслона Мальовица, като си избираме единъ потогваращъ на времето маршрутъ — тръгваме за Рилския манастиръ, по долината на Бѣли Искъръ. Съ задълбочаването си въ долината времето се сравнително поправя. Откриватъ се и нѣкои върхове. Идва и малко слънце. Това изглежда че дава настроение на Бѣлката и той започва съ пълна сериозност да ни разправя, че по стѣпкитъ — които срѣщаме на всѣка крачка, — може да се познае не само животното, но и настроението му — дали е било спокойно, пре-

следвано, дали е било радостно или не и пр. Тия обяснения ни доведоха до мисълта, че като при животнитъ, така и при хората, голѣмото изяжда малкото, съ спорове по която мисълъ, стигаме началото на долината — превалътъ надъ Рибнитъ езера. Часътъ е два следъ обѣдъ; имаме и слънце. Сега ни чака едно изпитание. То е да минемъ образувалата се шапка на преваля по посоката на Рибнитъ езера и да се спуснемъ, разбира се, скитъ на гърба, по почти отвеснитъ на мѣста склонове, до езерата. Предпазливо, прикрепяйки се съ пикелитъ си, правейки стѣпка по стѣпка въ снѣга, ние се смѣкваме къмъ първитъ езера, откъдето, следъ краткъ обѣдъ, потегляме надолу съ скитъ на крака.

Отдавна сме въ Рилската рѣка. Последната е още затрупана отъ снѣга. За нея не се грижимъ. Внимаваме само върху подаващитъ се изподъ снѣга грамадни трупи. И въ избиране на по-чистъ пътъ, не сме усетили какъ сме минали по дѣсниятъ брѣгъ на рѣката. Опомнихме се чакъ когато се откри водата, а знаехме че подолу трѣбва непременно да бѣдемъ влѣво отъ рѣката, защото тамъ е пътеката, а извънъ пътеката е невъзможно човѣкъ да се движи. Но не се върнахме и продължихме, разчитайки на нѣкой снѣженъ мостъ. Такъвъ нѣмаше, а ние вече приближавахме точката, отъ която надолу и съ катерене по скалитъ не може да се продължи. Да прегазимъ рѣката бѣ почти

Снимка Д-ръ Л. Телчаровъ

изключено. Всъщност знае какво представлява Рилската рѣка презъ пролѣтъта. Да се върнемъ едно разстояние, което бѣхме съ ски слѣзли за близо единъ часъ, бѣ пъкъ невъзможно — свечеряваше се. И безъ да знаемъ какъ ще постѣпимъ, поттиквани като че ли отъ едно особено вътрешно чувство за успѣшенъ край, ние всички вървѣхме напредъ, безъ да си чертаемъ каквито и да било планове. И наистина това вътрешно чувство се оправда. Следъ десетина минути жързаяне, ние се отзоваваме до една паднала отъ Су-чала лавина, но по такива размѣри, че затрупала цѣлата рѣка на една широчина отъ 5—6 метра, следъ което се блъснала въ отсрещната отвесна скала, кждето се напластила въ формата на наносъ въ повече отъ 5 метра височина.

Това бѣше голѣма пиринска лавина. Лавината ни направи такова впечатление, че ние забравихме да се радваме за намѣрения изходъ.

Следъ преминаването на рѣката, обаче, ни предстоеше да изкачимъ 10-15 метровия склонъ предъ насъ, представляващъ лѣвия брѣгъ на рѣката. Това се оказа най-сериозното ни предприятие отъ цѣлия излетъ. Отвесната 10-метрова скала, покрита съ мѣхъ, ни забави повече отъ единъ часъ. Трѣбваше да се катеримъ съ раницитѣ и скитѣ.

Съ минаването на отсрещния брѣгъ, почна да вали ежедневния дъждъ.

Мокрени отъ усиливания се все повече и повече дъждъ, стигнахме въ манастира въ 9 часа — при затваряне на вратитѣ, доволни отъ изпълнената задача.

На слънце предъ заслона

Снимка Д-ръ Л. Телчаровъ

Ранна пролѣтъ въ Синая

ИЗЪ КАРПАТИТЪ

отъ ЛЮБОМИРЪ КРЪСТАНОВЪ

Нашата група, която се състоеше отъ десетъ души добре екипирани туристи, замина за Карпатитъ на 29 февруарий т. г. Ние отивахме като гости на Седмоградския Карпатски съюзъ, една мощна туристическа организация, която брои въ редоветъ си добри туристи и още подобри другари. Нашитъ любезни домакини ни посрещнаха на другия день още на Гюргево, а сжщиятъ следъ обѣдъ, вече въ Букурещъ, на обща маса, ние сърдечно размѣняхме мисли за предстоящия излетъ. Ние трѣбваше да заминемъ още сжщата вечеръ съ влака за Синая. Времето ни бѣше броено, а и лошиятъ слухъ, че снѣгътъ е започналъ да се топи, караше да бързаме. Защо ги носѣхме тѣзи ски, когато може би тѣ щѣха да тежатъ на гърбоветъ ни!

Плутуването съ влака за Синая мина незабелязано. Весели приказки, пррек-

ти и гадания за състоянието на планината. Нашиятъ новъ водачъ за планината, отличния туристъ и другаръ Вернеръ Фойрихъ, ни успокояваше — наистина въ низкитъ мѣста снѣгътъ се е постопилъ, но горе, тамъ е друга работата!... Наближавахме Синая. Все по-често главитъ ни се издаваха презъ прозорцитъ и, взирайки се въ тъмнината, ние искахме да различимъ поне нѣкакво малко парче отъ снѣгъ. Но, уви, около насъ нѣмаше снѣгъ даже и за цѣръ. Е, нѣма какво, ще се търпи до горе!

На сутринъта, добре отпочинали, още съ изгрѣва на слънцето ние нарамахме раницитъ и скитъ и съ пѣсни поехме пѣтя за планината. Синая още спѣше, а ние пѣхеме, защото по околнитъ височини блестѣше снѣгътъ, скритъ отъ нашия погледъ въ тъмнината на нощта. Духътъ ни бѣше повишенъ, а огромната

гора около Синая, презъ която водѣше пѣтя, бѣше спокойна въ утринната тишина. Ние крачехме бавно, все по-дълбоко вдъхвайки прѣсния утриненъ въздухъ, защото пѣтеката все по-стрѣмно се извиваше нагоре. Скоро Синая остана въ низината — ние бѣхме изкачили първото бѣло. Сцитѣ натежняха — заповѣдъ за малка отмора. Предъ насъ, забулени въ сина утринна тъма се редѣха отдѣлнитѣ билъ на Карпатитѣ. Долу, голѣми борове и широколистни гори отдѣляха съ рѣзка линия снѣгътъ по височинитѣ. Но ние сме вече близко до нашия, близкия снѣгъ. По-нетърпеливитѣ отъ насъ бързатъ и още на първата малка преспа сцитѣ сж въ действие. Така е по-добре, сега прилича вече и на зименъ излетъ, па и майтапитѣ така полесно се разправятъ. Нѣкои отъ насъ сж безъ колани на сцитѣ, т. е. свикнали сж да „драскатъ“ нагоре. А това „на горе“ става все по-стрѣмно. Личи си, че се приближаваме къмъ нашата първа и единствена почивка за този день, малката новопостроена хижа подъ върха Кудоръ (2005 м.). Снѣгътъ е добъръ, а мѣстата за ски около Кудоръ сж още по-добри. Всичко е гладко и хубаво заоблено, а точно надъ хижата се издига Кудоръ, нарѣзанъ отъ горе до долу съ остри зигъ-заги отъ ски. „Майсторъ е билъ този“ — казватъ нѣкои отъ нашитѣ, като гледатъ красивитѣ следи. Въ

хижата намѣрихме трима-четирима скиори, които малко следъ нашето пристигане „запращиха“ надолу, а ние удобно се разположихме предъ топлата супа. Да хапнемъ по-добре, но и по-бързо, защото ни чака още пѣтъ, а и небето се покри съ тъмни облаци. Нашиятъ водачъ Фойрихъ е спокоенъ, леко се усмихва и съ възхищение разправя за чудното спускане, което ни очаква.

Ето ни на първото спускане къмъ хижа Пещера, която е нашата цель за този день. Единъ следъ други ние тръгваме надолу и следъ нѣколко минути хвърчене се чуватъ думи на възхищение отъ хубавото спускане. Но нашата единствена другарка г-ца Вѣра Тодорова я нѣма още. Следъ малко тя бавно пристига. Лошъ день, още на първото спускане тя е навѣхнала зле ржката си. Но отъ нея не излѣзе нито дума, нито оплакване и следъ като д-ръ Боровъ превърза ржката, групата тръгна бавно надолу. Тежкитѣ снѣгъ много спираше нашия ходъ, а ето че високо въ небосвода се издигаха плътни облачни маси отъ грѣмотевични облаци. Отвреме-навреме се чуваше далеченъ тътнежъ на грѣмотевицата. Почнаха се закачки по адресъ на родната метеорология, която въ случая се представяше отъ нейния шефъ г. Кировъ и единъ отъ неговитѣ помощници. „И тука ли, казватъ, ще ни развалите времето. Не стига, че снѣгътъ е

Още малко...

Долината Яломица

вода, а отгоре на всичко и дъжд!“

Близко единъ часъ ходене по равно ни изведе на второ било, отъ което погледътъ ни се спусна въ долината на Яломица. Една дълга долина, прошарена съ гора, чудесни скали и мощни вериги, които измѣняха ежеминутно формата си между бързодвижущитѣ се облаци.

Отъ тука започна второто спускане, което бѣше много по-интересно, защото скоро се изгубихме единъ следъ други въ гората.

Времето непрекъснато се влошаваше. Слѣзли въ долината, ние бавно — скитѣ бѣха натежали отъ мокрия снѣгъ — се движехме по равната снѣжна настилка, преследвайки тъмнеящата се въ дъното гора. Още не бѣхме преминали гѣстата борова гора и суграшицата ни запердаши, придружена съ силни гърмотевизи и свѣткавици, точно надъ главитѣ ни. Рѣдко се случва това — суграшица колкото лешници, съ слаба конусовидна форма. Метеоролозитѣ бѣха доволни да видятъ рѣдкото явление, а другитѣ съ удоволствие разравяха едритѣ зърна, които покриваха снѣга на 10 см. височина. Су-

грашицата спре и започна тихъ, ситенъ снѣгъ, който валя цѣла нощъ.

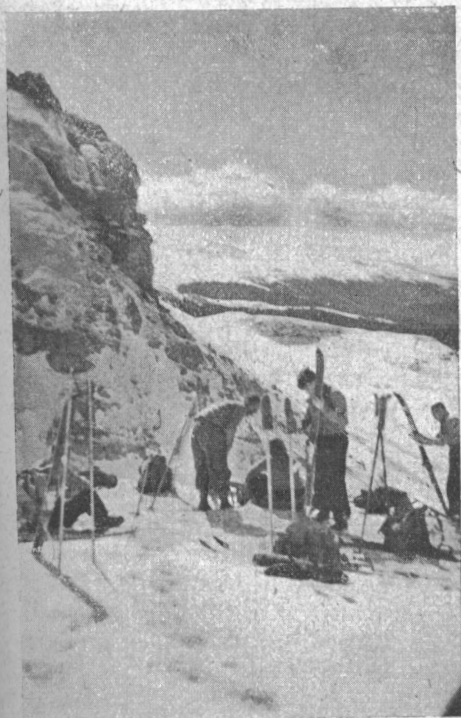
Пристигнахме въ хижа Пещера. Низка, дълга постройка всрѣдъ гората. Въ долния етажъ сѣ всѣкидневнитѣ стаи и кухня, а въ горния — спалнитѣ, съ кревати. Едва оставили раницитѣ и изпили по единъ чай, ние отново поставихме скитѣ и — като освободени отъ дълго вързване — полетѣхме надолу къмъ малкия пещеренъ манастиръ. Но, това не ни е достатъчно още този день. Завърнали се отново въ хижата, ние потегляме къмъ белѣщитѣ се отсреща поляни, нарязвайки съ чудноватитѣ си следи, обърнали полянитѣ на учебенъ плацъ.

Привечеръ се прибираме отново въ хижата, въ салона на която сме само две компании. Ние, българскитѣ туристи, и една група кронщадски скиори. Чайоветѣ почнаха да пристигатъ единъ следъ другъ и групата удобно се разположи, доволна, че планътъ за този день се изпълни. Вече се здрачаваше и валѣше тихъ снѣгъ. Следъ вечерята пѣсни и разговори за утрешния мар-

шрутъ. Утре ни очаква върхъ Омулъ (2510 м.), най-високия въ тази частъ на Карпатитъ (Бучечъ). „А въ други день ще трѣбва да се минава „прочутата Камината“, за да се слѣзе въ хижа Малаещи“, — каза нашиятъ водачъ Поповъ. Намѣси се и Фойрихъ: „Ако е заледена, ще видимъ какъ ще се мине! . . .“ Пове-доха се спорове, описания на Камината, сравнения съ нашитѣ опасни мѣста и най-после се дойде до очаквания край: като я видимъ, ще решимъ дали може да се мине или не.

Добре отспали на удобнитѣ легла, ние рано трѣгнахме за Омулъ. Бѣше прекрасенъ день следъ вчерашната буря. Презъ нощта бѣ валѣлъ като че нарочно за насъ прѣсенъ снѣгъ. Още отъ сутринята слънцето жарѣше всичко. Около насъ блестяше прѣсно навалѣлия снѣгъ. Скитѣ скърцаха върху долния пластъ отъ суграшица. Пѣтьтъ бѣше стрѣменъ и често първиятъ, който правѣше следи се смѣняше. Фойрихъ водѣше добре и точно спазваше въ хо-

дѣтъ си всички правила на зимния туризъмъ. Изкачихме се на първата височина. Задъ насъ, долу, остана х. Пещера, а долината Яломица се губѣше въ блѣсъка на далечината. Пресѣкохме стрѣмни и заледени улеи, покрити съ нестабилна покривка отъ суграшица. Често нѣкои ски се свличаха надолу съ пластъ отъ снѣгъ, последванъ отъ високи смѣхове и закачки. Следитѣ ни бавно се качваха нагоре къмъ билото на Омулъ. Почнахме по-често да се спираме, „за да разгледаме околноститѣ“. Неуморимиятъ нашъ другаръ Василъ Радевъ, въпрѣки че носѣше две раници (по известни причини!) не преставаше да пѣе и не изпускаше случая да се върне назадъ, или да мине презъ нѣкое по-стрѣмно мѣсто.

Почиена на слънце

Лоша снимка на хубава следа

На върха Омул

Отминавайки „Органа“ (една грамадна скала въ формата на органъ), ние започнахме истинското изкачване, вземайки непрекъснатъ наклонъ по хоризонталата и преследвайки достигането на самото било.

Едновременно съ неговото достигане къмъ насъ бързо се приближаваха мъгли, които забулиха всичко. Изкачвайки последнитъ билни връхчета подъ Омулъ, ние изпаднахме въ същинска зимна обстановка, която, обаче — предъ видъ близката хижа — никакъ не ни смути.

Ето ни вече на върха, заобиколени отъ слаба мъгла. Точно на самия връхъ има грамаденъ камъкъ, а до него се издига малка хижа, която събира не повече отъ 30 души. Виждатъ се и знаците на метеорологична станция: вѣтромеръ (за жалостъ счупенъ!) и клетка, бронирана отвсѣкъде съ ледъ. Предъ насъ сж като на дланъ цѣлитъ Карпати,

заедно съ Кьонигщайнъ, който, отдѣленъ и жбать, страховито се синѣе въ далечината. Низинитъ сж забулени съ лека тъма, отъ която излизатъ пушечитъ на петролната област. Подъ насъ виждаме началото на Камината. Пазачтъ казва, че тази зима още никой не е миналъ тамъ, но вѣрва, че сега е топло време, снѣгътъ е ровъкъ и дълбокъ. Следъ тържествения обѣдъ, дойде приятна почивка, а двама отъ нашитъ, Радевъ и Мариновъ, грабнаха скитъ и се спуснаха къмъ Камината, за да донесатъ сведения. Леко се минава времето на Омулъ, всрѣдъ сладки приказки и неусетно идва вечерята. Нашитъ разужнавачи се върнаха: „Много добре ще минемъ, нищо особено, колко сме ги виждали „такива Камини“! И вечерята не мина напраздно. Родната метеорология се притече на помощ на своята ромънска сестра и нѣколкото счупени апарати, които безпомощниятъ пазачъ не

знаеше какво да прави, бѣха поправени и се намѣриха по мѣстата си. А вѣнъ, подъ звездното небе, духаше студенъ вѣтрѣ и свѣтлинитѣ въ долината трептѣха. . .

Ето ни следъ лошо спускане презъ стрѣменъ и неравенъ теренъ предъ Камината. Внушителенъ улей, широкъ 5—6 метра и дълъгъ надъ 150 метра. Отъ дветѣ му страни се издаватъ зжбати скжли, а наклона не е нужно да се описва. Но снѣгътъ е добъръ, т. е. добъръ за минаване презъ него. Съ всѣка стѣпка се затѣва до колената — улеятъ изгуби съ това много отъ своята легендарностъ. Съ скитѣ на рамо, всички почти замаршируваха надолу, като доста често се чуваха насмѣшки по адресъ на „прочутата Камина“. Не мога да кажа, обаче, дали настроението щѣше да бѣде

сѣщото, ако Камината бѣше заледена. Намѣрихме се въ единъ живописенъ циркусъ, заграденъ почти отвсѣкжде съ отвесни улеи и красиви зжбати скали съ самотни борове. Снѣгътъ бѣше на прахъ, съ много приятенъ наклонъ. На северъ отворено, началото на долината Малаещи, а долу, предъ самата гора, е израстнала като гжба кокетната хижа Малаещи.

Леко слѣзохме до хижата, съ съжаление за хубавия снѣгъ въ циркуса. Сега ни предстоеше неудобенъ пѣтъ презъ стрѣмна гора. Поповъ и Радевъ трѣгнаха напредъ, за да уредятъ долу въпроса за превозно срдѣство до малкото селце Розенау. Слизането презъ гората не бѣше отъ най-приятнитѣ. Всѣкакви голѣмини отъ камъни и ниско отрѣзани дѣнери, слабо покрити съ снѣгъ. Между тѣхъ минаваше въображаемата пѣтека. Малка скиорска неволя, която скоро се свърши съ свършването на снѣга! Замириса на влажна земя, боръ и трева. Презъ стрѣмната гора надолу, ние скоро намѣрихме нашитѣ другари, да се препичатъ на слънце. Научихме и новината: колата ще ни срещне по пѣтя, а наши другари отъ Кронщадъ ни чакатъ въ Розенау.

Когато червендалестиятъ кочиашъ плесна камшика и заснѣженитѣ върхове на Карпатитѣ останаха задъ насъ, ние разбрахме, че нашиятъ планински излетъ се свърши и само чуднитѣ преживѣлици ще останатъ съ насъ.

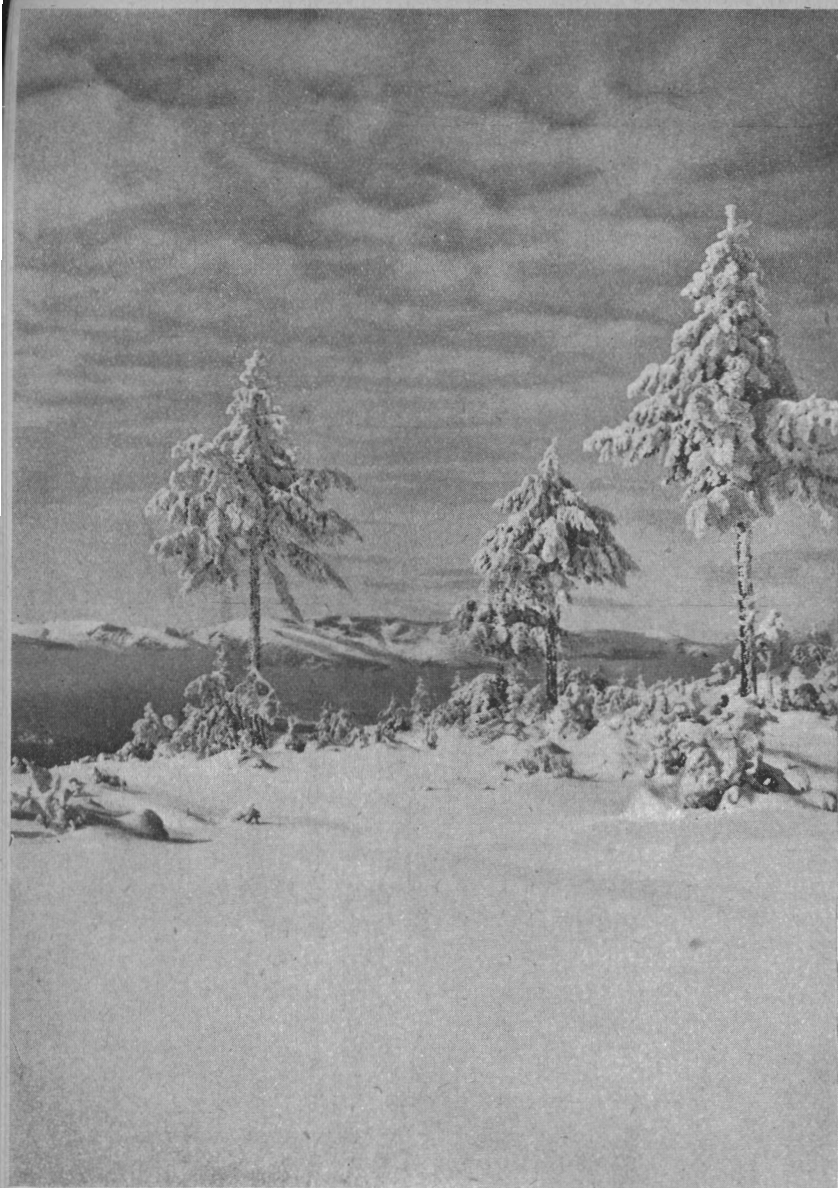
Последнитѣ крачки подъ върха

Хижа и ски

Зимно слънце върху Соколецъ

Снимка Н. Ц. В. Князь Кирилъ

ГОРАТА

Чамъ-Кория, Коледа.

Драги К.,

Сдръжъ очудването си отъ неочакваното ми писмо и го прочети само ако стремежътъ къмъ тихия празникъ на планинската Коледа те е обзелъ поне отъ малко. Въ противенъ случай сгъни разтвореното писмо и остави да го прочетешъ тогава, когато и ти имашъ възможността да преживѣешъ подобни планински вечери. Хората на градоветъ, а сега и ти си между тѣхъ, често не могатъ да сподѣлятъ нашата „сладникава сентименталностъ“, която изразяваме въ опиянението си отъ природата, когато — обзети отъ радостно блаженство — ние се отдаваме на щастieto, идващо отъ картината, която, преживявайки, нашиятъ духъ самъ си рисува. Тѣ даже не могатъ да разбератъ защо въобще е необходимо презъ коледната вечеръ да се пише на нѣкой приятелъ.

А какво друго мога да направя в тия тържествени за планината часове, освенъ да изразя трепетитъ на душата или пъкъ да тръгна изъ снѣжната гора, търсейки портитъ на небето?

Азъ съмъ съвсемъ самъ въ самотната вила. Въ стаята освенъ мене се чува само безгласния шепотъ на собственитъ ми мисли и топлината на камината. Загледанъ, безъ да виждамъ нищо определено и замисленъ, безъ да съзнавамъ нищо конкретно, азъ се оставямъ на люлеенето на времето, за което ми напомня малкиятъ часовникъ.

Идватъ минути, когато малката стая — по стенитъ на която играятъ видевиата на огъня — ми се струва безкрайно голѣма. Тѣй голѣма, че би могла да побере въ себе си цѣлото човѣчество съ всичкитъ негови грижи.

Но, когато мислитъ ми прескочатъ нейнитъ прегради и поискатъ да излѣзатъ въ свѣта на нощта, стаичката ми се струва малка като келията на затворъ,

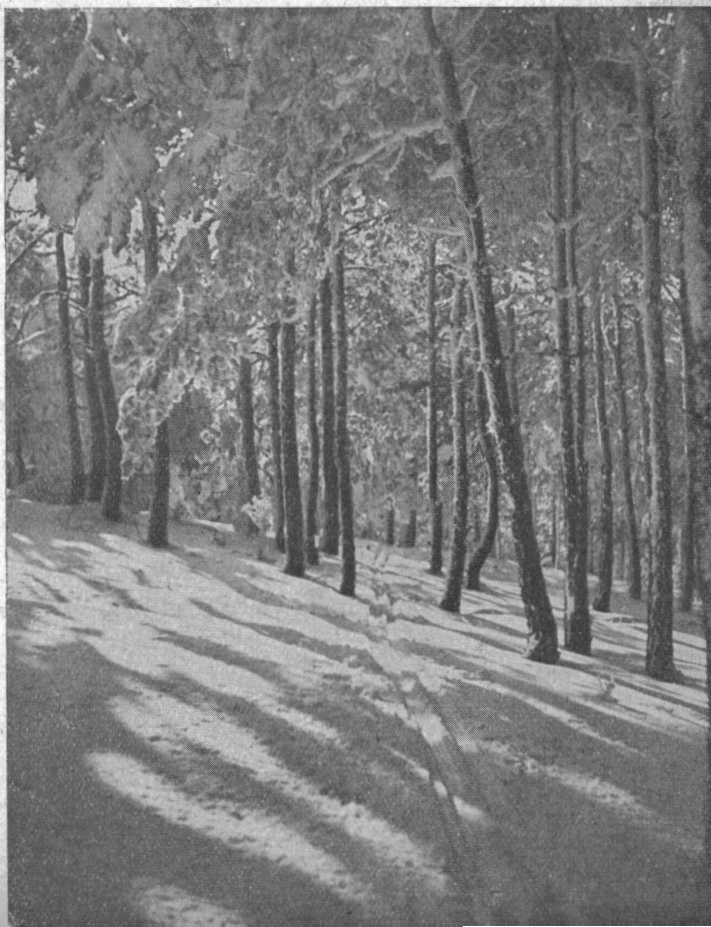
достатъчно малка да побере и само единъ мислящъ човѣкъ.

Тогава азъ ставамъ неволно, разтварямъ вратата и заставамъ на прага предъ снѣжната нощъ. И чувствавамъ като на сънъ, че съмъ навлѣзълъ въ огромнитъ простори на тишината, кжде-то нечута музика ни кара да се заслушаме напраздно. Възбудениятъ слухъ долавя само шепота на падащитъ снѣжинки. . .

Ти би казалъ, съ обичайната насмѣшка на трѣзвий рационалистъ: „Ето случай, когато движението се обръща въ звукъ“. Остави, подобни забележки не отговарятъ на истинското настроение.

Привличанъ отъ нѣкаква неясна сила, която не знамъ дали излиза отъ менъ или идва отъ млѣчния мракъ на гората, азъ затварямъ вратата задъ гърба си и потеглямъ подиръ невидимта си сѣнка, плодъ на собствената мисль. Най-фантастичното — и същевременно най-реалното — видение е предъ очитъ ми: зимната гора. Гората, отрупана съ снѣгъ,

Зима надъ Чамъ-кория

Снимка М. Кръшнякъ

презъ нощта, която нѣма никаква тайна и все пакъ е най-тайнствения свѣтъ, въ който можемъ да попаднемъ.

Снѣгъ, бѣлъ снѣгъ е навалѣлъ и продължава унесено да вали. Той се стели непредсторено по всичко, което се изпрѣчи на неговия пътъ къмъ земята, идващъ като чели не отъ небето, а отдѣлящъ се отъ сивата мъгла, легнала надъ гората. Тя е толкова низка, че даже върховетъ на дърветата сж скрити въ нея. Никого просторътъ надъ земята не е толкова ограниченъ, както въ подобна снѣжна нощъ: ти чувствашъ въздуха само нѣколко метра надъ себе си и отгоре е бѣлия снѣженъ савапъ, задъ който не се усѣща никакво небе. Отъ този савапъ се отдѣлятъ непрекъснато снѣжинки, като бѣли падащи цвѣтъ, цѣлиятъ животъ на които протича само въ краткия полетъ по земята. Мъртви, утретъ ще блестятъ на слънцето само като одежди на невѣдушевения свѣтъ, безъ да могатъ самички да разкажатъ нѣщо.

Но сега тѣзи снѣжинки говорятъ.

Не бжди надменепъ! Ти не знаешъ какъ всѣка една снѣжинка може да бжде цѣло преживѣване. Ето: една отъ тѣхъ пада върху втреченото ми око, засяда на мъгливъ и стоплена отъ вѣтрешния огънь, се обръща веднага на сълза, която оросява погледа ми и за мигъ азъ виждамъ горския свѣтъ наоколо си съвсемъ другъ. Следъ малко снѣжинката вече не съществува. . .

Азъ вървя така изъ сивата бѣлота на гората, стѣпвайки като че въ нѣкое непозволено царство на символи и непознати образи. Чудна симфония на тишината се разнася изъ цѣлия миръ на нощната гора. Ти пакъ ще протестирашъ срещу тази изкуственостъ на стила. Да, защото всичко това, и когато го четешъ съ най-живо участие, ти чувствашъ само като игра на думи. Но нима тоноветъ не се раждатъ въ нашето ухо?

И не само музика слушаме ние въ свещената тишина на планинската гора. Вгледай се въ нощта: ти ще видишъ само сиво-бѣлия тонъ на падащия снѣгъ и тъмнитъ очертания на дърветата. Но

нима това не е достатъчно богата съ багри картина, която изразява повече животъ отъ най-богато оцвѣтената? Нима това не е часътъ, когато се заражда красотата, която утре ще гледашъ като мъртавъ декоръ?

Природата винаги можемъ само да я чувстваме. Свали монокла на твоето безучастие и престани да чувствашъ себе си като нѣщо отдѣлно, нѣщо, стояще вънъ отъ нея. Тогава ти ще усетишъ стѣпкитъ си леки, недопиращи до снѣжната покривка — новитъ снѣжинки и безъ това ще ги засипятъ само следъ нѣколко мига — и ще се обърнешъ самъ на единъ странстващъ образъ, който се носи изъ простора безъ собствена тежестъ.

Остави сега мислитъ и се отдай само на простото, семпло и чисто преживѣване: то е достатъчно, за да забравишъ времето и себе си. И когато, неусетно стигналъ до нѣкое далечно мѣсто, скѣсалъ съ обстановката на действителността, ти почувствуващъ душата си лека, не се събуждай изведнажъ отъ съня на тази приказка: тя не е нито мечта, нито действителностъ, а нѣкакъвъ полусънъ. продължително видение, отъ което не искашъ да се отдѣлишъ. Догонвайки го постоянно, носейки се на крилата на неговия полетъ, тебе ти се струва, че се издигашъ къмъ небето, онова небе, което ние винаги чувстваме, като невидимия брѣгъ на другъ животъ, а не небето, което сме навикнали да гледаме синьо или сиво, въ облаци или звезди, тъмно или свѣтло.

На това небе, до което е прелетѣла твоята душа, не свѣтятъ никакви звезди, а единствената звезда на твоя погледъ, който отразява образа ти.

Вие сте навикнали да посрѣщате Колела въ града, радвайки се на нѣкои образи, които сж толкова банални, че даже ги употребявате за реклами: и звездатата на вестителя съ нейния блѣсъкъ, и сиянието на рожденната нощъ отдавна вече, още когато сме били деца, сж загубили чара на своето обаяние и сж престанали да будятъ въ насъ трепети.

Но тукъ, където Коледата е въ самия тебе, където грѣе собствената ти звезда и чувстващъ рождения часъ на красотата, тука наистина можешъ да се въздигнешъ до преживѣването на неземното величие, което рѣдко очитѣ ни могатъ да откриятъ върху самата земя.

Мислитѣ ми къмъ тебе, за вашата Коледа ме връщатъ отново къмъ действителността, азъ стѣпвамъ на земята и почвамъ да повтарямъ стѣпките си назадъ, докато стигна отново до скритата въ гората вила.

И, сгрѣбвайки мислитѣ си на огъня, който идва сега отъ вѣнъ, азъ си спомнямъ колко хиляди различни вида може да има гората, въ която сега бѣхъ. Азъ бихъ могълъ да ти опиша толкова много дни въ този най-хубавъ елементъ на планинската красота. . .

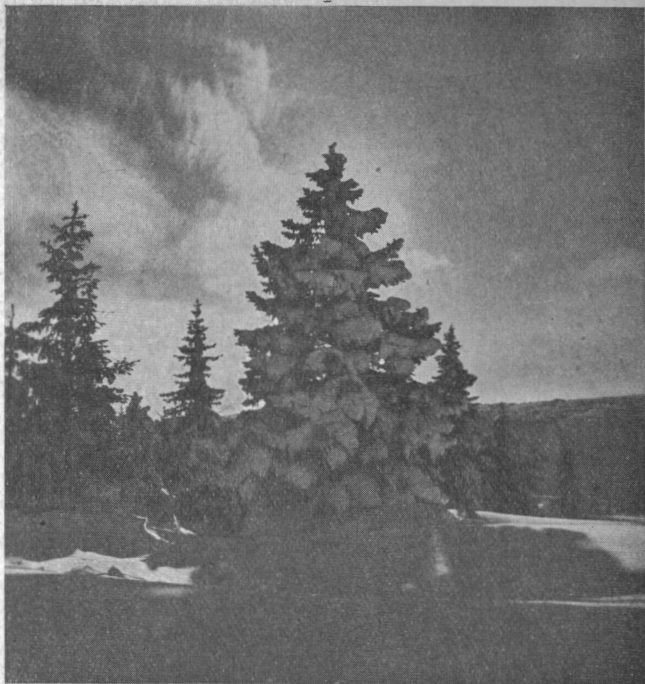
Дни, когато слънчевитѣ лъчи проникватъ въ нея и вестятъ свѣтлината на живота, когато — спотудена като нѣкакво тъмно царство подъ звездния сводъ на нощното небе — тя живѣе свой животъ, презъ който ние вървимъ като истински чужди странници или когато, залюбяна отъ свирепия бѣгъ на планинската буря, тя кърши клони и разнася страховитата си пѣсень.

Утре сѣщата гора ще блести на слънцето съ коледенъ чаръ, снѣжинките ще искрятъ като безбройни звездички, усмихвайки се върху земята и дърветата неподвижно ще шепнатъ радостта си отъ зимната красота. . .

Но всичко това — и да ти го предамъ — ще бѣде само нѣкакво описание, а не преживѣване. Нека да оставимъ описанията на професионалнитѣ писатели. Нали знаешъ, тѣ иматъ това достойнство, че описватъ, безъ да преживѣватъ. А ние — беднитѣ поклонници на планинската душа — ние преживѣваме, безъ да описваме. . .

Тази вечеръ ще заспя съ надеждата, че заедно съ синѣтъ на Бога, въ полунощъ, когато планината и цѣлятъ небесенъ миръ надъ нея ще претрептятъ за единъ мигъ, ще се родя наново и азъ. . .

Твой В.

Зимна гора

Снимки М. Кръшнякъ

600-ГОДИШНИНАТА НА ПЛАНИНАРСТВОТО

Посещаването на планините заради самите тях се появява едва в първата четвърт на миналия век. Но още в началото на ренесанса се заражда и новото чувство за планинския свят, първият изразител на което мнозина считат Данте. Но като най-старо въодушевление от самотата на планините и тяхната красота винаги се приема това на Франческо Петрарка, предтечата на хуманизма и на Русо и, като алпинист, „апостолът на новото време“.

Петрарка е водил отшелнически-научен живот в Воклюз, 5 1/2 часа далеч от Авиньон, в живописната долина на Сорг цъли 15 години; тука се е надявал той да заглуши жарта на своите юношески страсти, на своята любов към обожаваната Лаура. Дълги години е носил той в себе си желанието да изкачи най-високия връх на мъстността, високият 1912 м. Монте Венту от Морските Алпи, носен само от стремежа „да изкачи най-забележителната височина на мъстото“. И на 25. IV. 1336 г., с своя по-малък брат Герхард, той се отправя към разположеното в подножието на планината градче Малосен, където пренощуват.

Рано преди изгръв на 26 април те започват възлаза. По пътя срещат старъ овчаръ, който ги разубеждава да се откажат от намъренieto си. „Преди 50 години“, разказва старикът, „въ напора на младежкия огън, и азъ тръгнахъ по същия път и не донесохъ нищо друго обратно освенъ ядъ и изподрани ръце и дрехи“. Но двамата изкачвачи продължават нагоре, отпред Герхард, а Франческо отзад, потъналъ в мисли, затова често сбъркващъ пътя. Въ неговата душа това планинско изкачване става изразъ за стремежа на хората към възвишените върхове. Въодушевен от тези мисли, той достига след брат си върха. Необичайният говей на вѣтъра и широкият изгледъ хвърлили поета въ едно състояние на онѣмяване. По-късно той спира погледа

си на отдѣлните гледки: подъ неговите нозе, към италианската страна, сж лежали покритите съ снѣгъ Алпи, които предизвикватъ въ него непреодолимъ стремежъ и обичъ към родината.

Клонящето към залъзъ слънце и застрашителното растящата сѣнка на планината имъ напомнятъ за действителността и че времето за слизане наближава. Петрарка се обръща към западъ и вижда планините на областта Лионъ, морето към Марсилия и долината на Рона. Възхищавайки се от тях поотдѣлно, той отваря книгата на своя духовенъ учител Аугустинъ и попада случайно на мъстото, гдето е казано „Хората отиватъ въ планините да се възхищаватъ отъ върховете и загубватъ при това себе си“. Петрарка го обзема съзнание, че все още се възхищава отъ земни нѣща, вмѣсто да се грижи за издигането на душата си.

Мълчаливо слизатъ двамата братя при месечина въ долината и въ късна нощ достигатъ гостоприемното ханче на Малосен. Докато приготвятъ вечерята, Петрарка се отдѣля въ една стая и описва крайно въодушевено своето изкачване на духовния си съветникъ, монахътъ Санъ-Сеполкро, както и обзелитъ го мисли. Това описание е толкова изчерпателно и непосредствено, че съмнението, какво Петрарка го е писалъ после, трѣбва съвсемъ да се отхвърли. Самиятъ Петрарка пише на монаха: „Азъ ти пиша бърже въ прѣсенъ споменъ, за да не би мислитъ да получатъ другъ образъ и впечатления да се изличатъ.“

Описание то на Петрарка — що се отнася до неговото чувство за природата — е и сега почти образцово. Неговото постижение, обаче, е тъй високо ценено, че той завинаги остава „духовниятъ баща на алпинизма“. По дълбочина на чувството му за планината въ ония времена съ него може да се сравни само живѣлиятъ двестъ години по-късно цюрихски лѣкаръ и природоизследователя Конрадъ Гесснеръ.

Зимно слонце

Снимак Н. У. В. Кнез Кирил

ЗИМЕ ПО ВЪРХОВЕТЪ НА РИЛА

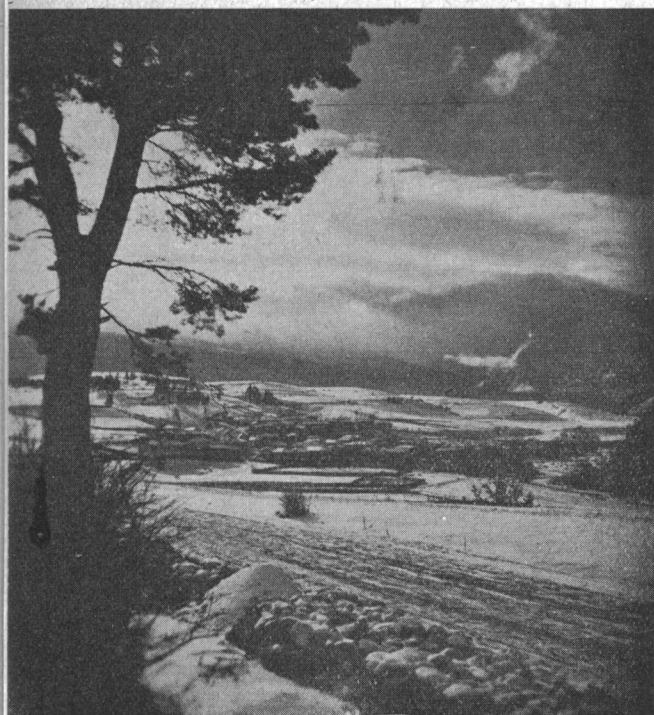
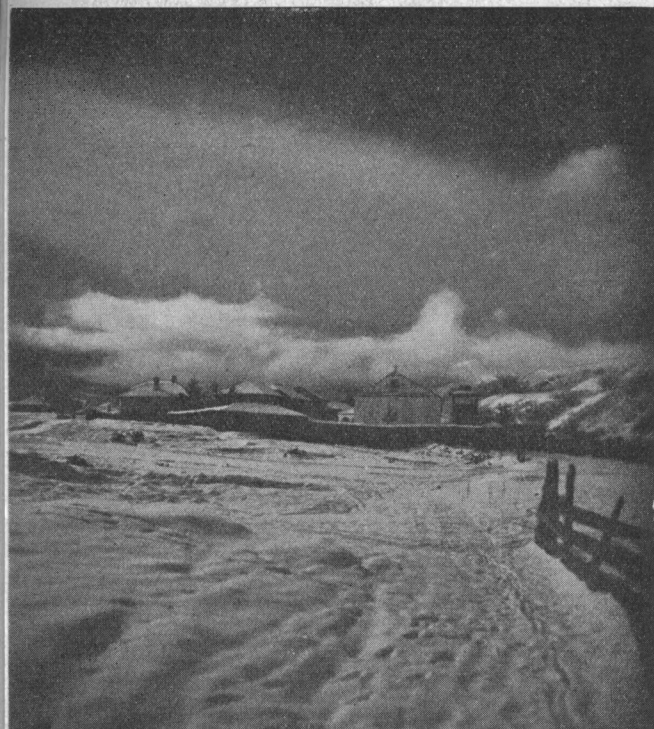
Текстът и рисунки
отъ МИНА ИВАНОВЪ

Къмъ планината е устремена моята мисъл. Въ новъ приказенъ свѣтъ ще прекарамъ нѣколко дена. Планината зиме ни предлага нѣщо съвсемъ по-друго отъ това, което ние знаемъ за нея презъ всѣко друго време.

Когато навали дебелъ снѣгъ, втори и трети падне, студъ да скове земята, и преминатъ първитъ пристѣпи на зимата, тогава идватъ хубавитъ слънчеви зимни дни. Би ли могълъ да устои човѣкъ въ такива хубави дни предъ съблазнѣта на това да бѣде горе въ планината? Не го ли зове тя? Има нѣщо, може би, въ дѣлото на човѣшката душа, останало ни отъ нашитъ далечни прадѣди. Нѣщо диво, което излиза предъ всичко и започва да ни води. Не знаемъ. Може би е стремежъ къмъ красотата, а може би оня тъменъ инстинктъ къмъ буритъ, борба съ стихията, къмъ незнатното, къмъ Бога.

Съ тѣзи мисли напустнахъ Самоковъ презъ една ясна февруарска утринна, поемайки пѣтя за Чамъ-Кория. Жителитъ на това малко планинско градче, сгушени въ своитъ дебели зимни дрехи излизатъ отъ портитъ на старитъ си къщи и съ почуда ме изглеждатъ. „Регулацията“ е изрѣзала едни отъ тѣзи старинни къщи, като ги е оставила половини, а други стоятъ косо къмъ главната улица — шосето, което води къмъ Чамъ-Кория. Дебелъ снѣгъ е натрупанъ по покривитъ и е надвисналъ дори надъ сачацитъ, а редици дълги ледени шушулки подъ него, по слънчевитъ страни сж се проточили надолу. Снѣгътъ подъ краката ми скрипти. Студено е.

Не е много скученъ пѣтя до Чамъ-Кория, но съ пълна раница и ски на рамо, които почватъ да убиватъ, започва да дотѣга. Прелеститъ на хубавия зименъ день сж достатъчни, за да ви направятъ

пътя съвсемъ лекъ. Умората все пакъ идва въпрѣки красотата. Чамъ кория наближава. И следъ изминатия пътъ, единъ чай, малка закуска и почивката въ затопленитѣ стаи на единствения отворенъ пансионъ, сж ми достатѣчни. Отмората бързо идва. Навънъ слънцето почти пече. На двора на вилата сж се изтегли на припѣкъ дветѣ кучета на пансиона.

Отъ тукъ нататѣкъ пѣтуването ми започва съ скитѣ, които тропатъ по утъпкания пътъ. Така върви до Царска Бистрица. Отъ тамъ нагоре, по Мусаленския пътъ снѣгътъ е само за ски. И се върви добре. Има дири отъ ски. Може би има и други. Тѣ достигатъ до нѣкъде и оставатъ само стѣпките на пешакъ. Нѣкъде нагоре се чуватъ човѣшки гласове и подвиквания. Това сж селяни, които скарватъ трупи отъ гората. По-нагоре изчезватъ всѣкави дири и азъ се озовавамъ самъ всрѣдъ планината. Тишина. Само слънцето на мѣста успѣва да надникне презъ пролукитѣ на високата борова гора и прави малки свѣтли, силно свѣтли петна върху синкавия снѣгъ. Дебелъ прѣхкавъ снѣгъ се е настлалъ. Пътя едва личи. Ски-тѣ ми потъватъ въ снѣга и само върховетѣ имъ отмиѣтатъ въ страни бѣли струйки. Нѣкъде въ страни се отронва снѣгъ отъ натежния клонъ. Освободенъ отъ товара си, клонътъ се изправя, закача други, изтѣрва се новъ снѣгъ и пакъ утихва. Дири отъ заякъ или на горски птички сж отбелязани тукъ тамъ. Излизамъ къмъ полянитѣ вече, а слънцето е затулено задъ облакъ. А отъ местчето, което е почти на срѣдата на пътя Чамъ кория — Хиѣтата, навлизамъ въ мъгла, която се носи. Това ще затрудни пѣтуването ми, независимо отъ това, че пътя ми е добре познатъ. Но следъ малко мъглата се вдигна — малъкъ облакъ, който бързо отмина. Пакъ слънце и е топло.

Колко чужди и самотни се чувствуваме изправени предъ величието на този приказенъ бѣлъ свѣтъ. Всичко е промѣнено. Познатата рѣка, която иде отъ горе отъ езерото, я нѣма. Снѣгътъ е покрилъ всичко и даже не се чува. А какъ шуми лѣтно време тя. Уморенъ отъ блѣска, погле-

дътъ ми съзира стари следи отъ ски. Вѣ-
търътъ на мѣста отвѣлъ новия снѣгъ и
тѣ сж се показали. Нѣщо ме стоплюва.
Тука е имало хора. Две птички летятъ и
се радватъ на слънцето. Тѣ пѣятъ и ле-
тятъ. Азъ следя тѣхния полетъ, докато се
загубиха. Колко радостъ има въ този
животъ!

Ето и последния завой къмъ Хижата.
Умората кара щото скитѣ да тежатъ ве-
че на краката, а и изминатия пѣтъ не е
малко. Още малко усилия и азъ съмъ
предъ самата хижа и предъ гостоприем-
ния бай Стефанъ — пазача ѝ. Колко е ра-
достенъ той, че едва следъ седемнаде-
сетъ дена пакъ може да приказва съ ра-
венъ на себе си. Сухъ, високъ, изгорѣлъ
отъ слънцето, той цѣлъ день и нощъ самъ
живѣе тукъ. Разправя ми за живота си
тука и за жителитѣ на неговото планин-
ско царство. Разправи ми и за дветѣ мал-
ки птички, които при хубаво време пре-
литали и насамъ. Навънъ се бѣше спус-
наль мракъ вече.

Възлизането на самия връхъ сега е
улеснено много. Най-опасната частъ отъ
пѣтя, отъ заслона до върха сега е отбе-
лязана съ дебели телени вжжета. Това по-
казва пѣтя и човѣкъ може да се при-
държа до вжжетата при възкачването.
Но преди това — преди построяването
на Наблюдателницата — натрупванията на
снѣгътъ подсказваха отъ где трѣбва да
се мине. А вѣтърътъ ги натрупваше понѣ-
кога твърде капризно и съ мжка се въз-
лизаше нагоре. Скитѣ си оставихъ нѣкъ-
де долу, и бавно, бавно, на мѣста съ
правене на стѣпала се движехъ нагоре.
Ржцетѣ и тѣ служатъ вече, защото вѣ-
търътъ е изградилъ цѣла стена отъ снѣгъ,
а трѣбва да се прехвърли. Стѣпката е
неособенно сигурна, макаръ че обушата
сж здраво подковани. А и пропаститѣ въ
лѣво и дѣсно не сж малки. Стѣпка по
стѣпка изминавамъ „страшното“ и отъ
къмъ северо-западната страна на върха
възлизамъ на самия него.

Безкраенъ бѣлъ свѣтъ, озаренъ отъ
блѣсъка на зимното слънце. Бѣлата ве-
лика Рилска пустиня на народния ни
поетъ Вазовъ се разтила предъ менъ съ

великолепията си на зимата. Нѣма ги езе-
рата подъ върха, не се чува и шумътъ на
Бѣли Искъръ долу въ подножието на
върха. Само въ безкрая се губятъ бѣлитѣ
вериги на българската земя.

Какъ бихъ стоялъ дълго още, да на-
ситя душата си съ прелеститѣ на този
бѣлъ свѣтъ!

„Страшното“ мѣсто не безъ страхъ
е изминатъ на връщане. Въ страни отъ
менъ една прѣспа съ пукотъ се откъсва
и полетява надолу въ пропастьта. Пука-
нето като гръмъ се отеква дълго време
въ отсрещнитѣ склонове, а малки топки
снѣгъ се отгърколиха чакъ долу подъ за-
мръзналото езеро. Чувамъ и проточеното
провикване на бай Стефанъ отъ хижата.
Вижда се той като една малка черна
точка. Извиквамъ му и азъ. Следъ мал-
ко скитѣ ми ме отнасятъ пакъ при него.

Следъ малка почивка, стегнатъ, съ
раница, скитѣ ме носятъ обратно къмъ
Чамъ кория. На обѣдъ трѣбва да съмъ
на Соколецъ, а вечерта въ с. Мала
Църква. Пѣтя е много, но трѣбва да го
измина. Прегърбенъ надъ скитѣ, летя на-
долу и чувамъ последнитѣ поздравии на
бай Стефанъ. Снѣгътъ е много хубавъ и
скитѣ летятъ. Чува се едно свистене.
Върховетѣ имъ като черни лебеди по-
рятъ снѣгътъ и струи снѣгъ отлитатъ
настрани. Носете ме, вий мои черни лебе-
ди, на воля ще скитамъ изъ планината.

Бързо изминава пѣтя сега до Царска
Бистрица и поемамъ къмъ Соколецъ, къ-
дето всичко е заскрежено. Сякашъ всич-
ко е направено отъ чисто сребро, блестя-
що на слънцето и най-малкитѣ клончета
сж облѣчени отъ това сребро, а гората
може би е отъ царството на приказкитѣ.
Горе, въ снѣжния палатъ живѣе снѣжна-
та царкиня. Нейниятъ бѣлъ шлейфъ е дъ-
лъгъ и се е разтлалъ навсѣкжде. Тя зове.
Тръпки ме побиватъ. Леденъ хладъ ме
полъхва, започва да ми става студено и
азъ избѣгвамъ отъ тука. Превалямъ къмъ
с. Бѣли Искъръ и съ последнитѣ лжчи
на слънцето стигамъ ливадитѣ на с. Ма-
ла Църква.

Хижата — Мусалла — Чамъ кория —
Соколецъ — Мала Църква. Не е малко

път и следъ вечерята, умората бързо ме надвива. Въ топла стая и удобно легло следъ такъвъ пътъ сънътъ бързо идва.

Опредѣления денъ за почивка лениво протича. Току подъ електрическата централа Мала Църква — на западъ, следъ като се изкачи единъ малъкъ ридъ, се разтилатъ безкрайни поляни изпъстрени съ ниви. Сега всичко е бѣло. Отъ тука окото обхваща цѣлата долина на Искровеѣ. Въ дъното сж седемьтъ езера, а върховетъ надъ тѣхъ се губятъ въ синьото небе. Дълго стоя така, унесенъ отъ тишината, що владѣе тукъ. Слънцето току що залѣзва и веднага започва да става студено. Става все по-студено и по-студено. Нощта настѣпва бързо и на небето блѣсватъ звездитъ. То е тъмно, а тѣ, звездитъ сж по-свѣтли отъ обикновеному и нѣкои отъ тѣхъ трепкатъ. Става все по-студено. Тази ясна и звездна нощъ ще бжде студена. Термометрътъ показваше двадесетъ и единъ градусъ подъ нулата.

На четвъртия денъ къмъ Попова шапка. По лѣви Искъръ, Плочитъ — Кобирино бранище и право къмъ върха. Това е единъ неизпитанъ маршрутъ за презъ зимата, но добре екипиранъ, съ сили и желание да стигна върха, се отправямъ. Почти за всички е странно, какъ самъ човѣкъ рискува да предприема таква излети. Дали човѣкъ „рикува“ въ такива случаи? И да и не. При добъръ случай, когато се постигне желаното, добре е. Но ако се случи нѣщо. И самъ? Нещастия въ планината се случватъ винаги, и съ повече хора когато сме. Тѣ неизбежно идватъ понѣкогашъ. Азъ не мисля за лошитъ случаи и се отправямъ нагоре. Изъ гората се пѣтува по трудно, защото снѣгътъ е много дълбокъ и рохкавъ. На мѣста достига до два метра — а може би и повече. Следъ като се мине клекътъ и излѣзе къмъ Плочитъ, снѣгътъ става вече по твърдъ и по-добре се върви. Всичко е покрито съ дебелъ снѣгъ. Въ лѣво Маринковица се извишава и тамъ хе на срѣдата, е Кобирино Бранище. Тамъ ще бжде голѣмата ми почивка и следъ това, къмъ върха. Слън-

цето се издигна вече на високо и е топло, вървя съ запретнати рѣкави и безъ шапка. Тука съмъ самъ всрѣдъ планината. Чувствувамъ се съвсемъ смазанъ и малъкъ предъ тѣзи голѣми снѣжни грамади, които ме обкрѣжаватъ. Скитъ равномерно се плѣзгатъ напредъ и оставятъ две бразди задъ менъ. Това е едничката следа тука всрѣдъ планината. Времето напредва и азъ трѣбва да бързамъ да стигна Кобирино бранище, което не е далече. Но азъ се силия да изпреваря единъ облакъ, който започва да засенчва, а и започва да подухва слабъ вѣтрецъ, който носи по малко снѣгъ. Ситенъ снѣгъ, който носенъ отъ вѣтъра, започва да шушпи край мене. Признакъ на буря ли е това? Вѣтърътъ се усилива снѣгътъ който хвърчи е повече сега. Нѣщо започва да клончи въ дѣсно отъ менъ и нагоре. То не е отъ вѣтъра. Шумъ нѣкакъвъ, който се усилива и не мога да разбера отъ що е. Азъ още знамъ кжде съмъ. Предъ менъ наблизу е Кобирино бранище, а горе е Попова шапка, която се събаря. Току що я видѣхъ. За мигъ облацитъ бѣха се раздрали, проблѣсна върха огрѣнъ отъ слънцето и лавина една се свлича отъ тамъ нѣкъде. И пакъ се затъмни. Може би трѣбва да се върна. Надолу по-лесно се върви, а скитъ бързо ще ме отнесатъ до гората, гдето е по-сигурно. Но азъ съмъ вече на самия вододѣлъ. На Кобирино бранище съмъ и съмъ попадналъ направо на стѣла, който е побитъ на срѣдъ поляната. Точно край него минава пѣтеката за и отъ Рилския манастиръ. Но отъ тази греда се показваше надъ снѣга една частъ не повече отъ две педи. Тука бѣше едно сигурно мѣсто, на което знаехъ че се намирамъ. Но това не бѣше достатъчно. Вѣтърътъ все повече и повече се усиливаше, а заедно съ това снѣгътъ. Тука се бияха вѣтроветъ отъ къмъ манастиря и отъ къмъ Лѣвния Искъръ и на вихрушки задигаха снѣгътъ изъ подъ краката ми. Знаехъ кжде съмъ, но на кжде трѣбва да вървя? Очитъ ми отново сж обѣрнати къмъ върха. Свитъ задъ скитъ, които забити въ снѣга ме бранѣха отъ вѣтъра отмалко малко, чакамъ да

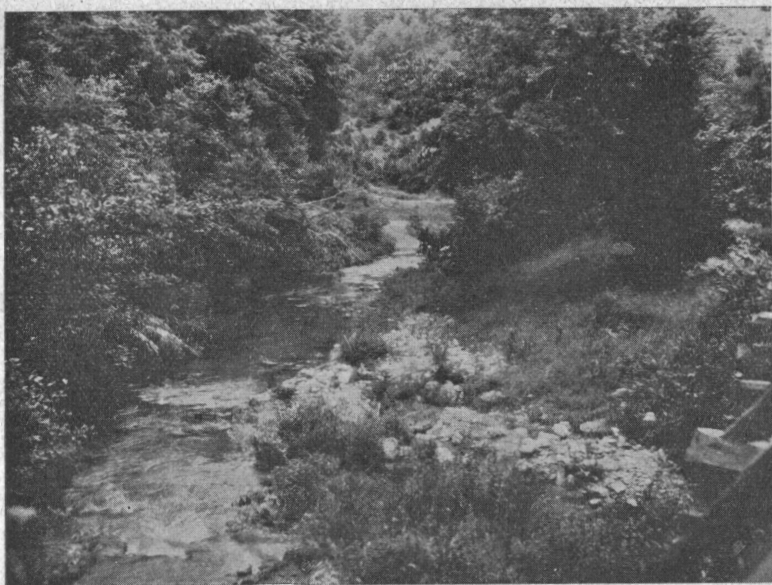
Ивановъ

премине вихъра. Започва да става студено. Вѣтрътъ пронизва и краката замръзватъ. Обущата сж замръзнали и не могатъ да се огъватъ. Изваждамъ масло и хлѣбъ отъ раницата, но мжно може да се отгризва, защото е замръзнало и втвърдено много. Ябълкитѣ връщамъ въ раницата, защото могатъ да послужатъ за всичко друго, но не и за ядене. Ямъ захаръ, но и тя е безъ вкусъ. Вѣтрътъ не носи така много снѣгъ вече. Започва да се провижда все по-надалече. Отново проблѣсва въ слънце върхътъ.

Нагоре. Изкачването е трудно; защото наклонътъ е голѣмъ, снѣгътъ намѣста е заледенъ и вълнистъ. Вѣтрътъ прѣчи сжщо така много, защото мжно се върви срещу него. Намѣста се вижда озжбена подпорната стена на шосето. Близко до върха съмъ. Вѣтрътъ утихва и сво-

бодно мога да избирамъ пжтъ. На самия върхъ вѣтроветѣ отъ другата страна, отъ северъ сж изградили чудновати форми отъ натрупанъ снѣгъ. Прѣспи сж издълбани като рѣчни подмоли се нависватъ къмъ страната на Плочитѣ. Отгоре видѣхъ и свлѣклата се лавина, която бѣше разровила снѣгътъ на нѣколко стоеинъ метра. Цѣлъ лабиринтъ отъ върхове и снѣжни вериги се виждатъ предъ менъ. Рупитѣ, тѣзи непристъпни зиме скални върхове, страхотно стърчатъ надъ бездѣнни пропасти. Къмъ Монастирското бѣше още забулено, а предъ менъ, подъ краката, като бѣла плащница се разтилаше долината на Искроветѣ.

Забележка. Снимкитѣ на стр. 106, представляващи снѣжна буря въ подножието на Попова шапка, сж отъ М. Кръшнякъ.

Долинка при Стоилово

ИЗЪ СТРАНДЖА ПЛАНИНА

Свѣтъль юнски день. Далече на хоризонта синевината на небето се слива съ тази на морето, а хилядитѣ капчици отъ талазитѣ, които безнадеждното корабче по навикъ събужда, изгарятъ въ свѣтлината на въздуха. Следъ кѣсо пътуване преплаваме залива отъ Бургасъ до Созополъ.

Двама души сме съ багажъ, който издава намѣрения за цѣла експедиция. И наистина, преброждането на Странджа планина отъ Созополъ чакъ до турската граница иска специална подготовка. За пръвъ пътъ въ туристическата си кариера търся кираджия съ конь, който да носи багажа. И, когато следъ нѣколко часа усилено преговаряне ние се запознаваме съ добичето на бай Георги, което носѣше китното име Пенка, зѣ съзнанието си обещаваме безгрижни туристически турове: ходене по ливадитѣ и горитѣ на Странджа, безъ вѣнната туристическа мжка на гърба.

Плажътъ на Созополъ ни остана като единствения чистъ споменъ отъ мръсния градъ на спрѣлитѣ вѣтръни мелници и

въ ранна следъ обѣдъ се отправихме по пътя, който води въ сърдцето на Странджа.

Юнска природа. Навсѣкжде нацвѣтѣли цвѣтя, хълмоветѣ се раззеленили и разнасятъ тихия шепотъ на широката гора. Първата вечеръ още достигае възвишението надъ Созополъ (Бакърлъка), отъ което се открива безкрайна гледка къмъ хоризонтитѣ на морето и възвишенията на Странджа. Рѣдка панорама, съчетана отъ синия ширъ на морето и посивѣлитѣ въ здрача на припадащата вечеръ контури на планинитѣ.

Рано сутринта ни събуждатъ любопитни погледи на селяни, които надничатъ въ палатката ни. Такива чудеса тѣ не сѣ виждали. Но когато отъ багажа си извадихме две подвижни столчета и една маса, на която тържествено разгънахме картата, за да опредѣлимъ пътя на предстоящия ни походъ, тѣ разбраха, че тука работата е много сериозна.

— Господине, война ли ще има пакъ наскоро? — подпитва единътъ.

— Що ви е война, — го питамъ. —

Малко ли ви бѣше преди години? Вие сте я забравили изъ тия краища, но я елате по нашитѣ да видите още телени-тѣ мрежи по границата!

— То си е така, — мѣдрува селянинътъ. — Ама останаха още нѣкои наши хора оттатъкъ турската граница: не струва, трѣбва да си ги приберемъ. Пъкъ вие нѣма що да мѣрите пѣтищата. Ние си ги знаемъ тѣдѣва.

Съ мѣжа бай Георги натоварва своята нещастна Пенка и ние потегляме по намокренитѣ отъ нощния дъждъ пѣтища. Тази мѣжа, натоварването и разтоварването на добичето, се повтаряше всѣка сутринъ и вечеръ и Пенка израстна въ моитѣ очи съ геройството на нѣщо като пустинна камила . . .

Чудно нѣщо е това странствуване изъ Странджа безъ раници. Вървишъ си, споришъ си съ съизлетника по всички европейски проблеми, макаръ че си загубилъ всѣкаква връзка съ цивилизацията, тѣпчишъ си съ наследственитѣ наклонности на Атила прѣсна трева, кѣсашъ цвѣтя, които ти хареса окото и отъ време на време поглеждашъ небето: единствената ни грижа е нѣкой внезапенъ дъждъ, защото въ техниката на построяване палатка, все още не сме отишли много далечъ.

Следъ селото Аланъ-Кайрякъ, вървиме презъ грамадни оголени хълмове, по които тукъ-таме се виждатъ да пушатъ камари дърва: прочутата странджанска индустрия на дървенъ кюмюръ.

На втория день следъ обѣдъ навлизаме въ истинската Странджа. Море отъ гористи хълмове, които нѣкой надаренъ съ излетно самочувствие туристъ безстрашно би нарекълъ върхове, макаръ че тѣхното достигане бѣ винаги въпросъ на дробн отъ часоветѣ.

Когато разпзнахме втората вечеръ палаткитѣ подъ тъмното звездно небе, което едва провиждахме презъ гѣститѣ кло-ни на дърветата, разсипахме се да търсимъ вода. Едва въ едно долче намѣрихме поточе, засегнато страшно отъ общата криза: половинъ часть бѣ нуженъ, докато напълнимъ едно канче съ мѣтна вода. Задоволихме се тази вечеръ съ

димъ въ очитѣ, вмѣсто съ чай.

Третиятъ день отъ този дълъгъ излетъ ще остане незабравимъ: всичкото време се движимъ изъ гѣста гора, изпстрена така обилно съ цвѣтя, както никжде другаде по нашитѣ планини не съмъ виждалъ. Никакво село наблизомъ, съ часове не се мѣрка живъ човѣкъ, нито се среща нѣкой полякъ. И неочаквано срещаме цѣла орда цигани, които иматъ странния изгледъ на човѣци отъ другъ свѣтъ, когото виждаме за пръвъ пѣтъ. Тѣ пѣтуватъ, за да живѣятъ и живѣятъ, за да пѣтуватъ . . . Закрачваме по похубаво шосе, което ни подсказва, че старата турска граница е наблизомъ. И наистина, всрѣдъ гората, изпстрена съ много поляни отъ зеленина полянки, виждаме полуразрушенъ стария граниченъ постъ, отъ останкитѣ на когото лѣха чувството на изпълненъ дългъ. А чешмата до него продължава да тече, напомняща, че изъ тия краища сѣ единственитѣ мѣста, кѣдето отъ 1912 г. ни остана нѣщо спечелено и нищо незагубено.

Когато човѣкъ си спомни за горитѣ и полянитѣ на Странджа, обзема го жалостъ при мисълта, че сѣ толкова далече отъ насъ и едва ли втори пѣтъ очитѣ ще се кѣпятъ въ свежитѣ имъ багри.

Селата въ Странджа сѣ забележителни съ това, че отъ тѣхъ човѣкъ не може да си купи или си достави нищо. Селянитѣ тука иматъ странния манталитетъ, че именно туриститѣ сѣ, отъ които може да се докопа нѣщо. И затова, въпрѣки жаркото южно обѣдно слънце, ние съ охота оставихме селото Заберново и продължихме безгрижното влачене на краката по изровенитѣ пѣтища.

Спускаме се къмъ долината на рѣка Велика и като че ли тука е съвсемъ друго царство. Цѣли поляни отъ макове сѣ легнали като червени петна върху тѣсната долина и ѣ предаватъ неописуема красота. Това ли сѣ единственитѣ паметници отъ пролѣтната кръвъ преди години?

Богатството на тази долина се е отразило и върху културата на селянитѣ. Тука виждаме нормални физиономии да ко-

сятъ, за които все пакъ неочаквано показващите се покрай шубраците на пътя фигури на двама туристи, на мѣста слушащи си съ фотографически апарати, бѣха нѣщо необяснимо.

А на всичко отгоре имахъ нещастieto да пътувамъ съ единъ геологъ, който най-безцеремонно почукваше съ геоложския си чукъ всички камъни по пътя. Тѣй като азъ нищо не разбирахъ отъ тази процедура, на мене бѣ предоставено да опровергавамъ предъ любопитнитѣ селяни нашитѣ иманярски намѣрения. Бѣднотията на населението, впрочемъ, личеше по това, че навсѣкѣже тѣ живѣятъ съ отчаяната надежда, да намѣрятъ нѣкѣже „минералъ“ и да забогатѣятъ изведнажъ (нѣщо като историята съ дѣгъжавната лотария). И неуморимо тѣ влачеха предъ насъ чували съ събирани подозрителни камъни, въ които лѣщеше най-просто качество слюда, да ни питатъ, дали това не е ожидания съ години минералъ.

Въ Стоилово се разположихме на главна квартира, за да започнемъ следъ къса почивка обиколкитѣ си изъ околнитѣ мѣста. На бай Георги и Пенка бѣ даденъ продължителенъ отпускъ, който той използва по единъ неочакванъ за насъ начинъ: седѣше по цѣль денъ въ кръчмата съ селянитѣ и имъ разправяше невѣроятни работи за насъ — били сме нѣмски „капитане“, които съ карта изучавали околността за нѣкакви неизвестни цели; нещастникътъ съ това е искалъ само да предаде на себе си важность като товаренъ асистентъ на тия капитани, безъ разбира се, да подозира, каква бела ще ни отвори: когато следъ нѣколко дни стигнахме въ единъ граниченъ пунктъ, сериозно ни поставиха на разпитъ, що за хора сме съ генералщабни карти въ рѣцетѣ. Специалното писмо на Военното министерство едва ни спаси . . .

Презъ единъ денъ отъ нашитѣ обиколки край Стоилово ни се случи много — хайде да не кажемъ друго — интересна работа: загубихме се срѣдъ бѣль денъ въ едни нищо и никакви низки гористи хълмове. Цѣлата ми туристическа опитность и способность за ориентирание едва

стигна да се доберемъ късно вечерята пребити — следъ като до гуша бѣхме газили рѣката Велика — до главната квартира. Бѣхме трѣгнали въ посока къмъ село Вижица. Увлѣчени въ хубавитѣ горски пѣтеки, ние сме напустили неусѣтно правата посока и изпаднахме въ безкрайна редица отъ долове и хълмове, всрѣдъ които трѣбваше да играемъ принудително ролята на предисторически откривачи. Следъ дълги часове лутане, азъ решихъ да приложя най-простата ориентировачна система: трѣгнахме чисто и просто по водата на малката рѣчица, която сигурно ще се влѣе въ по-големъ потокъ. А последния решително поддържахъ, че принадлежи къмъ басейна на Велика рѣка и когато и да бѣде, ще ни изведе на нея. Въ сиракъ срещнахме едно дете, което ни упѣти да прехвърлимъ високия байръ въ лѣво отъ насъ, за да се спуснемъ направо въ долината на Велика. Следъ като бѣхме скитали цѣль денъ, този байръ ми се стори най-високия връхъ на Странджа планина. Колегата-геологъ малко я бѣше закѣсаль и често спираше „да бере ягоди“ въ тъмнината! Стигнаха Велика рѣка, ние съ африканско безстрашие я нагазихме и . . . загазихме до гуша. Последнитѣ два часа вървѣхме мокри и никоя вечерна тъмнина не ми се е струвала така жестока, както тази.

Въ Стоилово заварихме цѣлото село (чети: цѣлата кръчма) въ тревога. Селскиятъ пленумъ бѣ решилъ по настояване на бай Георги, който сериозно се уплашилъ за неполучената заплата, да ни търси. Дѣскитѣ на селското училище нея вечеръ ми се сториха индийски разкошъ.

Следъ нѣколко дни, ние поехме отново пътя на югъ, който сега ни водѣше къмъ най-южното градче Малко-Търново. Последното стигнахме по обѣдъ и още отначало бѣхме изненадани: първото улично хлапе, което срещнахме, ни заговори съ единъ университетски езикъ на „Вий“ и съ неочаквана учтивость ни опѣти за всичко.

Загадката стана още по-необяснима, когато всички уличници ни сваляха шапка

и на въпроситѣ ни отговаряха, като че ли живѣятъ на улица „Оборище“ въ София. Но обяснението ѝ не закѣснѣ. Пръвото хлапе, съ което сѣдбата има добрината да ни срещне, на специалния ни въпросъ отговори, че въ Малко-Търново имало българско католическо училище, частно, а не държавно . . .

Когато вечерята съ отцитѣ се любувахме на трапеза, която не отстъпва по нищо отъ сервиранитѣ по нескончаемитѣ юбилеи въ София, тѣ ни разправиха историята на това първо българско католическо училище отъ дълги години преди освобождението, после какъ всѣки отъ тѣхъ е следвалъ въ чужбина — при езуититѣ, известни въ свѣта като най-добри педагози. А когато на другия день разгледахме самото училище, градината на отцитѣ и библиотеката имъ, разбрахме защо децата въ Малко-Търново сѣ поинтелигентни отъ колегитѣ си въ Велико-Търново.

Сиращето Кароль, което два дни — колкото трая почивката ни въ това отдалечено българско градче — непрекъснато тичаше заради насъ, вѣроятно още свири на хармониката, която за неописуема негова радостъ му подарихме за споменъ и благодарностъ.

Отъ Малко-Търново единъ день отидохме на турската граница, далечъ само 8 км. На българския постъ, гдето бѣхме посрещнати отъ стегнати млади войници, обърнали поста въ вила, дойдоха подиръ малко и турскитѣ колеги: одър-

пани, измършавѣли гладници, които сами разправяха, че въ Турция изпращали на границата само дисциплинарно наказанитѣ, които затова не си струватъ много хасъ отъ службата. И затова тази служба тѣ я вършеха повече отъ българския постъ, гдето презъ цѣлия день сѣ на гости.

Отъ възвишението на поста видѣхме истинската Странджа, тази, която е останала въ Турция и за която се отнасятъ цитиранитѣ думи на селянина въ началото на това описание. Истински високи, гористи върхове, задъ които далече въ лизината се крие Лозенградъ. Нѣщо ми се поиска да запѣя:

„Ехъ, нѣма ли България отъ тамо веднажъ да поздравимъ“
но оставихъ този екстазъ за тия, които идатъ следъ насъ . . .

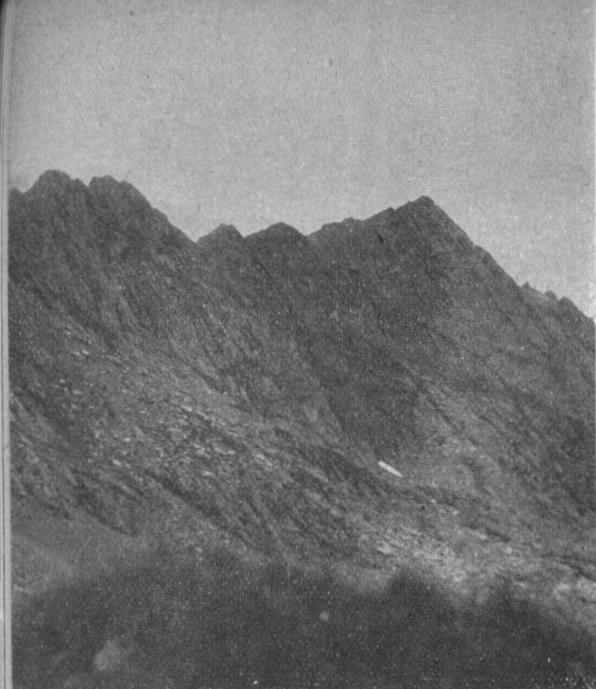
Въ Малко-Търново въ сѣщностъ свърши нашето пътуване изъ Странджа. Не веднажъ отъ нейнитѣ върхове ние виждахме синия безкрай на морето и зеленитѣ брѣгове край Кюприя и устието на Ропотамо, кждето, казватъ, било още похубаво. Но тишината на странджанската гора още ми напомня за единъ кжтъ, кждето туристическиятъ „пѣсни“и „ехо-о“ действително не сѣ на мѣсто.

Забележка. Отъ направенитѣ снимки презъ време на излета, никоя не стана сполучлива. Вината, разбира се, е у лошия фотографически материалъ . . .

Херманъ

Долината на р. Велика

НЕГОЙ

отъ Г. САВОВЪ

Негой! — първенецът на ромънски-тъ Карпати.

Празъ синята лента на Дунава, отгъткъ широката влашка равнина, има едни планини, наречени Карпати.

Разправяха, че и въ тѣхъ имало върхове, които пленяватъ.

Още преди години нѣколко ноемврийски дни около Синая бѣха накарали сърдцето ми да поиска просторитѣ на планината. По-късно — презъ 1927 г. — пресѣкохме за пръвъ пѣтъ широкото ѝ било, а две години по-късно, пакъ презъ пролѣтѣта, опитахме единъ отъ първенцитѣ. Но Негой все оставаше нѣкъде далечъ.

.....

Въ началнитѣ дни на Августъ 1930 г. пощата ми донесе едно писмо-покана за 50-годишния юбилей на Седмоградския Карпатски Съюзъ.

Нѣколко размѣнени писма съ приятели, тичане по полицейски митарства и една сутринъ отъ София се измъкна малката група български туристи за далеченъ пѣтъ.

Пѣтуването по изгорѣлата дунавска равнина до Видинъ, привечеръ, преминаването на Дунава, нощното пѣтуване презъ Калафатъ—Крайова до Пиатра Олтъ не сж оставили никакви особени впечатления.

Едва сутринѣта, когато влакътъ навлѣзе въ прохода Червената-кула покрай Олтеница, отворихме широко очи. Очитѣ на туриста, които никога не се умарятъ отъ лова на нови впечатления.

Въ Херманцадтъ прокарахме два дни въ юбилейни тържества, задъ които въ нетърпението се открояваше обещанието за планинитѣ. Едва когато една ранна утринъ сложихме раницитѣ на гърба си и автомобилътъ ни понесе къмъ подножията, почувствувахме, че сме на излетъ.

Сега не помня имената на долинитѣ и на мѣстата, които минавахме. Но то не бѣ и важното. Единственото важно при всѣки излетъ е въодушевлението отъ природата.

Спомнямъ си хубавия горски пѣтъ, който неусетно ни изведе въ началото на широка планинска долина, надъ която небето допираше контуритѣ на планинитѣ. Въ дъното на планината нѣкъде трѣбваше да бѣде хижата Робертъ Гутъ. Вървейки бързо, загледи въ играта на падашитѣ води и на облацитѣ, стигнахме хижата рано следъ обѣдъ.

Свободни до вечерѣта, ние се разпрѣснахме изъ околността.

По тѣсната, изкуствена пѣтека край скалитѣ азъ трѣгнахъ самъ нагоре.

Чужди планини.

Нищо: нито шумътъ на рѣката, нито шепотътъ на гората, нито линиитѣ на хоризонта не сж ми познати. Даже и есенното небе е чуждо.

И все пакъ: каточели пѣтътъ въ всѣка планина е единъ и сжщъ, водящъ отъ долинитѣ къмъ върховетѣ. Все едни и сжщи извивки, които подаряватъ изненадитѣ на очитѣ, все сжщитѣ спусъци, по които вѣтърътъ търкаля каменни отломки отъ тѣлото на планината, все сжщитѣ чупки на линиитѣ, овладяни отъ

стремежа къмъ върха, завършвайки въ него своя походъ къмъ небето, коленичили предъ невидимия кръстъ.

Знаехъ, че едва ли ще видя тѣзи далечни палнини отново — други пѣтища ме чакатъ, други стѣпки ще огръва слънцето. И затова тогава гледахъ съ отворени очи.

Утре други хора, други поклонници ще вървятъ нагоре съ същата надежда и мечта: върхътъ! Разни сѣдби по еднакъвъ пѣтъ къмъ него и . . . еднаква сѣдба по различнитѣ пѣтища: победата надъ него.

Всички все къмъ вѣчната целъ: високо горе, гдето суетата и грижитѣ спиратъ, желанията замлъкватъ и отстъпватъ мѣсто на чистия възторгъ отъ свѣта и самитѣ насъ.

Въ септемврийската сутринъ долината се изпълни съ тропота на нашитѣ стѣпки и, следъ като пресѣкохме слизащото отъ скалитѣ поточе, се загубихме въ скалитѣ.

Негой прилича на разрушенъ отъ нѣкаква мощна сила масивъ, която си е играла да откъртва камъкъ по камъкъ отъ неговата снага и да ги разхвърля въ безпорядъкъ долу въ низинитѣ.

По скалитѣ можешъ да си изберешъ всѣкакъвъ пѣтъ, ако не искашъ червената маркировка да влошава долнокачествено преживѣването отъ възлаза. Достатъчно е да знаешъ кѣде е точно върха и да се отправишъ право къмъ него въ удоволствието да преценявашъ всѣка скала отъ кѣде можешъ да я минешъ.

Ние — малката българска група — се намѣрихме отново едва на върха, когато мълчаливо се загледахме въ гледката.

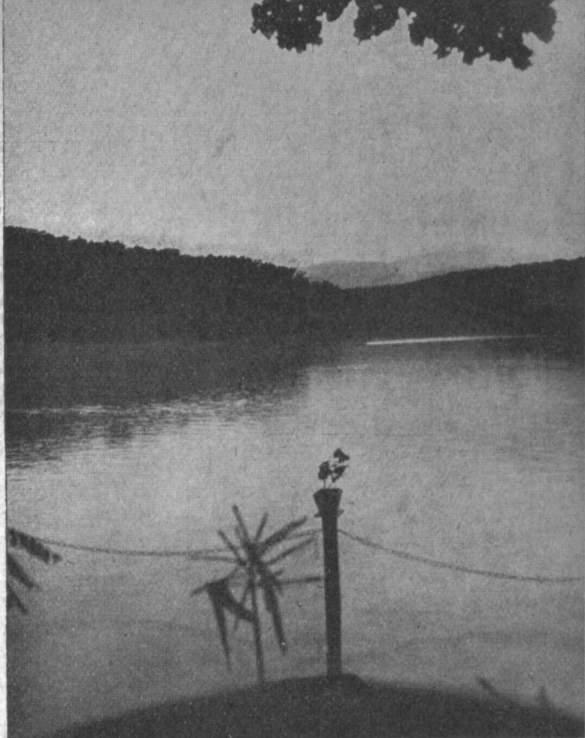
Есененъ вѣтъръ разиграваше мъглитъ и прогонваше топлината на слънцето отъ просторитѣ.

Широко и далече подъ насъ се простираха долини и планини, неизвестни за нашето изкачване и безучастни къмъ

трепета на разпустналитѣ се души. Отъ години тѣзи планини и долини съществуватъ за себе си, въ никаква материална връзка съ Негой. Само нашиятъ погледъ ги свързваше сега.

Единъ цѣлъ часъ прекарахме на каменния връхъ, летейки съ погледа си надъ неограничени кръгозори. Отъ върха имамъ една снимка. Неговата северозточна страна има простъ — но затова хубавъ — профилъ: една единствена линия, спускаща се стрѣмно надолу, по която погледътъ безпрепятствено слиза и се качва. После започнахме вървежа по билото, въ който бързо се смѣняха разнообразни картини: езерото Кърцунъ, въ което се оглежда околния планински свѣтъ, унесенъ въ собствения си образъ и отъ което се открива незабравимъ изгледъ къмъ далечнитѣ планини Фогашъ — най-хубавата, казватъ, група въ Карпатитѣ.

После се закатерихме по върха Лайка и скрития задъ него Лайцелулъ. Надвесени надъ стрѣмна долина, която извеждаше далече къмъ купчинкитѣ човѣшки домове, ние обѣдвахме и безъ умора продължихме по острото било.

Точно подъ върха Булеа, каточе за допълване на разнообразието — ни обгърнаха мъгли, въ които загубихме посоката. Избъгали много напредъ отъ мѣстнитѣ туристи, ние бѣхме принудени сами да се ориентираме.

Малкиятъ Итко трѣбваше да качи Булеа, а азъ взехъ неизвестния дѣсенъ връхъ. Подъ мене се показа затворенъ циркусъ, който не извеждаше никѣде и въ който нашиятъ пѣтъ сигурно не водѣше: ние трѣбваше да слѣземъ въ хижата Булеа. Нея бѣ зърналъ само въ паузата между продранитѣ мъгли другиятъ разузнавачъ. Безъ много колебание ние започнахме спускането на посока и скоро се надвесихме надъ езерото Булса. Хижата до него ни привлечаше силно и ние скачахме по каменистата пѣтека.

Подслонени на топло въ хижичката (есенниятъ день бѣ студенъ) ние разговаряхме на вѣчната тема въ планинитѣ: минали и бѣдещи пѣтувания. Достигнали до хижата, нашиятъ туръ по билото бѣ свършенъ.

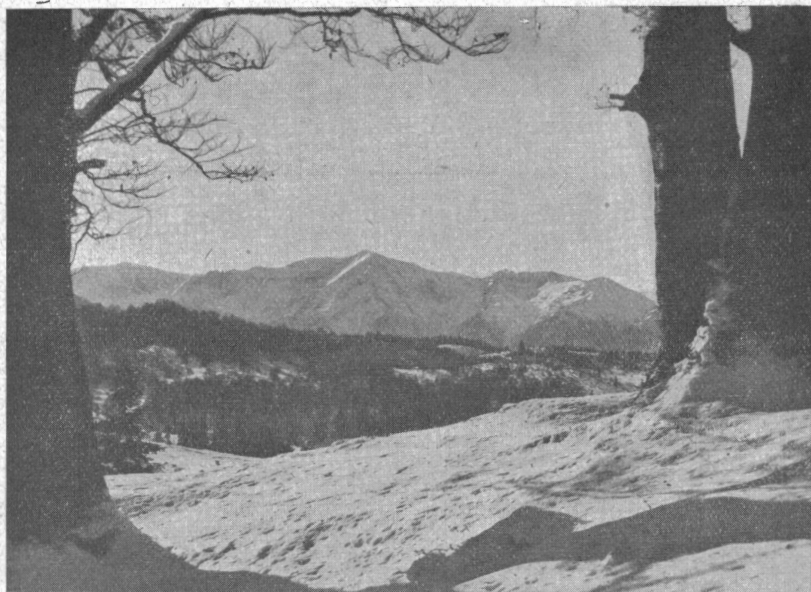
Когато голѣмата група дойде — тя бѣше пѣстра като гоститѣ на юбилея и се движеше бавно, както сѣ били навършени годинитѣ за честване — ние се затичахме надолу въ долината къмъ долната хижа Булеа.

Красивата долина правѣше слизането необичайно приятно, къмъ което се прибавяше задоволството отъ изпълнения излетъ, огласяно въ душата отъ пѣсенъта на постигнатото желание.

Въ такива долини човѣкъ слиза отъ планинскитѣ простори, благодаренъ за всичко, което върховетѣ му сѣ подарили. А долината Булеа бѣ много подходяща обстановка за подобни преживѣвания. Красива долина, която бихъ оприличилъ на Лаутербруненталъ въ Алпитѣ.

Краткиятъ есененъ день завърши съ приятна вечеръ въ хижата — една отъ ония хижни вечери, когато пѣснитѣ сѣ неволень изразъ на радостъта.

На другия день се простихме съ планината, марширувайки за гаричката Кърцишора и отнасяйки завинаги споменътъ отъ Негой.

Групата Бучечъ въ Карпатитѣ

Вторият по височина връх — Кангчензюнга (8603 м.)

ВЪРХОВЕТЪ НА ЗЕМЯТА

През настоящето лѣто две нови европейски експедиции ще потърсят своята съдба въ планинскитѣ полюси на земята: една английска и една французка. И дветѣ вече сѣ на пътѣ къмъ своитѣ лагери и сѣ започнали борбата съ нескончаемитѣ трудности.

Англичанитѣ, народътъ на най-голѣмата опитностъ и резултати въ Хималаитѣ, отново опитватъ изкачването на най-високия връхъ, Маунтѣ Еверестъ.

Следъ деветъ години почивка, последвала страшната трагедия отъ 1924 г., тѣ изпратиха две подготовителни експедиции (1933 и 1935 г.) и основателно се надяватъ презъ тази година да отнематъ вѣнеца на непобедимостта на Еверестъ.

Французитѣ изпращатъ своята първа хималайска експедиция, следъ като повече отъ 90 години другитѣ народи се борятъ съ леденитѣ великани на Азия. По тази причина тѣ подготовяха своята експедиция грижливо цѣли две години и я отправиха къмъ сравнително по-леснитѣ осемхилядници Бродъ Пикъ (8270-м.) и Хайдень Пикъ (8068 м.) въ Каракорумъ. Отъ своя страна, тѣ — изпратили елита на своитѣ алпинисти — се надяватъ да

превзематъ първи единъ осемхилядникъ, какъвто до сега нѣма изкаченъ.

Цѣлитѣ културенъ свѣтъ отново, съ трепетъ и затаенъ дѣхъ ще следи стѣпкитѣ на своитѣ най-смѣли синове, които — както винаги — ще завършатъ съ победа или пакъ съ примирено поклонение отдолу на бѣлитѣ гиганти.

По този случай е умѣстно — безъ да се приповтарятъ надълго известнитѣ истории на досегашната борба — да се дадатъ елементарнитѣ сведения за легендарнитѣ Хималаи; единъ краткъ географски очеркъ и — заедно съ него — една кратка история на човѣшкия походъ къмъ върховетѣ.

Хималаитѣ, най-мощната свѣтвна планинска верига, се простиратъ въ Централна Азия, отъ изтокъ къмъ западъ, съ дължина на въздушната линия на своето било надъ 2800 километра. Раздѣлени на отдѣлни групи, тѣ изпращатъ къмъ небето 14 (известни досега) осемхилядници.

Повече отъ сто експедиции до сега сѣ опитали своето победно щастие и — ако се сравнятъ резултатитѣ съ положенитѣ

взетъ отъ нѣмската експедиция Мерклъ (Ашенбренеръ на 16. VI. 1932 г.).

14. Кабру (7,316 м.), изкаченъ презъ октомврий 1935 г. отъ англичанинътъ Кукъ.

Наистина, това не сѣ най-голѣмитъ височини, достигнати отъ човѣци. Знае се, че презъ 1924 г., при еверестската експедиция, Мейлъръ и Айрвинъ достигнаха 8,600 м. (280 м. подъ върха, безъ да е сигурно, дали въобще не сѣ изкачили и върха), а германцитъ въ дветъ свои експедиции на Кангчензѣонга и Нанга Парбатъ достигнаха височината 8,000 м. Но нито единъ връхъ високъ 8000 м. не е билъ достигнатъ и до днесъ, макаръ че много отъ тѣхъ сѣ били атакувани.

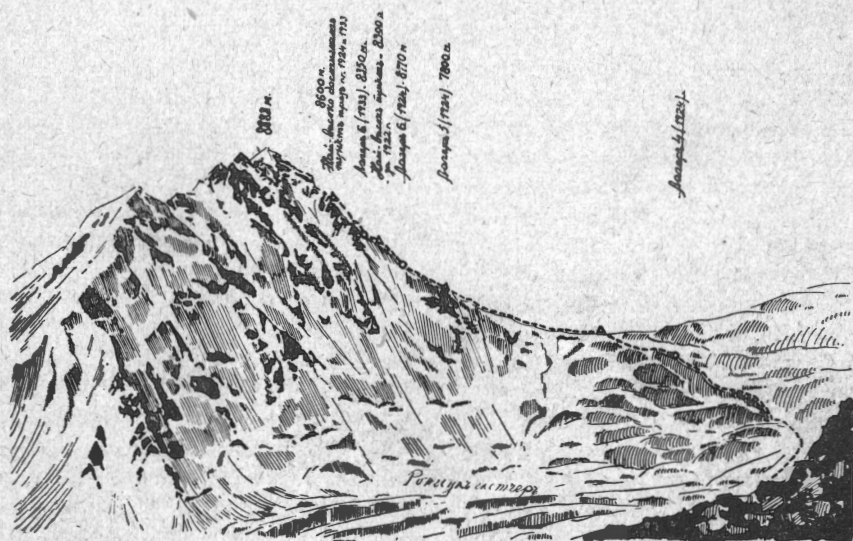
Хималаитъ се раздѣлятъ на седемъ голѣми групи, затворени между рѣкитъ Брахмапутра на изтокъ и Индъ на западъ. На изтокъ крайниятъ стражъ е връхътъ Намха Барва (7,755 м.), а на западъ се възвисява крайниятъ връхъ Нанга Парбатъ (8,125 м.), срещу който е северната издънка на Хималаитъ — Каракорумъ.

Най-източната група сѣ Асамскитъ Хималаи, открита географски едва

въ 1912 г. Една изолирана верига, въ която никой другъ връхъ не надминава височината 7,000 м., осъзъ Намха Барва. Малко позната верига, въ която въобще не сѣ правени опити за планински изкачвания.

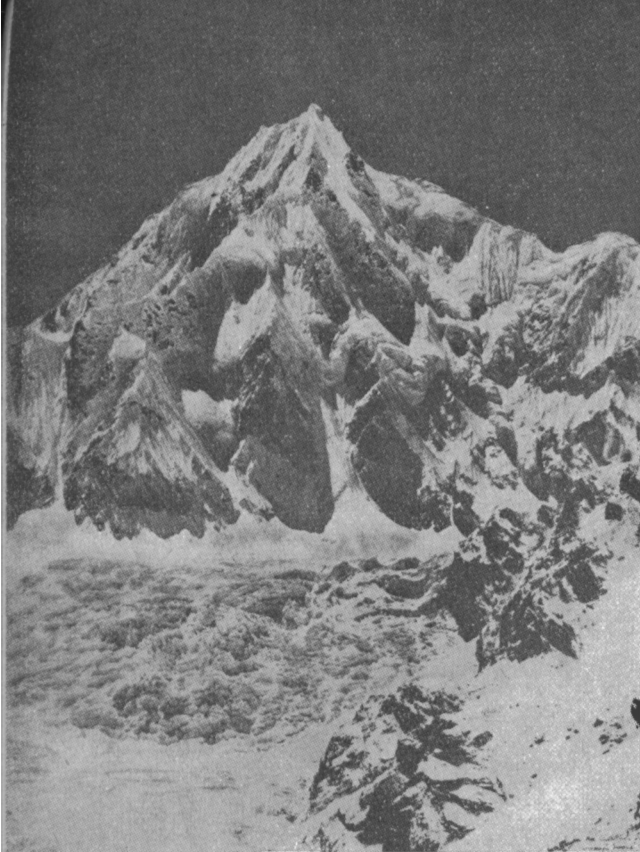
Още помалко известна група сѣ Бутанскитъ Хималаи, издигащи се надъ независимата държавица Бутанъ, херметически затворена за достѣпа на всѣки европеецъ, въ която се издига връхътъ Кула Кангри (7,555 м.). На западъ отъ него веригата свършва съ върха Хомолхари (7,315 м.), издигащъ се надъ най-лесния проходъ за Тибетъ — Тангъ-Ла и за това гледанъ отъ всички експедиции, които минаватъ презъ прохода, безъ да могатъ да докоснатъ свещения за бутанцитъ връхъ.

Въ лѣво отъ сѣщия проходъ се възвишава групата Сиккимъ, една отъ най-мощнитъ и затова най-привлѣкателната въ цѣлитъ Хималаи. Тя започва съ изкачения отъ Келасъ връхъ Паухунри (7,065) и достига сѣщо изкачения Джонгсонгъ Пикъ (7,459), отъ кждето южно се издига въ втория по височина хималайски връхъ Кангчендзѣонга (8,603 м.). Историата на последния е вече известна:

Маунт-Еверестъ

Скица Н. Миронски

на два пъти германските експедиции Бауеръ (1929 и 1931 год.) правиха безуспешния опитъ да достигнат върха, но, въпреки дадените жертви, не успяха, поради внезапно влошаващото се време. Кангчендзюнга е един от най-известните върхове, защото е видим от Дарджелингъ (разстояние 80 км. въздушна линия), а същевременно и най-горещо атакуваните. От 1848 г., когато англичанинът Хукеръ прави първите опити да проникне през ледника Зему, сж се изредили не по-малко от 12 експедиции. Имената на най-големите борци въ Хималите сж свързани съ този връх: Фрешфилдъ, Гарвудъ, Селла, Макинацъ (1899), Гюйлярмо (1902 г., първите 4 жертви), Келласъ (1907, 1909, 1911 и 1912 г.), Фармеръ (1929 г., загинал годъ върха), Диренфуртъ (1930 г.). И все още „Канчъ“ остава свѣтяща цель, запазена сега изключително за нѣмските планинари.

Въ същата група наоколо сж високият Кангбахенъ (7,858), Яну (7,710), Кабру

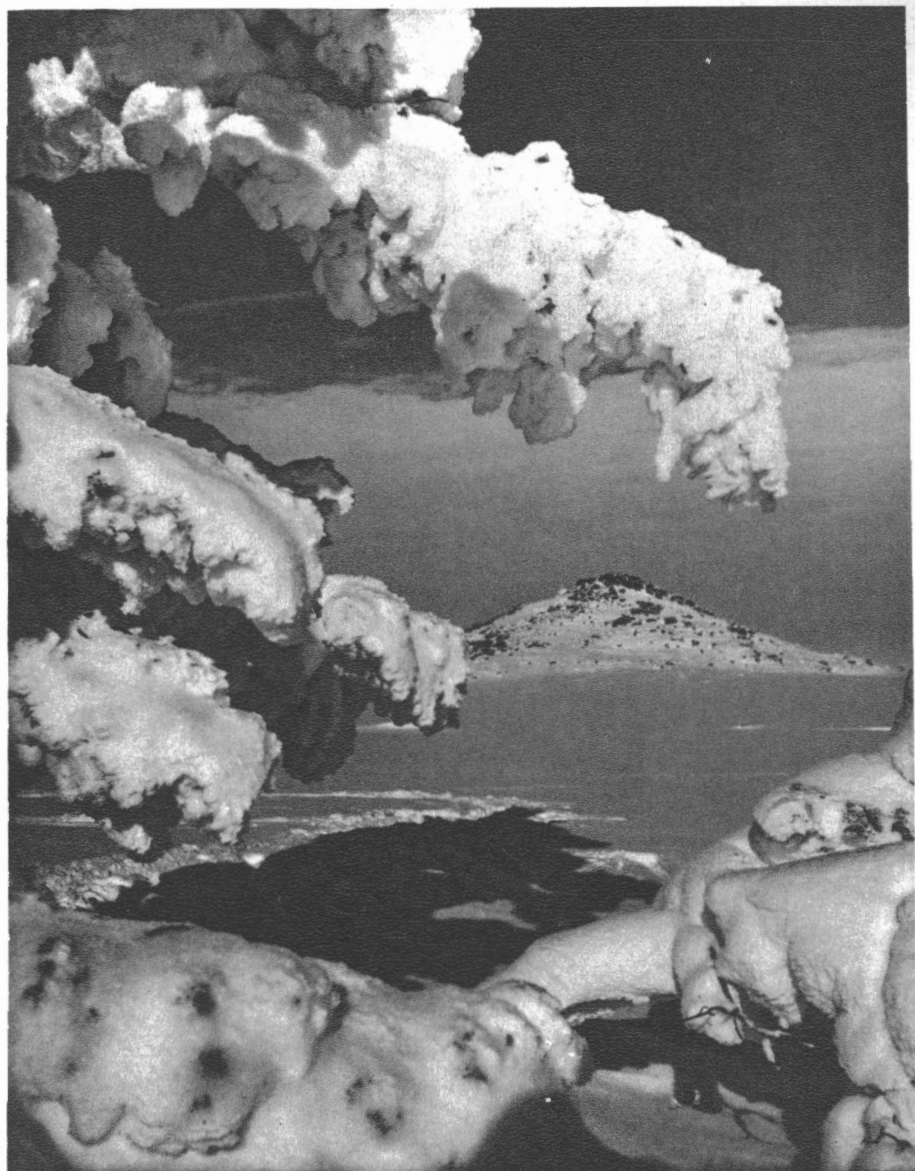
(7,316) и фамозният връхъ Синиолху, изтъканъ цѣлия отъ ледени игли и наричанъ „най-хубавата планина на свѣта“.

Западно отъ тази група се простира най-големата и най-високата група Непалъ, която образува сърдцето на Хималаите. Четири отъ нейните върхове надминаватъ височината 8,000 м.: Макалу (8,470 м.), Еверестъ (8,888 м.), Лотзе (8,500 м.) и Хою (8,155 м.), всички въ масива Еверестъ.

И върхътъ Еверестъ е свързанъ вече съ една история, въ която се преплитатъ имената на безподобни смѣлчаци. Макаръ, че първата експедиция къмъ него е била подготвяна още презъ 1893 г., той бива обсаденъ за пръвъ пътъ едва въ 1921 г., когато Хоуардъ Бъри води 8 души, съ цель да откриятъ пътя къмъ върха, въ което действително успѣха, достигайки северното седло. Въ тази група остана празннината отъ смъртта на всеизвестния д-ръ Келласъ. Следващата година започва истинскиятъ пристѣплъ подъ водачеството на Брюсъ. Екипирана много добре (първо употребление на кислородни апарати), групата предприема три опита (Мейлъръ, Сомервелъ и Нортонъ до 8,225 м., Финчъ и Брюсъ до 8,300 м.), свързани съ 7 жертви, заради които — отдавайки ги на гниѣна на божеството — Тибетъ отново затвори портите си.

Третата експедиция, 1924 г., бѣ съпроводена съ много мъжнотии и ужасно време. Въпреки всичко, последниятъ лагеръ бѣ изкаченъ на 8,140 м., отъ кждето започнаха пристѣпите. Сомервелъ и Нортонъ достигнаха височината 8,570 м. и се върнаха окончателно изтощени. И тогава се намѣсиха Мейлъръ и Айрвинъ, които ... не се върнаха вече. Оделъ видѣ своите другари за последенъ пътъ на 8,600 м., когато единъ облакъ ги забули.

И отъ тогава на Еверестъ царѣ деветъ години тишина. Едва въ 1933 г. поведе Рътледжъ четвъртата експедиция. На 8,350 м. бѣ издигнатъ лагеръ VI, отъ който и двата опита (Уогеръ и Харисъ,

Снего и слънце

Снимка Н. Божинов

Смайът и Шиптън) пропаднаха. Съ две последици: намъренъ бѣ пикела на загиналия Мейлъръ и се установи, че подъ самия върхъ има почти непревземаеми мѣста.

Опититѣ на японцитѣ не бѣха сериозни, нито пъкъ този на смѣлия англичанинъ майоръ Уйлсонъ, който самъ се упъти къмъ върха и загина подъ него. Въ 1935 г. англичанитѣ предприеха подготовителната експедиция, която завърши съ изкачването на два седемхилядника (Картапу и Пумори).

И сега, когато пишемъ тия редове, борбата на Еверестъ кипи ожесточено. Ще бждатъ ли поне този път англичанитѣ възнаградени за своитѣ жертви подъ върха на свѣта?

На западъ отъ Непалскитѣ Хималаи се простиратъ една група вериги, цѣла областъ изцѣло неизвестна. Много десетки отъ километри се възвишаватъ вѣчно снѣжни върхове, височината на които само е измѣрена отдалечъ, безъ да сж назовани още съ отдѣлни имена, освенъ съ прости номера подредъ.

И въ тази група има четири върха надъ 8000 м., между които е Гозайтанъ (8,015 м.), отъ когото нѣма никаква снимка и липсва всѣкакво сведение.

Сто и тридесетъ километра западно отъ него се издига К 30 (8,125 м.), а 75 клм. още на западъ продиратъ небесния хоризонтъ върховетѣ Морсиади (8,075 м.) и Давалагири (8,170 м.). Въ сжщата група сж сжщо високитѣ върхове Пикъ 34 (7,937 м.), Анапурна (7,525 м.), П 43 (7,750 м.), П. 40 (7,585) и П. 46 (7,640 м.).

Никаква експедиция не е проникнала въ леденитѣ области на тия върхове, нито нѣкой е оставилъ живота си тамъ, като неотмѣнимъ заветъ къмъ идващитѣ планинари.

На западъ отъ тази група се издига групата Гарвалъ, която въ противовесъ на предната, е най-известната и посещавана, по причина на това, че изцѣло се намира на британска територия. Достъпна за цѣлия свѣтъ, тя систематически е била изучена отъ д-ръ Лонгстафъ, който е изкачилъ и върха Тризулъ (7,135 м.).

Още отъ 1855 г. сж започнали тука опититѣ на върха Каметъ (7,756 м.), които се увѣнчаха едва въ 1931 г. съ успѣхъ. Къмъ най-високия върхъ на групата, Нанда Деви (7,820 м.), обаче, пътятъ бѣ откритъ едва въ 1934 г. отъ Шиптънъ.

Още по на западъ се е сгушила най-малката хималайска група Пенджабъ, въ която никой върхъ не достига височината 7,000 м. Най-високиятъ ѝ върхъ е Киангтсангъ (6,795 м.). Отъ планинарска гледна точка, тази група възбужда посрѣдственъ интересъ.

Последната крайна западна група е вече Нунъ-Кунъ въ Кашмиръ. Сравнително най-лесно достъпна въ понизкиѣ си върхове, тази група отдавна е била прицелна точка на планинарски завоевания. Върхътъ Пинеди Пикъ (6,932) е билъ изкаченъ още въ 1906 г. отъ съпружеската двойка Бълок-Уоркманъ и цѣли 28 години той бѣ рекордниятъ изкаченъ отъ жена върхъ.

Въ тази областъ се е подвизавала и предивоенната италианска експедиция на Пиаченце, която изкачи върха Кунъ (7,086 м.) въ 1911 г.

Най-после, като най-западенъ стожеръ на цѣлитѣ Хималаи, се издига, навесена надъ долината на Индъ, огромната Нанга-Парбатъ (8,115 м.), историята на която е свързана отъ една страна съ името на голѣмия английски алпинистъ Мъмери, който въ 1895 г. загина подъ този хималайски първенецъ, а отъ друга страна, въ наше време, на Нанга-Парбатъ се разигра най-страшната и покъртителна трагедия въ Хималаитѣ, която коства живота на четири отъ най-добритѣ нѣмски алпинисти и на шестъ мѣстни носачи. (Вж. кн. 2 отъ настоящата година на списанието).

Съ масива на Нанга-Парбатъ въ сжщность Хималаитѣ завършватъ. Непосрѣдствено на северъ отъ нея, обаче, се издига еднакво високата планина Каракорумъ, географски отдѣлена, въ историята на борбата за снѣжнитѣ първенци на земята, обаче, неразривно свързана съ Хималаитѣ.

Каракорумъ е известна съ две нѣща: цѣлата планина е отъ кристалинни скали, които — заледени — образуватъ фантастично красиви и мѣчни върхове, нѣкои отъ които сѣ небесновисоки игли (Майтръ Пикъ — 7,273 м.). Второ, тя е планината на най-голѣмото заледяване. Въ нея се намиратъ най-дългитѣ свѣтови планински ледници, открити едва въ последнитѣ години (Сиаченъ, 72 клм., Балторо, 65 клм.).

Първенецътъ на групата е върхътъ Чо-го-Ри или К2, третиятъ по височина върхъ на земята (8591 м.), въ когото най-напредъ се разби илюзията на европейскитѣ алпинисти, че лесно могатъ да изкачватъ осемхилядници и който сега е обявенъ за абсолютно неизкачаемъ. Най-забележителнитѣ експедиции на К2 сѣ нѣмската на Екенщайнъ и Пфанлъ (1902 г.) и италианската на Абруцкия херцогъ (1908 г. — специално върху Брайдъ Пикъ 7,654), отъ която и досега фотографиитѣ на най-добрия въ ония времена планинарски фотографъ Виторио Селла оставатъ като ценна придобивка.

И въ тази група осемхилядницитѣ сѣ четири: освенъ К2, още Газербрунъ (8035 м.) — най-мѣчниятъ осемхилядникъ на земята, Бродъ Пикъ (8,270 м.), и Хайдень Пикъ (8,068 м.). Последнитѣ два върха, може би най-достѣпнитѣ осемхилядници отъ всички — сѣ именно обекта на тазгодишната френска експедиция. И затова не ще бѣде чудно, ако французитѣ най-напредъ могатъ да се похвалятъ съ първата голѣма победа.

Въ цѣлия Каракорумъ полезни изучавания — безъ да прави специални опити за изкачвания — е направилъ въ своитѣ експедиции холандскиятъ изследовател Висеръ. Въ сѣщата група напоследъкъ проведе последната си експедиция и проф. Диренфуртъ, при която бѣха изкачени върховетѣ Златния тронъ и Куинъ Мери Пикъ (7,260 респ. 7,675 м.).

Най-западнитѣ възвишения на Каракорумъ, една сравнително малко изучена областъ, е тази на върха Ракапоши (7,790 м.), вторична цель на френската експедиция, въ случай, че не успѣе при осемхилядницитѣ.

ИМЕНАТА НА БЪЛГАРСКИТѢ ПЛАНИНИ

отъ Г. КЛИСАРОВЪ

Неотдавна специална комисия преименува чуждитѣ имена на българскитѣ селища. Национални съображения налагаха тази промѣна. Но ако това бѣше необходимо за малки и затѣнтени, никому неизвестни селца, по имената на които все пакъ може да се сѣди за народностния обликъ на царството, още по-наложително е преименуването на чуждитѣ имена — а тѣ преобладаватъ — на българскитѣ планини съ тѣхнитѣ върхове, езера, рѣки и мѣстности, за нѣкои отъ които съществуватъ хубави, звучни и съдържателни български имена. Повечето отъ географскитѣ имена у насъ водятъ своя произходъ отъ времето на турското иго, или се дължатъ на културни влияния на завоеватели (гърци, кръстоносци), пресел-

ници (власи, арнаути и др.).

Наши филолози спорятъ за произхода на имената на нѣкои наши планини (напр., за Рила, Родопитѣ, Пиринъ, Витоша и др.), безъ да могатъ да дадатъ положителни обяснения. Спори се за думи, които сѣ български, или произходътъ на които се крие въ прабългарско и тракийско време, но които ние всички чувствуваме като наши, родни. Странно е, обаче, че още не се взима починъ за преименуване названията на ония планини, върхове, мѣстности, рѣки и пр., които сѣ наречени съ чужди имена.

Изъ великата Рила, най-високата планина на Балканския полуостровъ, има много турски названия: Мусала (въ букваленъ преводъ **вижъ Бога**), Чадъръ-тепе, Йо-

зола (наричанъ вече въ сполучливъ преводъ **Погледецъ**), **Налбантъ**, **Пазаръ-дере**, **Демиръ-капия** (въ всички планини у насъ има **Демиръ-капия**), **Айгидикъ**, **Равни-чалъ** (защо не **Равни връхъ**?), **Мусли-чалъ**, **Чамъ-кория**, **Сарж-гьолъ**, **Едигьолъ** (Седмтъ езера) и др. Въ Пирина преобладаватъ български (славянски) имена, но най-високиятъ връхъ се нарича **Елъ-тепе** (връхъ на буритъ, наричанъ погрѣшно и **Елинъ-връхъ**); срѣщатъ се и други турски и влашки имена. Въ Стара-планина, възпѣта и отъ български поети като **Балканъ** и дала името на полуострова, сжщо така преобладаватъ чужди, главно турски имена: **Юмрукъ-чалъ** (нареченъ официално **Фердинандовъ връхъ**), **Бузлуджа**, **Амбарица**, **Араба-конакъ**, **Мара-гидикъ**, **Хаинъ-бозъ**, **Емине**, **Сиври-кая** и др. (Карловски туристи сж преименували върховетъ **Сарпгумбакъ** при хижа „Юмрукъ-чалъ“, на **Левски** и **Ботевъ**).

Наредъ съ чуждитъ названия имаме хубави български или славянски имена, въ които сж отразени народни сказания и предания: **Еленинъ-връхъ**, **Попова шапка**, **Царевъ-връхъ**, **Скакавица**, **Мальовица** и др. въ Рила; **Каменица**, **Бистрица**, **Валявица**, **Тодоринъ-връхъ**, **Тихацитъ** и др. въ Пиринъ; **Тодорини кукли**, **Св. Никола**, **Българка** и др. въ Стара планина.

Известно е, че турцитъ, следъ завоюването на Балканския полуостровъ, сж превели повечето отъ заваренитъ славянски имена и постепенно сж наложили свои, турски, или арабски имена. И трѣбва да се подчертае, че въ много случаи турскиятъ народъ е проявилъ голѣма изобретателностъ и находчивостъ. Сега, когато се слага въпросътъ за създаване на българска географска номенклатура, въ случаитъ, когато нѣма български езикови форми или исторически извори, които биха могли да се използватъ, може да се извърши букваленъ преводъ, както напр. при преименуването на селищата въ царството съ чужди имена. По този начинъ ще се запази и известна историческа приемственостъ.

Огромна и тежка работа е това, свър-

зана съ голѣми разходи и технически неудобства, но нетърпимо е вече върховетъ, рѣкитъ, езерата и мѣстноститъ на нашитъ планини, а въ нѣкои случаи самитъ планини, да носятъ чужди наименования. Писатели, географи, учени и туристи започнаха по свой починъ да преименуватъ чуждитъ наименования въ нашитъ планини. Николай Райновъ предложи най-високиятъ връхъ на Балканския полуостровъ — **Мусала** (Рила) да се нарече **Вижбогъ**, а **Яръ** — **Възбогъ**.

Павелъ Делирадевъ неотдавна изказа мнение, че не бива да се побългаряватъ географскитъ имена безредно и безсистемно, защото съ това се пакости на нашата бедна, историческа география и слабата ни известностъ въ чужбина. Вѣрно е, че въ чужбина получиха международна известностъ нѣкои наши планински обекти въ Рила и Пирина, не само върхътъ алпийскитъ дружества, но и въ по-широки кръгове, съ сегашнитъ си имена. На международнитъ географски конгреси сж изтъквали неудобствата отъ преименуването на географскитъ имена, защото ще трѣбва да се замѣстватъ съ нови установени презъ вѣковетъ имена. Все пакъ и Делирадевъ въ Туристическата карта на Рила (София, 1935 г.) по свой починъ е преименувалъ нѣкои върхове (**Иречекъ**, **Баучеръ** и др.). Преименуването на чуждитъ имена въ всички планини, обаче, трѣбва да се извърши по законодателенъ редъ, като се свика специална научна комисия, въ която да влѣзатъ представители на **Министерството на народното просвѣщение**, **Университета**, **Географското дружество**, **Българския туристически съюзъ** и др. Законопроектътъ трѣбва да се разгласи широко и между мѣстното население, за да могатъ да се извършатъ предварително съответнитъ поправки. Въ такъвъ случай ще се избѣгнатъ грѣшки и недомислия, каквито не липсватъ въ закона за преименуване чуждитъ имена на селищата въ Царство България. Починътъ за тая комисия трѣбва да се вземе отъ Б. Т. С., защото българскитъ туристи чувствуватъ най-вече необходимостта отъ премахване на

чуждитѣ имена, които грозятъ роднитѣ планини и ги правятъ чужди намъ.

Въ сп. „Български туристъ“ могатъ да се намѣрятъ много изследвания, указания и мнения по този въпросъ, както отъ специалисти (филолози, географи и др.), така и отъ писатели, туристи и изследвачи на нашитѣ планини.

Етимологията на нѣкои български географски имена още не е изяснена, или липсватъ каквито и да било исторически и езикови данни. Липсватъ сѣщо така и систематични и пълни изследвания въ това отношение, защото се изискватъ общи усилия и много време.

Въ картата на „Княжество България“, издание и печатъ на **Янко С. Ковачевъ** (издателство София и Пловдивъ), излѣзла наскоро следъ освобождението (1881 год.), съставена по най-новитѣ тогавашни източници, сѣ отбелязани нѣкои имена на планини и селища, които, навѣрно, не сѣ известни не само на широката публика, но и на специалиститѣ.

Авторътъ на картата се е ползвалъ отъ турски източници. Това личи отъ обстоятелството, че се срѣщатъ доста турски имена, които липсватъ въ други карти, и не сѣ известни въ нашата географска номенклатура. Личи, обаче, че авторътъ на картата е правилъ и непосредствени изследвания, или се е ползвалъ отъ непосредствени източници.

Така, напр., вмѣсто **Витоша** отбелязано е **Витошъ планина**. (Наша филолози търсѣха произхода на Витоша въ тракийски коренъ. Обаче, името на планината, която краси столицата на България, навѣрно е чисто славянско. Въ Македония има с. **Витошъ**, а въ Полша има собствено име **Витошъ**). Вмѣсто **Люлинъ**, отбелязана е **Лилианъ планина**. (Това име е по-точно отъ днешното название. Нѣкога изъ Люлинъ е имало лиякови гори, отъ които, навѣрно, носи името и планината. Иречекъ въ „Пѣтувания изъ България“ сѣщо пише **Лилианъ планина**).

Въ картата на **Янко С. Ковачевъ** следватъ: **Баня**, както се възприе официално, а не **Банки**. **Осогово** е отбелязано като **Осигова планина** (въ нѣкои карти

и стари рѣкописи **Осоговъ планина**). **Рѣка Искаръ**, а не **Искъръ**. **Лозенската планина** е отбелязана **Бърдо планина**. **Верила планина** е обозначена отъ с. **Дяково** до с. **Бѣлчинъ**.

Отбелязано е и старото име на гр. **Дупница**. Погрѣшно е обяснението, че името Дупница произхожда отъ мѣстността, въ която е застроенъ града, която прилича на дупка. Въ сжщностъ, старото име на града е звучното и красиво **Джбница**, както се срѣща въ стари карти, рѣкописи и старопечатни книги, отпосле трансформирано въ **Дубница** и **Дупница**, а за **Пиринъ** — **Перинъ планина**.

Рила планина е отбелязана въ твърде малки граници; започва отъ **Джбница** и се простира до р. **Черни Искъръ**. Планината между **Черни Искъръ** и **Бѣли Искъръ**, се нарича **Бубачица**. **Лѣвиятъ брѣгъ** на р. **Рила**, надъ **Рилския манастиръ** — **Воденица планина**. Южно отъ **Бубачица**, планината се нарича **Аджиева планина**. По на югъ се срѣщатъ названия **Драговица** и **Демиръ-капия**. Възвишенията надъ с. **Радоилъ** — **Ождвица планина**, а цѣлиятъ дѣлъ между **Бубачица**, надъ **Самоковъ** — до **Костенецъ**, се нарича **Чамъ-кория планина**. **Върховетъ** надъ **Сестримо** — пл. **Каденицъ**. После следватъ **Саржушъ**, **Сютке планина**, а отъ **Бабнякъ** и **Лѣджене**, следва **Доспадъ балканъ**. Отъ **Дерменъ-дере** и **Персенкъ** (отбелязано **Персенъ планина**) следва границата на **Родопскитѣ планини** до р. **Арда**.

Стара планина е разширена на отдѣлни планини, които иматъ освенъ общото име и отдѣлни наименования: **Берковска планина**, **Софийска планина**, **Мургашъ планина**, **Троянска планина**, **Тетевенска планина**, **Карловски балканъ**, и пр.

Имената на много мѣстности и селища сѣ различни отъ установенитѣ наименования по-късно въ голѣмата карта на Царство България отъ **Картографическия институтъ**. Въпрѣки нѣкои грѣшки въ картата на **Янко С. Ковачевъ**, тя представлява интересъ и подробното ѣ изучаване ще допринесе за установяване на много български географски имена.

КУЛТЪТЪ КЪМЪ БЪЛГАРСКАТА ПЛАНИНА

отъ ДИМИТЪРЪ ПАНТЕЛЕЕВЪ

Концепцията за българската планина като нераздѣлна частъ отъ земята ни, като единъ новъ и непознатъ свѣтъ, съ свой животъ, съ свои закони, съ своя сурова и дива красота, като обектъ за научни и стопански изследвания, като естественъ пиедесталъ за съзерцание на божественото начало на мирозданието, е нова за нашия културенъ, наученъ и общественъ животъ.

Какво е било състоянието на българските планини въ далечното ни минало, каква роля сж играли въ устройството и живота на българската държава, какво е било отношението на народа ни къмъ тѣхъ — за съжаление пачитѣ пера на лѣтописцитѣ нищо не ни съобщаватъ за това. Така, миналото на нашитѣ планини, заедно съ толкова много събития отъ историческия животъ на българската държава и на българското племе, не записани, безследно се губятъ въ праха на вѣковетѣ.

А и тогава Старопланинската верига е опъвала исполинската си каменна снага отъ единия до другия край на българската земя, и тогава Родопитѣ сж разтиляли своитѣ дипли до брѣговетѣ на Бѣло море, Пиринъ е билъ все така първично суровъ и пустъ, Витоша е пращала въ днѣ небе своя Черенъ връхъ, а великата Рила, хвърлена въ сърдцето на полуострова, е била, може би, още по-величествена, по-хубава, по-страшна. Все пакъ, въ историята ни сж запазени едва доловими спомени и имена отъ нашитѣ планини и то въ връзка съ смѣлитѣ и войнствени набѣги на славнитѣ български царе къмъ границата на Византия и стениѣ на Цариградъ, или когато тѣ сж сѣкли въ усойнитѣ тѣсини и проходи на Балкана пълчищата на враговетѣ.

Единствената наша планина, която още презъ десетия вѣкъ е събуждала интересъ, създавала е своя история, свой митъ, не само у нашия народъ, но и у съседнитѣ ни народи, това е Рила. Стра-

хотната и дива планина презъ време на богомилството става центъръ на повишенъ религиозенъ животъ, домъ на най-значителния български отшелникъ Св. Иванъ Рилски. Святостъта на Св. Иванъ Рилски, неговата чудодейностъ, неговото нравствено величие, залѣгатъ, наредъ съ името на планината, незаличимо въ съзнанието на българския народъ. Десетъ вѣка Рилскиятъ манастиръ разнася славата на светеца и на свещенната българска планина. Неговата история, неговото процвѣтяване, упадѣка му, неговата ширина на влияние, сж били всѣкога въ тѣсна връзка съ историята на народа и на държавата ни. Презъ вѣковетѣ на тъмното робство, особено презъ най-чернитѣ години за племето ни, единствена Рила и Рилскиятъ манастиръ сж кжтали спомени за величието и славата на нѣкогашна България. Така, покрай дълбоката всенародна почитъ къмъ българския светецъ, народътъ ни е съхранилъ за много вѣкове будни спомени и предания за тайнствената и свещена българска планина.

Но, въпрѣки тая съхранена почитъ къмъ Рила, българскиятъ народъ въ по-голѣмата си частъ, изобщо, не е ималъ отношение къмъ планинитѣ ни. Или, по-право казано, българскитѣ планини не сж навлизали въ дѣлничния животъ на българина, не сж били източникъ на блага, на здраве, на будно национално самосъзнание и борби за свобода, нѣщо, което намираме по-късно, презъ 18 и 19 вѣкъ въ култътъ на народа ни къмъ планината. Наопѣки, българскитѣ планини, пустинно диви, необитаеми, непознати, обрасли съ буйни гори, пълни съ диви звѣрове, сж били непозната земя за простия нашъ народъ. Не радостъ, не красота, а ужасъ и страхъ сж криели дълбокитѣ недра на планината. Тя се е схващала като врагъ на човѣка изобщо. Планината, наредъ съ водата и огньтъ, споредъ народнитѣ вѣрвания, сж еле-

менти, безъ които животътъ би билъ немислимъ. Планината е одухотворена: тя говори, пита, отговаря, плаче, тѣжи и ликува.

Планината, а въ понятието планина народътъ е включвалъ и понятието гора, обикновено се счита като нѣщо тайнствено и усамотено, въ което обитаватъ вили, самодиви, вещици и други зли духове, диви звѣрове и животни. Въ планината не живѣе нито човѣкътъ, нито домашнитѣ животни и птици. Ето защо въ баянето, което играе голѣма роля въ народната ни медицина, болеститѣ се пращатъ или пропѣждатъ въ пуститѣ гори, кѣдето пѣтелъ не пѣе, кѣдето куче не лае, кѣдето куминъ не пуши. Изобщо въ всички народни приказки, планината и гората сѣ представени като козмически стихии, тайнствени и зловещи свѣрталища на зли духове, които сѣ невидимитѣ врагове на човѣка.

Първата искра на бунта, пламналъ въ недрата на потиснатия български народъ, първиятъ копнежъ по народна свобода отправя мислитѣ, надеждитѣ и погледитѣ къмъ планината. Планината, дотогава злокобно надвесена надъ беднитѣ селища и паланки, злокобно мълчалива, въ едно кѣсо време, презъ 18 вѣкъ и особено презъ 19 вѣкъ, почти до самото освобождение, става „баща“, „майка“, „закрилница“ на народа ни, покорно рѣтваря своитѣ зашумени гори за безумнитѣ и волни хайдути, които съ своята кръвъ изкупили святата свобода на България.

Култътъ къмъ свободата въ нашия народъ, изразенъ така стихийно въ хайдушкитѣ движения, незабелѣзано се превръща и въ култъ къмъ планината. Стара-планина, поради своето изгодно географско положение, става центъръ на тия епични освободителни борби на народа ни, оживѣва съ своя героиченъ чаръ въ сърдцата не само на хайдутитѣ, но и на българския народъ, прѣснатъ по цѣлия полуостровъ.

Това спонтанно нахѣлтане на планината въ всички жизнени прояви на българското племе е намѣрило най-силень

изразъ въ епоса ни, дѣло на колективния творчески гений на българския народъ, а по-късно — и въ личната поезия на писателитѣ отъ епохата преди освобождението.

Изобразяването на планината въ народната ни пѣсень, изобразяване безъ външни белези, безъ дължина, ширина и височина, безъ багри, безъ линии, безъ единъ опредѣленъ външенъ животъ, се обуславя, преди всичко, отъ историческия моментъ, отъ едва пробудилото се отъ своя първиченъ сънь народно съзнание, което се втурва къмъ единъ блѣнъ: **свобода**. Очитѣ, мислитѣ, въжделенията на колективнитѣ творци на българската народна пѣсень, сѣ летѣли къмъ стройнитѣ върхове на планинитѣ ни, кѣпѣли сѣ въ тѣхното зелено рухо, жадували сѣ тѣхната волность, тѣхната свобода, свобода отнета съ вѣкове на цѣлъ народъ.

Неудържимата жажда за свобода у българскиятъ народъ, изразена така стихийно въ хайдушкитѣ движения, особено презъ 60-тѣ и 70-тѣ години на миналия вѣкъ, трѣбваше най-после да роди своя вдѣхновенъ пѣвецъ. Едно съвършено идейно и емоционално сцепление на жаждата за свобода съ обетования свѣтъ на свободата — Стара-планина — намира за първи пѣтъ своята синтезирана формула у Ботева. Увлѣченъ отъ борческата стихия на своята природа, Ботевъ изобразява Стара-планина, чийто образъ носи още отъ невѣрстни години, като единъ новъ, сврѣхъ реаленъ свѣтъ, като една козмична сѣщина, като царство на стихии, които се борятъ наредъ съ хайдутитѣ за народна свобода. Поетическиятъ гений на Ботева съ стихийна образность и експресивность, единствени въ цѣлата българска поезия, изрѣза неповторимо образа на хайдушката планина.

Наситена до пропускане съ емоционалность и революционенъ патосъ, лириката на Ботева, както и народната пѣсень, съ чиито срѣдства често си служи той, не възсѣздава, не типизира външния ликъ на Стара-планина, защото неговиятъ темпераментъ не му позволява

спокойно и кротко съзерцание или описание на планинския миръ. Все пакъ, планината у Ботева, макаръ и дадена като козмическа сила, крие елементитъ на нашата, на българската планина, която, докато има земя и народъ, ще пѣе своята безсмъртна хайдушка пѣсенъ.

*

Освобождението раздвижи задрѣмалитъ творчески сили на младия български народъ. Жаждата за просвѣта, за знание, за културенъ и социаленъ градежъ събуди у духовнитъ и политически водачи на младата българска държава и стремежъ къмъ опознаване на земята, на народа ни.

Българскитъ планини свободни вече, станаха прицелъ на млади български учени, които започнаха да обхождатъ по-големитъ наши планини, проучваха ги и обнародваха своитъ научни изследвания, като даваха бѣгли описания на българската планинска красота. Тия наши учени, наредъ съ мнозина именити европейски учени, които започнаха да посещаватъ и изучаватъ нашата страна, сж и първитъ български туристи; тѣ разнесоха името на българскитъ планини, както въ България, така и въ Европа.

Но култътъ къмъ планината все още не бѣше намѣрилъ своя апостолъ. Човѣкътъ, който пръвъ се опита да внедри тоя култъ въ съзнанието и въ сърдцата на новитъ българи, безспорно бѣше Иванъ Вазовъ. Вазовъ, наредъ съ Алеко, бѣше най-вѣрниятъ синъ на българскитъ планини. Следъ всѣка обида, следъ всѣка горчилка, която му поднасяше живота тукъ, въ България, като отплата за неговата любовъ къмъ родъ и земя, Вазовъ бѣгаше всрѣдъ природата, всрѣдъ оная българска природа, въ която израстна и чийто езикъ той не погрѣшимо разбираше.

Всѣки, който добре познава творчеството, му, смѣло може да каже, че подъ българска природа Вазовъ разбираше преди всичко българската планина. Самъ израстналъ въ пазвитъ на Балкана, скиталъ въ детинскитъ си години изъ Трапето, Лѣвица, Зли пролѣзъ, закръменъ

съ приказки и легенди за дивнитъ старопланински върхове Амбарица, Купенитъ, Юмрукъ-чалъ, Вазовъ имаше благоговейната и непреодолима слабостъ къмъ всички наши планини. Кжде не стѣпи неговиятъ кракъ — по Стара-планина, по Рила, по Родопитъ, по Витоша. По неговитъ многобройни пѣтни описания и лирични планински стихотворения, писани преди половинъ вѣкъ, две поколения се научиха да обичатъ не само българската земя, но и простия и красивъ миръ на българскитъ планини.

Здравата връзка, която имаше Вазовъ съ планината, го сприяелява съ другия нашъ писателъ планинаръ — Алеко Константиновъ. Вазовъ е билъ ревностенъ членъ отъ излетната група на Алеко. Членувалъ е, навѣрно, и въ първия туристически клубъ „Урвичъ-клубъ“, основанъ отъ Алеко презъ 1889 г., а така сжщо е участвувалъ и въ първото групово изкачване на Черни връхъ на 27 августъ 1895 г., заедно съ Алеко, което стана традиция за софийскитъ туристи.

Излетитъ на Вазова, особено излета му съ група наши географи, геолози и естественици до Мусала, сж ценни за българскитъ туристи и поради това, че тѣ сж показалецъ за състоянието на туристическото движение у насъ преди 40 години. Вазовъ има още една голѣма заслуга къмъ българския туризъмъ и къмъ изграждане на култа къмъ българскитъ планини. Обхождайки Рила въ продължение на нѣколко седмици, той се убеждава, че „една пълна и целесъобразна обиколка не може да стане въ единъ день. Необходимо е да се обозначи нѣкоя точка въ планината за пренощуване, за да може на другия день сутринята съ нови сили да продължи надоблачното си пѣтешествие“. И Вазовъ заключава: „Не би ли се намѣрили отъ обожателитъ на българската природа добри хора, които да съградятъ тукъ (на Мусала, б. н.) отъ изобилнитъ камъни едно грубо подслонче, за да се укрятъ излетанитъ отъ вѣтъръ, дъждъ, градъ — изненади, тѣй чести и възмож-

ии въ тая своенравна приоблачна областъ. Ето една благородна задача, която се усмива на нашитѣ туристически дружества“. Явно е, че Вазовъ, наредъ съ Алеко, е единъ отъ първитѣ българи, който обичаше преданно българскитѣ планини, бѣше тѣхенъ най-честъ гостъ и съ любовъ ги разкриваше на своитѣ съвременници. Затова и българскитѣ туристи считатъ Вазова за свой учителъ.

Докато Вазовъ се явява съзерцателъ, пѣвецъ на българскитѣ планини, Алеко Константиновъ е апостолътъ на българската планинска хубость, темпераментенъ туристъ и водачъ, родоначалникъ на култа къмъ планинитѣ ни. Заплененъ отъ тѣхната красота, Алеко, вмѣсто да имъ пише славословия като Вазова, върнень на своя темпераментъ, и тукъ се явява борецъ за повече красота и човѣчностъ въ дѣлничния животъ на българина, за по-пламенно родолюбие, за по-широко опознаване на българската земя. Зовътъ на Алеко: Къмъ планината, отправенъ преди 40 години къмъ софиянци за изкачване на Черния връхъ, стана култъ за българскитѣ туристи, събуди волята имъ за опознаване на българскитѣ планини, увѣнча високитѣ планински върхове съ хижи и наблюдателници.

Идеитѣ и разбиранията на Алеко за опознаване, за обикване, за служене на българскитѣ планини легна въ основата на българската туристическа идеология. По гози начинъ туристическото движение у насъ, още въ самото си начало, получи не само обществено утвърждение, но и културенъ тласъкъ, творчески

и етиченъ духъ, самобитностъ. Така, Алеко свързва името си за винаги съ култа къмъ нашитѣ планини и съ българското туристическо движение, което тачи въ неговото лице своя най-вдѣховенъ, най-достоенъ учителъ.

Днесъ и самиятъ Алеко е вече култъ за българскитѣ туристи.

Култътъ къмъ планината, подхванатъ и задълбоченъ отъ най-върни приятели и ученици на Алеко, разраства въ мощно туристическо движение, което въ продължение на четиридесетъ години завладя българскитѣ планини, внуши на народа ни обичъ къмъ тѣхъ, научи го да отправя по-често мисли и погледи къмъ стройнитѣ върхове на Стара планина, на Рила, на Пирина, на Витоша и Родопитѣ.

Днесъ българскитѣ планини, покрити съ множество хижи, високи заслони, каменни наблюдателници и маркирани пътечки, разкриватъ своята сурова красота, предлагатъ на волнитѣ синове на нашата бедна страна слънце, вода, здраве, бодростъ и ширина на духа, сили за борба съ нашата груба действителностъ.

Днесъ българскитѣ планини сѣ мѣсто за съзерцание на земната красота, естественъ пиедесталъ за нагледни географски изучвания на страната ни, свободно училище за придобиване на добродетели, нравствени ценности и пламененъ патриотизъмъ.

Днесъ култътъ къмъ българскитѣ планини безъ остатъкъ се покрива съ култътъ къмъ родната земя.

Наша неотмѣнна задача е да служиме преданно на култа къмъ планината.

ПЛАНИНАРСТВО И ТУРИЗЪМЪ

отъ ВАСИЛЪ А. РАДЕВЪ

Понятията туризъмъ и планинарство у насъ сж така преплетени, така убъркани едно съ друго, че човѣкъ наистина съ мъжа би отдѣлил истината отъ заблудата и съ страхъ би си отговорилъ на въпроса, идентични и покриващи ли се сж тѣзи понятия или раздѣлни и различни. Що е туризъмъ, що е планинарство, какво е общото помежду тѣхъ, какво ги различава — това е комплексъ отъ въпроси, на които всѣки отговаря на свой езикъ, различно, разнообразно.

Макаръ, въ сжщностъ, въ поставенитѣ въпроси най-интересното и най-важното отъ всичко — когато се касае за дейность на волята и духа въ планината, отъ която страна само ще се разгледатъ тукъ поставенитѣ въпроси, да е тъкмо излетуването, броденето изъ природата, оглеждането изъ спокойнитѣ студени води на синитѣ планински езера, изкачването на гордитѣ планински върхове — и макаръ, въ сжщностъ, и на мене лично да ми допада много поудобно извършването тъкмо на такава творческа деятельность, отколкото разглеждането ѝ на книга — трѣбва да отговоря на поканата и молбата на приятеля-редакторъ на Б. Т. да кажа публично това, що азъ мисля за туризма и планинарството отъ споменатата имъ страна. Въ изпълнение на тази задача, естествено, колкото и да копирамъ и приповтарямъ това, което съмъ чулъ и прочелъ отъ други (нищо ново подъ небето нѣма) — и азъ ще си говоря на свой езикъ, различно, отдѣлно отъ другитѣ. При това азъ ще разгледамъ понятията туризъмъ и планинарство само като дейность и проявление на човѣшкия духъ и то само въ тѣхната сжщностъ, безъ да се интересувамъ за организациитѣ, които сжществуватъ у насъ подъ едно или друго име, за да застѣпватъ и проявяватъ дейность било за туризъмъ, било за планинарство, било и за дветѣ заедно. Права тази уговорка, за да се гаранти-

рамъ предварително срещу едно изключване отъ нѣкоя организация, както това стана преди две години отъ Българския Планинарски Клубъ.

*

Не знамъ дали и той не ги е преписалъ отъ нѣкъде, но много ми допаднаха и харесаха следнитѣ дефиниции, които моятъ приятель Ст. Поповъ — старъ теоретикъ по туристическитѣ и планинарски въпроси — въ една своя беседа изтъкна:

„Туризъмъ е всѣки целесъзнатъ и волевъ реализиранъ стремежъ у човѣка да се откъсне отъ обстановката на града и изложи на въздействието на природата (въ най-широкъ смисълъ на думата), за да неутрализира разрушаващото неговото духовно и тѣлесно здраве влияние на живота въ града, набавяйки си нови сили и срѣдства на духа и тѣлото“.

„Планинарство е всѣки осжщественъ, сжщо целесъзнатъ и волевъ стремежъ на човѣка къмъ планинския свѣтъ, за да измѣни въ неговата обстановка своята личность, приближайвайки я и сливайки съ планината като духъ и материя“.

Планинарството е стремежъ на човѣка къмъ планинския свѣтъ. То е дейность на човѣка въ планината. — Тогава, какво е туризъмъ? — Така, както въпросътъ въ действителность е сложенъ и разрешенъ обществено у насъ, не може да се твърди, че е върна старата, банална дефиниция, че „туризъмътъ е пътуване за удоволствие“, безъ цель, безъ опредѣлени пѣтища. Но, въпрѣки това — като се сложи най-напредъ въпросътъ за обстановката, въ която действуватъ и се развиватъ разглежданитѣ понятия — не може да не се подчертае тукъ различието помежду тѣхъ: — докато планинарството е дейность на човѣка единствено и изключително въ планината — или, още по-вѣрно, въ високата планина — туризъмътъ има поле на действие природата въобще, включително и равнини

и рѣки и исторически и всѣкакви други природни забележителности. Туристът радостно броди до близката околност на своя градъ, до китното манастирче въ съседната гора, по течението на голѣмата рѣка. Планинецътъ не можемъ да си го представимъ освенъ по страхотнитѣ чела на планинскитѣ великани — у насъ, напр., предимно изъ Рила и Пиринъ. Наредъ съ тази представа — и свързаното съ характера на високата — стръмна, величава и страхотна — планина е отношението на планинеца къмъ нея: единъ подчертанъ планински менталитетъ, единъ ясенъ и опредѣленъ миогледъ.

Поради различнитѣ полета на дейность, които и различно въздействуватъ върху човѣка, може да се подчертаватъ тукъ нѣкои особени различия между туризма и планинарството, между туриста и планинеца въ това отношение.

Докато планинарството, стимулирано отъ най-чистъ потикъ къмъ силни духовни преживѣвания, представлява най-голѣмо напрежение на човѣшкия духъ къмъ приобщението му съ величието на планината — туризмътъ, стимулиранъ отъ желанието на човѣка да се отърси отъ обикновеното, отъ всѣкидневното, е самъ по себе си едно спокойствие или едно успокояване на духа.

Докато планинарството, като дейность, представлява една **умора** и едно напрежение, изискващо предварителна подготовка и тренингъ, защото ангажира всѣки моментъ и държи будни всичкитѣ духовни и физически сили на човѣка — туризмътъ представлява една **отмора**, една почивка, на уморения отъ градския животъ човѣкъ, чрезъ която почивка се освежаватъ здравно и духовно неговитѣ сили. Планинецътъ отива въ планината съ съзнанието за една борба, която му предстои, съ устрема къмъ победа въ тази борба, той хвърчи на крилетѣ на своя духъ къмъ висинитѣ, къмъ сливане съ Всемира. Туристътъ търси природата, за да си отпочине въ нея, да сложи въ неподвижностъ своя духъ, за да го обнови, успокои и възроди. Плани-

нецътъ съзнава голѣмината на своето дѣло, той чувствува отговорность къмъ задачата и нейното постижение, наложена му отъ планинарската етика и отъ изискванията на самата планина да бждемъ изправни спрямо нея. Туристътъ се чувствува напълно свободенъ спрямо своята задача въ природата, която, преди всичко — и безъ нѣкаква по-нататъшна задача за борба, победа и постижения — го привлича и мами, къмъ която той има, преди всичко, отношение — отношение на любовъ, поклонение и очарование.

Така поставена и приета задачата, при планинарството (стремежъ къмъ сливане съ планината като духъ и материя), и при туризма (успокояване на духа всрѣдъ спокойствието на природата) — различно се явява и положението на човѣка въ тѣзи различни области на действие. Въ планината човѣкътъ (планинецътъ) е активенъ субектъ, който напада, завладява, побеждава — съ една дума **води борба**, въ която търси срѣдства и възможности да се изравни съ самата планина и да я подчини (като материя и духъ) — въ природата човѣкътъ (туристътъ) е пасивенъ субектъ който по най-разуменъ и смисленъ за себе си начинъ има само тази грижа да събере готовитѣ плодове — слънце, зеленина и спокойствие — на природата, която сама му ги изсипва въ ржцетѣ. Дори когато се развива въ планината — както това е у насъ, въ България — туризмътъ, като дейность, протича по утъпкани пътеки и търси удобствата на едно спокойно преживѣване, лишено отъ излишни сътресения на духа.

Отъ друга страна — туризмътъ, като преживѣване и като дейность — борави съ нормалната наличность на духовнитѣ и физически сили на туриста, които сж напълно достатъчни да го приближатъ до целта на неговото излетуване и да го преведатъ презъ новата обстановка. Планината, планинарството — срещу това — мобилизира и активизира и последния запасъ на нашето духовно и физическо състояние, за да се осъществи

поставената задача: да се победи планината!

Скромността на задачата, поради това, оставя вратитѣ на туризма широко отворени за всички, които сѣ погалени отъ чара на природата, където нѣма условия, нѣма цензъ, нѣма трудности, нѣма опасности, нѣма борба. Всѣки може да бѣде туристѣ, стига да има очи да гледа, да има разумъ да разбира и сърдце и душа да чувствува. Планинарството, обратно, е достѣпно за малцина: тѣзи, които — минали презъ школата на туризма, извървѣли широкия друмъ на природата и опиянени и подмамени отъ нея — сѣ насочили взоръ къмъ необятна ширь на синьото небе, което искатъ да докачатъ отъ отвесното и страхотно чело на нѣкой извисенъ и недостѣпенъ планински връхъ, та ако ще би това да струва и живота имъ.

*

Да заключимъ.

Подчертахъ, че разглеждамъ въпроситѣ само теоретично, безъ да се интересувамъ за обществената имъ страна, за организациитѣ. Две думи само, все пакъ, за съгласуването на застъпеното мнение за планинарството като по-висша и съвършена форма на туризъмъ (ако има нѣкои, които така ще схванатъ въпроса) съ моето официално качество секретаръ на Б. Т. С. Може би ще има нѣкои да кажатъ: „Подобно тълкуване на въпроситѣ въ собственитѣ редове е равносилно на измѣна“. — Тѣзи нѣматъ право. Защото моитѣ разсѣждения излизатъ изъ една точка, абсолютно неутрална къмъ сѣщината на разглежданитѣ понятия, които си приличатъ, различаватъ се, размѣстватъ се, преплитатъ се — но въ края все пакъ всѣко си остава на мѣстото: туризъмъ — природа — възраждане на духа, планинарство — стремѣжъ къмъ планинския свѣтъ — съвършенство на духа и сливане съ Всемира. Потрѣбна е справедливостъ: „Кесаревото Кесарю — Божието Богу!“

Последенъ въпросъ: спори се вече настоятелно, оправдано и навременно върху въпроса за характера на нашия Б. Т. С.

— Какво представлява той — туристическа ли или планинарска организация и кого обединява — туриститѣ ли или планинцитѣ. И тѣзи, които държатъ за второто, питатъ: не е ли вече крайно зрѣме да наречемъ нѣщата съ-тѣхнитѣ собствени имена: Български Планински съюзъ.

Азъ съмъ отъ последнитѣ. Защото намирамъ и настоявамъ, че целитѣ и задачитѣ на нашия съюзъ се покриватъ сега-засега у насъ, въ България — до толкова, доколкото можемъ у насъ да говоримъ за дейностъ на духа въ планината (не само общо въ природата) — съ целитѣ и задачитѣ не само на туризма, но тъкмо и на планинарството, такива, каквито по-нагоре тѣ бѣха разглеждани и обяснени. Освенъ това, или, повѣрно, въ допълнение на това, трѣбва да се подчертае, че Б. Т. С. обединява еднакво туристи и планинци. И въ тази смисълъ, той (Съюзътъ) е толкова демократиченъ, колкото е демократична идеята за туризма, като обединява масата отъ нашата интелигенция, познала и стремяща се къмъ въздействието на природата за каляване и успокояване на своя духъ — и е толкова аристократиченъ, колкото е приютитѣ въ своитѣ редове и дава възможностъ за висши проявления на планинарски стремежи и постижения на тѣзи, които сѣ успѣли у насъ да се издигнатъ да догонватъ небето презъ шеметно-гордитѣ отвесни скали и върхове на родната планина. Какво има тукъ не въ редъ? — Нищо: ние всички сме само синове на стария Балканъ. Когато започнемъ да бродимъ изъ разлистената равна гора, за да отпочинемъ отъ шума и еднообразието на града и спокойното зелено на кичестия боръ ни унася все по-нагоре: къмъ тихата планинска долина, къмъ бързоходния и пѣщъ весела пѣсничка пѣнливъ потокъ, къмъ сребърно-синьото слънчево огледало, планинското езеро-око — и все по-дълбоко: къмъ закаляване и възвисяване на нашия духъ на човѣци — частици отъ космоса — ние сме туристи. Когато отминемъ езерото и отъ дъното му очитѣ ни се прехвърлятъ къмъ върха, където виждаме да ни кани

самата вселена, самият Богъ — и ние тръгнемъ подиръ този зовъ, само за да го досегнемъ, та ако ще би да свършимъ съ тѣлото си въ бездѣнната пропасть — тогава ние сме планинци. Пѣтътъ води отъ природата въ планината, пѣтъ за върха — стремежътъ къмъ Бога — води презъ езерото подъ върха. Тази е връзката между природата и планината, между туризма и планинарството. Тази е здравата основа на нашия съюзъ, който — независимо отъ буквитѣ, които свѣтятъ

на фасадата му — ни води презъ равната гора и планинската долина къмъ синьото спокойно езеро-око и отъ него — къмъ борбата съ страхотния връхъ и съ великия Богъ на нашия духъ.

Всички ние сме борци. Борци за планински преживѣвания, за възвишени стремежи. Борци въ неравна, но горда и славна борба за висини. Да продължаваме борбата — и нека борбата ни да пребъде и да ни дари въ победа лазура на небето.

ОБЩА ПЛАНИНАРСКА ТЕХНИКА

Алпинизмътъ е особенъ родъ планинарство, позволяващъ на всѣки, който го упражнява, да преодолява доста голѣми природни прѣчки, за да се отзове на мѣста, които биха иначе останали недостѣпни за обикновени туристѣ.

Тѣзи мѣста сѣ въ повечето случаи отвесни и изложени на всевъзможни опасности. Това имъ свойство ги прави страшни, като на пръвъ погледъ изкачането имъ изглежда невъзможно. Но тукъ алпийската техника идва на помощъ и ако за всѣки другъ такова едно мѣсто би представлявало множество рискове, за добре обучения и технически подготвени планинаръ, то не само че не представлява опасностъ, но е и едно голѣмо удоволствие, породило се отъ чувство за известна победа надъ природата.

Алпийската техника се раздѣля рѣзко на два дѣла: скална техника и техника върху снѣга и леда. Що се отнася до първата, достатъчни сѣ единъ-два сезона, за да може единъ здравъ, смѣлъ и ловкъ младежъ да стане опитенъ катерачъ. При втората техника, тази върху снѣга и леда, напротивъ, се изискватъ нѣколко години упорита работа за постигане на задоволителни резултати.

Сега ще се опитаме да разгледаме бѣгло скалната техника.

Стойката и движенията на катерача при всѣко едно катерене сѣ толкова различни, че тѣ мѣчно биха се подали на

единъ разборъ, или пъкъ на едно научно разглеждане. Защото, всѣщностъ единствена практиката е тази, която може да ни покаже начинитѣ за приспособяване на движенията ни къмъ всѣки отдѣленъ случай. Все пакъ, обаче, върху техниката на катеренето сѣ направени теоритични заключения, които така или иначе, сѣ отъ голѣма полза за планинаритѣ.

Всѣко движение у насъ е резултатъ на усилие. Тѣзи усилия могатъ да бѣдатъ прилагани по различни начини: било чрезъ изтегляния, било чрезъ тласкания. Споредъ тѣхното направление, ние сега различаваме вертикалнитѣ усилия, отправяни отъ горе на долу и отъ долу на горе, и латералнитѣ усилия, отправяни настрани или пъкъ пречупено.

При вертикалнитѣ усилия се противопоставя направо действието на притегателната сила, докато страничнитѣ, латералнитѣ движения не могатъ да бѣдатъ напълно уравновесени отъ тази чужда за катерача сила; ето защо, за да запази равновесие, при латералнитѣ усилия, катерачътъ трѣбва да ги противопостави едно на друго по такъвъ начинъ, че да неутрализира тѣхнитѣ хоризонтални последици. Този видъ техника, обхващащъ латералнитѣ тегления и тласкания, носи името противодействие. Къмъ последното трѣбва да прибавиме включването, приклещването, ако така може да се каже, при което действието и противодействие-

то на нашите усилия сж съсредоточени въ една единствена част на нашето тѣло — колѣното, кракътъ, ржката и пр.

Както се вижда, ние установихме положения, като съставляватъ и третъ видъ скална техника, това сж вертикалното, право усилие, противодействието и включването. Много естествено, че като казваме видове техники, не може да се разбира, че днесъ може да си служимъ съ единия, утре съ другия видъ. Тѣ обикновено вървятъ успоредно. Все пакъ може да се опредѣли кѣде коя техника е подходяща, а даже и единствена приложима.

Вертикалното, право усиле играе най-голъма роля въ изкачването на отвеснитѣ стени, наклоннитѣ плочи, съ една дума на открититѣ, външнитѣ образувания. Включването, приклещването, е изключителниятъ способъ за използване на пукнатинитѣ. Противодействието, при все че характеризова вътрешното катерене (каменни процеци) не е изключително ограничено за областта си и може да бжде прилагано и при първитѣ два случая — то е по-общъ начинъ.

Следъ този теоретиченъ разборъ на нашитѣ движения при катереното ще се помѣчимъ да предадемъ образътъ на идеалното катерене. Той се състои отъ две точки:

1) да се предостави работата главно на краката, като се сведе тази на ржцетѣ до минимумъ;

2) да се държи тѣлото отдалечено отъ скалата.

Чрезъ първото се цели най-вече пестенето на сили, тъй като краката иматъ повече сила и издържливостъ, отколкото ржцетѣ; последнитѣ и безъ туй сж извънредно отрудени при едно катерене. Второто пъкъ изискване преследва една по-голъма сигурностъ, чрезъ едно попланомѣрно действие: държане тѣлото далечъ отъ скалата благоприятства прилепването, устойчивостта на краката, респ. стѣпалата, следователно общото равновесие и сигурността. Отъ друга страна, този начинъ намалява усилия-

та, отстранява неудобствата, създавани отъ изпъкналостта на колѣната и най-после дава всичката възможностъ да се прецени добре скалата. Начинаещитѣ, особено надаренитѣ съ добра мускулатура, сж наклонни да си служатъ повече съ ржцетѣ, отколкото съ краката, което би трѣбвало да се избѣгва, на първо мѣсто поради излишнитѣ сили, които се изразходватъ.

Отъ гореказаното следва че трѣбва да се стараемъ ржцетѣ да бждатъ обикновено ниско, като си служимъ повече съ тласкания, отколкото съ изтегляния. Отъ друга страна, тласканията предъ тегленията иматъ и това предимство, че изключватъ повечето отъ възможноститѣ за отчупване на скалнитѣ хватки. Второто нѣщо, което трѣбва да избѣгваме, е служенето съ колѣната. Последното е уморително и малко сигурно, тъй като допирната плоскостъ на колѣното е лошо опредѣлена и нейниятъ контактъ съ скалата болезненъ.

Следъ всичко гореказано за движенията си при катеренето, би трѣбвало да се каже нѣщо и за скалата. Трѣбва да се има предъ видъ, че идеално нареденитѣ една надъ друга хватки не всѣкога сж и най-добритѣ. Изборътъ на пжтя при единъ катераченъ туръ, трѣбва да се ржководи отъ принципа, че практическата стойностъ на една хватка се опредѣля повече отъ относителното ѣ разположение, отколкото отъ собственитѣ ѣ „качества“. По начало, при трудни мѣста, трѣбва да напредваме, само ако чувствуваме, че може да се върнемъ по тѣзи сѣщи мѣста. Другъ единъ принципъ е тѣлото визаги да се опира на три точки: било двата крака и едната ржка, било на дветѣ ржце и единия кракъ.

Ясно е впрочемъ, че катеренето е, преди всичко единъ въпросъ на обмисляне и после на физическитѣ усилия. Заради което съ право французитѣ казватъ, че трѣбва да се катеримъ съ главата си.

(Следва въ идната книжка)

ХАЙНРИХЪ ПФАННЛЪ

Късо време, следъ като презъ 1929 г. Австрийският Алпийски клубъ събра и издаде въ една книга, подъ заинтригуващото име: „Какво си за мене, планина?“, всички реферати, сказки и статии на своя председателъ Хайнрихъ Пфаннлъ, последниятъ се раздѣли за винаги съ своитѣ земни приятели. И последното бѣше като че поводътъ Пфаннлъ да бѣже признатъ най-добрия сказчикъ за планинарството и за най-добрия му трлкувателъ презъ годинитѣ следъ войната.

Има една голѣма разлика между писателитѣ, които разгледахме въ миналитѣ две книжки и Пфаннлъ.

За О. Е. Майсръ преживѣването въ планината е като една лишена отъ подиума на действителността нирвана на духа, която е свързана съ конкретната обстановка, доколкото всѣки връхъ е именно върхътъ, къмъ който се душата се стреми.

У О. Г. Ламмеръ изпѣква като огнено видение страстта на борческото „азъ“, което иска животъ, борба, победа, кѣдето и да бѣже, когато и да се изправи срещу смъртта въ защита на живота. За него планинитѣ сѣ единъ свѣтъ за себе си съ вѣчни закони и затова тамъ е царството на абсолютното, на вѣчното щастие.

Пфаннлъ срещу това е привързанъ къмъ планинитѣ като реална обстановка, която влиза като елементъ на всѣкидневния ни животъ. Тѣ не сѣ нѣкакво изключително царство, а една областъ, въ която се разиграва известенъ или частъ отъ нашия действителенъ животъ. Навсѣкжде той повтаря и напомня, че пѣтьтъ на планинарѣтъ не води само отъ градоветѣ и долинитѣ къмъ планинитѣ, но и обратно: отъ планинитѣ къмъ градоветѣ, гдето той трѣбва да върне своя пречистенъ и заздравенъ духъ.

Хората създаватъ епохитѣ. Но и епохитѣ слагатъ своя печатъ върху развитието и проблематиката на отдѣлнитѣ чо

вѣци. И Пфаннлъ бива опредѣленъ окончателно като мисловенъ водачъ на планинарството въ кризиснитѣ години следъ войната. И тука е неговата най-голѣма заслуга: въ години не само на монетна инфлация, но и на тежка духовна криза, на пълно обезценяване на всички духовни ценности и блага на нервното човѣчество, Пфаннлъ високо държи блѣсъка на вѣчнитѣ духовни ценности, на онова, което остава незасегнато отъ развалата на времето, което остава винаги божествено между човѣшкото. Въ годинитѣ следъ войната Пфаннлъ непрекъснато посочва на втурналия се за материални блага грубъ реализъмъ и на гонещото леки удоволствия общество възвишената радостъ на духа въ планинитѣ и она единствено достоенъ за културното човѣчество идеализъмъ, който дава последната смисълъ на всѣка борба и всѣко страдание.

Планинарската кариера на Пфаннлъ трае презъ последното десетилѣтие на миналия вѣкъ и нея той завършва съ експедицията на Екенщайнъ въ Каракорумъ (1902 г.). Единъ изключително надежденъ планинаръ, Пфаннлъ поражая всички съ своитѣ нови турове и високо издига отново името на австрийския алпинизъмъ.

По-късно, съпруга и деца принуждаватъ Пфаннлъ да върви по отжпкани пѣтища въ планинитѣ и тогава той започва своята кариера на сказчикъ, която до войната се състои най-често въ описание на излети, а по-късно — следъ войната Пфаннлъ дава най-хубавитѣ свои сказки върху „алпинизмътъ като културно явление“ и „Високата планина като естетично преживѣване“ и много други, които го издигатъ като най-добрия планинарски референтъ.

Пфаннлъ има много малко статии, въ които специално се занимава съ проблемитѣ на човѣка въ планината. Повечето негови мисли сѣ разпрѣснати изъ излетнитѣ описания. Но това прави и тѣхната ценностъ: тѣзи мисли сѣ непосред-

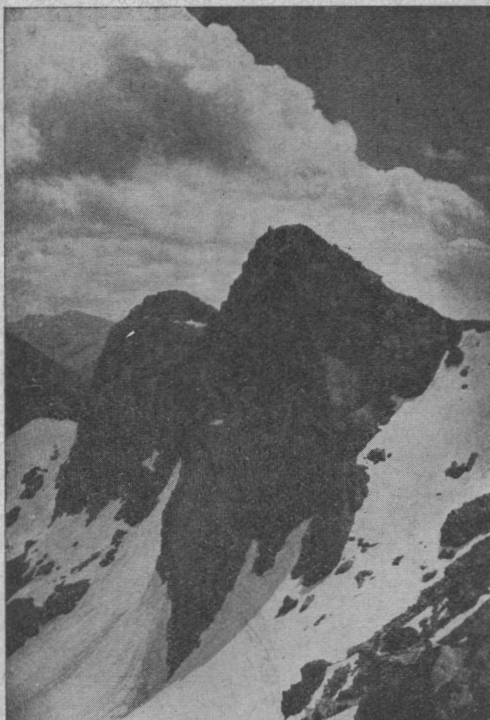
ствен продукт на самите преживявания, свързани с планината, в която той се движи.

И все пак, без големи усилия, Пфаннл достига сериозното и висше планинарско прозрение, резултат на дълбоки и смислени преживявания.

Основният въпрос, който разделя миогледа и разбиранията на всички планинари и който определя цялата тяхна мисъл и дейност, Пфаннл решава в духа на големата традиция, която издигна планинарството до призвание и отделна религия. За него планините не съществуват красиви сами за себе си във някакво обективно състояние — не, човешкото око, човешкият стремеж и човешката вяра ги правят красиви и велики. („Единъ празен храм е природата, едва човъкът поставя в нея своите божества“, стр. 46). И затова не всеки може да отиде и веднага да схване и разбере красотата на планинския свят; само този, който има вътрешния потик, предразположението, този, значи, който е роден планинар. Така планината не е някой отделен свят, когото ние срещаме и веднага разбираме, а ние я издигаме като един символ на нашия стремеж към висшето и абсолютното, ние я създаваме в нашето съзнание като отделен свят на наши мечти и щения. („Планините ми бяха винаги един символ на някое състояние на моята вътрешност, с което аз се борех“, стр. 95). И само вътрешното състояние на човъка дава посоката и смисъла на неговия поглед в планината, изразява проблема на неговата дейност. Всъщност на човъка, всяка негова мисъл е малоченни, в сравнение с това, което той, търсящ, открива и намира в планината.

И тука Пфаннл отговаря на вечното съмнение за смисъла на планинарското дѣло, което хората на „трезвата“ дейност в градовете безспирно ни отправят.

„Възможно е“, отговаря Пфаннл, „нашето дѣло да изглежда безсмислено. Но

Планината

кой дава на вашата безсмислена ежедневност смисъл?“ (стр. 74). И търсейки крайната цел на дейността в планината, Пфаннл стига до великолепно прозрение за свободата „но не своеволието, а благочестивото отдаване на всички творещи сили, според законите на собственото същество“ (142). Формата на тази свобода е именно куражът в планината, безстрашието да се замисли и осъществи едно дѣло. „Кой ще премисли някои мисли до край, които смущават удобното всъщностие, ако не решителността? . . . Така тя е формата за потъването на „аз“ чрез отдаването на една идея, на битието“. . . (стр. 74).

От тази гледна точка Пфаннл вижда, че планинският връх никога не бил самоцел, но повече края на пътя и че волята не служи на целта и не на резултата, но на дѣлото (145), което напълно отрича всякакво допускане на спорта в планинарството. „Спортът е техника и като такава, срѣдство, не цел,

На 23 мартъ т. г. кл. „Срѣдногорецъ“ въ гр. Нова-Загора е ималъ общо събрание, на което е избрано ново настоятелство, въ съставъ:

Председателъ Георги Бановъ; под-председателъ Ангелъ Поповъ; секретаръ Борисъ Чилингировъ; касиеръ Павелъ Костадиновъ; домакинъ Илия Минковъ; съветници: Надя Чолакова и Дим. Куневъ.

Клонътъ „Кадемлий“ — Севлиево, е избралъ ново настоятелство въ общото си годишно събрание, което се е състояло на 23 мартъ т. г., въ следния съставъ:

Председателъ Борисъ Недевъ; под-председателъ Игнатъ Игнатовъ; секретаръ д-ръ Ив. Попивановъ; касиеръ Ст. Ангеловъ; съветници: д-ръ З. Лесевъ, Ив. Богдановъ и Стефанъ Атанасовъ.

Всички членове на настоятелството започватъ работата си съ амбиция да издигнатъ клона до положението на единъ отъ първитѣ клонове въ съюза.

НОВИ НАСТОЯТЕЛСТВА

Сливенскиятъ клонъ „Българка“ е избралъ на общото си годишно събрание ново настоятелство — както следва: председателъ: Г. Койчевъ, подпредседателъ: арх. Дим. Кавалджиевъ, подпредседателъ: д-ръ Ст. Кадиевъ, секретаръ: Ст. Стояновъ, касиеръ: М. Стояновъ, домакинъ: А. Криспинъ.

На 18. III. 1936 г. Луковитскиятъ кл. „Златна Панега“ въ общото си годишно събрание е избрало ново настоятелство: председателъ: П. Видински, подпредседателъ: П. Влаховъ, секретаръ: П. Мариновъ, касиеръ: П. Чобановъ, домакинъ: Цв. Желѣзаровъ, библиотекаръ: Ст. Дакова, съветници: Дим. Ив. Златевъ и Св. Д. Поповъ.

Чирпанскиятъ кл. „Меричлерски изворъ“ на 16. III. т. г. въ общото си годишно събрание е избралъ ново настоятелство съ съставъ: председателъ: Ст. Петруновъ, подпредседателъ: Хр. Салджиевъ, секретаръ: Кирилъ Арнаудовъ, касиеръ: А. П. Андонова, дом.-библиотекаръ: Мици Келешева, съветници: Ив. Д. Райковъ и П. Д. Гугушкова.

Кл. „Планинецъ“ — Тръвна е избралъ ново настоятелство въ съставъ: председателъ: В. Ст. Марковъ, подпредседателъ: Ив. Пинтевъ, секретаръ: Тр. Ст. Вичевъ, касиеръ: Вл. Велевъ, домакинъ: М. Магеровъ, зав. излетитѣ: П. Ад. Поповъ, библиотекаръ: З. Цурева, протоколчикъ: Виолета Чушкова, съветникъ: Колю Стойковъ.

Кл. „Орлови скали“ въ Тополовградъ, въ общото си събрание на 8. III. е из-

бралъ следното ново настоятелство: председателъ: Асенъ Трайковъ, подпредседателъ: Ст. Саботиновъ, секретаръ: Райна Михайлова, касиеръ: К. Коевъ, домакинъ: д-ръ Е. Енчевъ, съветници: В. Попова, З. Попова и Г. Паскалевъ.

Шуменскиятъ кл. „Висока поляна“ е избралъ ново настоятелство въ следния съставъ: председ.: Илия Силвестриевъ, подпредседателъ: Веселинъ Хлѣбаровъ, подпредседателъ: инж. Хр. Тоневъ, секретаръ: К. В. Аврамовъ, касиеръ: Б. М. Абаджиевъ, домакинъ: Ал. Цвѣтковъ, завед. излетитѣ: Руси Русевъ, дописникъ: Хр. Симеоновъ, съветници: Енчо Бончевъ и Жечо Зидаровъ.

ВЕСТИ ОТЪ ЧУЖБИНА

Филмътъ за Нанга-Парбатъ. Германската експедиция на Нанга-Парбатъ (сведения за която дадохме въ миналия брой), не успѣ да качи върха, но се е върнала съ една придобивка единствена досега въ историята на планинския филмъ.

На 18 февруарий въ Мюнхенъ, като завършекъ на зимнитѣ олимпийски игри, е билъ представенъ филма на експедицията Нанга Парбатъ, когото списанието „Дойче Алпеншайтунгъ“ кратко хвали така: „Това е планинския филмъ, какъвто отъ години сме си мечтали“.

Филмътъ избѣгва всѣка сензация, а представя само фактитѣ на грандиозната ледена борба. Нѣма търсени картинни ефекти, нѣма никакво съчинено действие нито пъкъ планинарски акробатични трикове. Филмътъ е простата, но величавата картина на борбата за върха, тъй както се е развила.

Оригиналното при този филмъ е, че е снетъ на тѣсна филмова лента, която после е трѣбвало да бѣде увеличавана до нормална голѣмина: единъ успѣлъ опитъ. Нормалниятъ филмъ, отъ когото 15.000 метра съ съответна опаковка сѣ щѣли да тежатъ 1760 кг., е трѣбвало да бѣде носенъ отъ 105 носачи, което е било невъзможно предприятие.

Членътъ на експедицията Мюлритеръ, реферирайки за този филмъ, разправя, че най-мѣжното въ снемането му, не сѣ били измръзналитѣ рѣце и носенето (въ което особено се е отличилъ носачътъ Пасангъ), но трудността е била въ това, въобще, да се накаратъ членоветъ на експедицията да се сниматъ: толкова парализираше на волята действия рѣдки хималайски въздухъ.

Чистиятъ приходъ отъ филма ще служи за финансиране на догодишната германска експедиция пакъ на Нанга Парбатъ.

ПРИ ДРУГИТЪ

Членоветъ на Германо-Австрийския Алпийски Сюзъ (за краткостъ въ списанието занаяпредъ този сюзъ ще се нарича Алпенферайнъ) само въ Виена сж 61.000, раздѣлени въ 16 клона отъ които най-големиятъ е секцията „Австрия“ съ 17.550 члена, а най-малкъ — секцията „Райхенщайнъ“ — съ 86 члена.

Хижитъ на Алпенферайна (Г. А. А. С.) Отъ общиятъ брой на хижитъ 600, колкото притежава този най-големъ алпийски сюзъ въ свѣта, надъ височината 2700 метра въ Алпитъ се намиратъ всичко 26 хижи. Височината 3000 м. надминаватъ само 4 хижи; Бранденбургерхаусъ, 3277 м. (въ Обьтцалскитъ Алпи), Цителхауса на Зоннбликъ, 3106 м. (където има и метеорологическа станция) Хохшубайхютте, 3175 м. (въ Шубайскитъ Алпи) и Рамолхаусъ, 3002 м. (сжщо въ Обьтцалскитъ Алпи). Преди войната хижитъ надъ 3000 м. сж били 10, но отъ тѣхъ 7 сж останали въ завзетитъ отъ италианцитъ планини на Юженъ Тиролъ и сж били загарабени отъ тѣхъ. Това сж хижитъ: Ортлерхютте, 3546 м., Монте Виоцъ хютте 3536 м., Хохфайлерхютте, 3400 м., Бехерхаусъ 3203, Мюлерхютте, 3200 м. (дветъ последни сж останали само нѣколко метра на югъ отъ австрийската граница), Халеше хютте, 3133 м. и Пайерхютте, 3020 м. Какво е подържането отъ италианцитъ на придобититъ хижичи отъ факта, че хижитъ Ортлерйохъ, Хохфайлеръ и Халеше сж вече разрушени и изгорени.

Между 2700 и 3000 м. Алпенферайнътъ е загубилъ други 14 хижи, взети отъ италианцитъ.

Стойността на хижитъ се изчислява надъ 800 мил. лева. Отъ тѣхъ 212 хижи на германскитъ секции струватъ къмъ 440 милиона лева, 280-тѣ хижи на австрийскитъ секции — 340 милиона, а 14-тѣхъ хижи въ чехскитъ планини — къмъ 20 милиона. Въ последнитъ десетъ години отъ собствения си осигурителенъ фондъ Г. А. А. С. е изплатилъ следнитъ вреди: 3 милиона лева за загуби отъ пожаръ, 2,5 милиона лева за загуби отъ лавини, 1 мил. лева — повреди отъ бури и толкова поради загуби отъ взломъ и други. Сегашниятъ резервенъ хиженъ фондъ на Сюза възлиза на 23 мил. лв.

Хижитъ въ Италия. Броятъ на хижитъ на Италианския Алпийски клубъ е достигналъ вече цифрата 350, построени презъ времето на неговото 73-годишно сѣществуване. Първитъ построени отъ клуба хижичи сж били на върха Монвизо (1866 г.) и на Матерхорнъ (1867 г.).

Планинарство и наука. За научни изследвания и дейность Германо-Австрийскиятъ Алпийски сюзъ има една комисия при своето настоятелство, която е раздѣлена на следнитъ отдѣли: ледникова наука, география, геология, метеорология, биология, история и фолклоръ. Заведующи тѣзи отдѣли сж именити учени, между които личатъ имената на професори като д-ръ Р. фонъ Клебелсбергъ, А. Пенкъ или С. Финстервалдеръ. Въ научната работна на Сюза сж участвували 340 учени и изследователи (отъ които 200 млади), подкрепени отъ 358 субсидии на Сюза въ общъ размѣръ 7.167.124 лева за времето отъ 1919—1935 години.

Въ днитъ на нашия Великденъ (отъ 13 до 16 априлъ) въ Марсилия бѣ свиканъ френско-швейцарски конгресъ за алпинизмъ, въ който сж участвували делегати отъ френския и швейцарски алпийски клубове. А годишниятъ конгресъ на френския алпийски клубъ ще се състои отъ 17 до 25 августъ въ Корсика.

До края само на м. февруарий за френската хималайска експедиция въ Каракорумъ сж събрани отъ частни пожертвувания 309.360 френски франка, — около 1.700 хил. лева. Експедицията впрочемъ вече се е отправила за Индия.

ВЪ ПЛАНИНИТЪ

Ново изкачване въ Хималаитъ. На англичанина Кукъ и нѣмския швейцарецъ Шобертъ се е удало чудноватото като постижение зимно изкачване на хималайския връхъ Кабру (7316 м.) отъ групата Сикимъ.

Между носачитъ на двамата планинари сж се намирали реномиранитъ вече „тигри“ Китаръ и Ангтсерингъ.

Отъ последния си лагеръ VI (6850 м.) върха е успѣлъ да изкачи само англичанинътъ Кукъ, а Шобертъ — който 300 м. подъ върха се върналъ съ замръзнали рѣще и влошено дишане — следъ укрепителенъ сънъ сжщия день повторно трѣгва къмъ върха, но на 150 м. го заварва ноцътъ и му налага второ връщане.

Въздушна желѣзница и на Матерхорнъ. Стремекътъ къмъ икономическо използване на планинитъ навлиза въ най-свещенитъ за алпиниститъ мѣста. Съобщава се, че сега и на Матерхорнъ се строи въздушна желѣзница. Едно подкрепвано отъ правителството италианско дружество е започнало постройката на желѣзницата отъ Брьой въ Валтурнаншъ и ще я изкачи до Теодулпасъ (прохода), като се надява още тази година тя да бѣде готова.

ЯКОРУДА — РАЗЛОЖКО Отъ Никифоръ п. Филиповъ

Селото Якоруда често се споменава отъ туристите, защото е сгушено на единъ отъ най-оживѣнитѣ пѣтища между Рила, Родопитѣ и Пиринъ. Интересно старобългарско селище, преживѣло подъ редъ нѣколко народности трагедии — еничерски набори, насилствено помохамеданчване, братски междуособици, революционни борби за свобода. Особено трагична е съдбата на помохамеданченитѣ българи, които и до днѣшнѣ се чувствуватъ чужденци въ собственото си отечество, а блуждаятъ къмъ чужди хоризонти.

Твърде интересна е и географията на това планинско селище, чието землище (мерия) е проснато по югоизточнитѣ рилски и западнитѣ родопски (доспатски) дѣлове, изъ които много често попадатъ любознателни туристи. Цѣлата южна частъ на обширния планински вѣнецъ отъ Аврамовата седловина до Курджулука надъ лѣтовището Турица, подпада въ якорудско землище. Затова и Якоруда съ право минава за рилско селище.

Интересенъ е и битиѣтъ на това българо-мохамеданско селище, броеще около 4.000 души население, въпрѣки голѣмитѣ изселвания въ миналото и сега. Но поради ограниченитѣ срѣдства, намѣрени за печатъ на книгата, изоставени сѣ били главитѣ за якорудския говоръ и фолклоръ.

— **Защото якорудскитѣ гори, казва съ горчива тъга авторътъ, въздигнаха нѣколко милионери, но не създадоха нито единъ меценатъ.**

Не по-малко интересенъ е, като писателъ и туристъ, и авторътъ на хубавата книга за родното му село — **Никифоръ п. Филиповъ**. Той е познатия отъ четиридесетъ години народнически писателъ, чиито литературни произведения сѣ пропити съ голѣма любовъ къмъ природа и народъ и то къмъ тегловния народъ. Повестъта му **Бирникътъ дошелъ** и ловджийскитѣ и битовитѣ му разкази се четатъ и досега съ истинска наслада. Като народенъ учителъ, той е билъ винаги близко и до планината (предпочиталъ е винаги крайпланинскитѣ села) и до трудящия се народъ, чиито скърби и радости сѣ били винаги близко до сърдцето му.

Макаръ и наклонилъ къмъ седемдесетѣ години, той и досега обича да броди изъ горскитѣ усои и да гощава млади и стари съ своитѣ свежи, като вѣчно младата природа, разкази и по-

вести.

При тази литературна и туристическа подготовка и при свойствената му любовъ къмъ литературния и наученъ трудъ, не е мѣчно да си представимъ, че книгата му за Якоруда надминава всѣкакви похвали и че трѣба да се прочете отъ всѣки туристъ.

МЪРТВИ ГРАДОВЕ

отъ **Иванъ Велковъ**, уредникъ въ Народния археологически музей. Издание на Министерството на Народното просвѣщение

Авторътъ на **Мъртвитѣ градове** е познатия исторически и туристически писателъ, отдавна завършилъ строгитѣ школи на научното изследване и активния туризъмъ, затова съ голѣмъ успѣхъ продължава да върши и едното и другото и майсторски да преплита научнитѣ изследвания съ туристическото съзерцание на природнитѣ хубости и исторически бележитости. Като дългогодишенъ редакторъ на „Български туристъ“, той разшири и задълбочи твърде много туристическия интересъ къмъ близкото и далечно минало на мѣстата и селищата, изъ които бродимъ, и по такъвъ начинъ **осъзна** самото бродене. Каквото осъзнаване правѣше приживе покойниятъ и незабравимъ туристически писателъ проф. **Кр. Дренчиловъ** по отношение на географията.

Защото броденето изъ планини, поля и селища безъ съживѣни и задоволявани научни интереси — географски, исторически, геоложки, зооложки, ботанически, народописни и пр., е пѣтуване съ вързани очи и запушени уши, ровене на книга на древенъ и непонятенъ езикъ.

Планинитѣ сѣ пълни съ стари градища, антични светилища, срутени кули, изчезнали селища, свети извори и пр. Туриститѣ могатъ да допринесатъ (и наистина най-много допринасятъ) за издирване на тѣзи старини, а покрай това и да осмислятъ своето приятно скитане изъ дебритѣ на майката природа.

Нашата малка България има доста много историци и то доста и много добри като учени. Но малцина отъ тѣхъ пѣтуватъ. Д-ръ **Ив. Велковъ** е едно щастливо изключение и поради това неговитѣ исторически статии, прѣснати изъ списания и ежедневници, се четатъ съ поука и наслада и отъ обикновенния читателъ, когато чисто научнитѣ трудове изъ академическитѣ списания оставатъ недостъпни за широкия читаещъ свѣтъ. Най-голѣмата заслуга на писатели като д-ръ **Ив. Велковъ** е, че умѣятъ да преобщаватъ ту-

ризма съ науката и да привличат вниманието на учения свят към туристическата книжнина и периодически печат.

Книгата му **Мъртви градове** е написана в същия дух. Тя е приятно, а в същото време и високо поучително четиво. Чрез описанието на мъртвите градове в България, авторът съживява историческото минало на нашата страна, когато из нея са шетали други народи и са управлявали други царства. Тъзи други народи и царства са достигали до висока култура, за която можем да сждим само или предимно по затрупаните реликви от древните градове.

Обикновено се мисли, че за елинската и римската култури можем да научим нещо само като четем съответните истории на древна Елада и класическия Рим. А в действителност, няма защо да ходим толкова далеко. В древната история на нашата собствена земя са отразени и Елада, и Рим, и Византия. А за предшествуващата ги тракийска култура можем да сждим само по паметниците, пръснати и заровени из нашите земи.

Съ своите **Мъртви градове** Ив. Велков приповдига завесата на миналите дни и ровейки из буренясалите развалини съ кинематографическа яснота ни представя образците на загиналите култури.

Книгата започва с най-типичния римски град у нас — Никополis адъ Иструмъ, при днешното село Никюпъ на Росица. Ще рече „Градът на победите“ край Дунава. Основанъ е от Траянъ около 102 г. Нараченъ е така в връзка съ големите победи надъ дакийците, които победи дадоха възможност на великия пълководец да тури тежката си ржка и надъ тракийските племена, които населявали мизийските земи — днешна Северна България. Никополis адъ Иструмъ постигналъ пълния си разцветъ при Адриана (117—138 г.) презъ времето на едновъковния миръ, който далъ възможност да бликнатъ всички културни ценности, спжвани и потискани от войните. Никополis става истински центъръ на римската култура върху мѣстни тракийски основи. Най-големите доказателства за това са развалините на стария градъ, съ които Ив. Велков ни запознава съ вещината на специалиста. Фотографическите снимки и рисунки на откритите архитектурни и художествени материали — колони, корнизи, статуи, свещени плочи и пр., попълват картината на мислинно възпроизведения мъртавъ градъ.

По същия начинъ са възкресени и другите старинни градове:

Сексанта Приста — Градът на „60 кораби“, мѣстото на който се зае от сръдновъковния българо-турски градъ Русе. В човѣшката колиба, която се разкри в разкопаната до сжщия градъ селищна могила, се намѣриха медни игли, което сведочи, че две хиляди години преди Христа край великата рѣка цвѣтѣла вече висока за времето си култура, която продължавала да се доразвива от тракийците, за да намѣри своето више проявление в Приста, издигнатъ като твърдина пакъ вѣроятно от Траяна.

Марцианополис при изворите на Девня. Сжщо основанъ от Траяна и наименованъ съ името на сестра му Мариана. Карстовите извори тукъ са едно от рѣдките чудеса на природата, обвити съ красиви легенди. Разказът на Велкова за старинния градъ, за готските нападения върху него и за следващите поличби, които го унищожиха, правят излета до това природно чудо още по-интересенъ и смисленъ.

Деуптумъ — Дебелтъ. Нововъзникналъ римски градъ край Мандренското блато, южно от Бургасъ; първите му жители са ветерани от осми мизийски легионъ, които дълги години кръстосвали страната надлъж и нашир. И презъ нерадостните си старини тѣ трѣбвало да се грижатъ за безопасността на империята. За покровителъ (патронъ) на тѣхния градъ е билъ провъзгласенъ миналият легионенъ началникъ Авидий Квиентъ.

Кабиле — основанъ от македонския царъ Филипъ II, баща на Александър Велики, около 341 г. преди Христа. Старинният градъ се намира на 7-8 км. северно от Диамполис, сегашния Ямболъ. Римският пълководец Маркъ Лукулъ завладѣлъ трако-македонската крепост презъ 72 г. пр. Христа.

Следват следъ това по-добре известните исторически разкази за **Аугуста Траяна** — Берово, днешния градъ Стара-Загора, **Пулпудева** — Пловдивъ, **Сердика** — Сръдецъ — София, **Пауталия** — Велбужъ — Кюстендилъ и стигаме до първобългарските светилища **Плиска** и **Мадара** съ нейния прочутъ конникъ.

Книгата на Велкова показва какво историческо богатство крият нашите земи, които не бива да остават чужди за любознателния туристъ.

ИЗВОРИ ЗА ИСТОРИЯТА И ГЕОГРАФИЯТА НА НАШИТЕ ГРАДОВЕ И СЕЛА
Отъ В. Миковъ, уредникъ въ Народния музей.

Горната книга, отъ 110 страници, съставлява отдѣленъ номеръ V отъ географската библиотека, издавана отъ Българското географско дружество въ София.

Авторът и **Василъ Миковъ** е единъ отъ нашитѣ много усърдни учени туристи, които съчетаватъ въ хармонични форми науката съ туризма. Разбира се, че българскиятъ туристъ е и трѣбва да бѣде преди всичко планинаръ и че неговитѣ научни интереси трѣбва да обгръщатъ преди всичко планинитѣ. Но отъ това правило не следва, че той трѣбва да пренебрѣгва човѣка, обществото и тѣхнитѣ селища. Нищо подобно. Истинскиятъ туристъ-планинаръ трѣбва да бѣде **цѣлостенъ човѣкъ**, да обладава обща култура и общи знания. Той трѣбва да знае историята и географията на селищата. За да улесни постигането на тази задача, да написалъ своята хубава и изчерпателна книга нашиятъ другаръ туристъ **В. Миковъ**.

Въ увода си авторътъ посочва подробно всичката позната литература за историята и географията на българскитѣ селища, наредена въ хронологически (по годината на издаването) редъ и прави бѣгли бележки върху отдѣлнитѣ извори. Следъ това е направилъ пълненъ прегледъ на изворитѣ и ги е групиралъ споредъ тѣхния характеръ: **исторически** (старовѣковни, сръдновѣковни и отъ турското робство), **археологически** (по епохи — преисторическа, старовѣковна, сръдновѣковна и турското робство), **топографски**, **физикогеографски**, **биогеографски**, **стопански**, **етнографски** и пр. Вземени сжъ подъ внимание сжщо: фамилитѣ и мѣжкитѣ и женски имена, говорътъ и народнитѣ предания въ връзка съ историята и географията на отдѣлни селища или области.

Въ заключителнитѣ бележки сжъ посочени помагалата, които биха могли да послужатъ за ръководство на онѣзи туристи, учители или други любители на историко-географската изследвателска дейностъ и образци отъ такива произведения.

Книгата на **В. Миковъ** е еднакъвъ интересна и полезна и за тѣзи, които искатъ да се запознаятъ съ изворитѣ за историята и географията на отдѣлни селища и за тѣзи, които искатъ да се поучатъ какъ могатъ да се заловятъ съ подобна благодатна и високо полезна дейностъ. Защото всѣки интелигентенъ туристъ би могълъ да свърши много полезна работа съ събиране на географски и исторически материали за своето селище, безъ огледъ на това, дали самъ впоследствие ще ги обработи или ще ги печати само като сурови материали. Защото събирането на материалитѣ често пѣти е по-сжществена работа отъ самата обработка на тѣзи материали.

И бѣ този случай съгласуването на

научното дирене съ туристическото бродене сжъ дали отличенъ резултатъ. Има да се съжальява само за едно: че изчерпателната книга на **Микова** не е придружена съ обичайния за подобни съчинения регистъръ по азбученъ редъ, който извънредно би улеснилъ работата на всички, които биха пожелали да си служатъ съ книгата **като помагало**, каквото е и нейното главно предназначение. А броя на такива нѣма да е малкъ. Затова Географското дружество не биваше да се скѣпи въ разходването на необходимата сума за тази целъ. Иначе, трудътъ на **Миковъ** заслужава всички похвали, пѣкъ и съ това малко опущение е отлично ръководство.

ГРАДЪ ДУПНИЦА ДО ОСВОБОЖДЕНИЕТО

Приносъ къмъ историята на града и околнята

Отъ **Асенъ Хр. Меджидиевъ**

(Издание на Дупнишката община)

Истинска радостъ изпитвамъ като разглеждамъ редицата отъ съчинения, излѣзли подъ перото на българскитѣ планинари. И нека дани бѣде позволено отбелязването на факта, че между деятелитѣ на различнитѣ спортни и културно-просвѣтни организации въ полето на творчеството най-големъ размахъ и най-ползотворни резултати има дейността на туриститѣ, въ широката смисълъ на думата — туристи, планинари и алпинисти. Докато другитѣ организации и тѣхнитѣ работници се занимаватъ само съ ограничени професионални въпроси, напротивъ, туриститѣ сжъ, които работятъ на народната нива за общо творчество. При това тѣ сжъ най-слабо подкрепяни съ общитѣ народни сръдства. Едно радостно изключение е направилъ Дупнишката община, като се е нагърбила съ издаване на хубавия трудъ на нашия другаръ по планинарство **Меджидиевъ**.

Авторътъ е постигналъ точно въ духа на по-горе споменатата книга на **Микова**, безъ да я познавалъ, тъй като не бѣ още отпечатана. Той нарече своя трудъ „приносъ“ къмъ историята и по този начинъ остави откритъ въпроса за бждната история на града си, когато съ подобни на неговия приносъ стане възможно да се напише цѣлостна история. А това значи, да има единъ авторъ **тънъкъ усетъ**, а не само знания по въпроса, съ който се е заелъ. Но и като приносъ, книгата на **Меджидиевъ** може да се чете като единствена за сега история на града **Дупница**. Действително, още презъ 1925 г. дѣдо **Никола Лазарковъ** напечати своитѣ **Спомени** отъ робското минало на гр. **Дупница** и селата му. (Второ преработено и

допълнено издание. Първото издание е печатано вбройно през 1923 или 24 г.). Обаче, това сж само спомени на един впечатлителен съвременник на събитията и на паметлив разказвач на устни народни предания за миналите дни. Книгата на Меджидиева, наопаки, вече има всички белези на един научен принос към историята на подрилския градъ.

Следъ краткитъ уводни бележки, авторътъ ни дава доста подробенъ географски прегледъ на дупнишката околия и списъка на селищата ѝ, споредъ преброяването отъ 1934 г. Понеже става дума за историята на града и околията до освобождението, желателно би било на това мѣсто да се дадатъ — доколкото това е възможно — сведения за селищата преди освобождението. Сжщото би могло да се каже и за стопанството, въ който отдѣлъ авторътъ пакъ борави само съ най-съвременни (отъ 34 г.) сведения. Въ това отношение Приносътъ на Меджидиевъ ще трѣбва да се попълни съ следващитъ приноси, за да имаме по-целостна картина за миналото на града и околията. Още по-изчерпателенъ е историко-археоложкия прегледъ на Дупнишката околия, за който сж използвани всички писменни паметници и съчинения, познати на автора, а то е може би почти всичко, съ което засега разполага историческата ни наука за този край. Изчерпателна е сжщо миналата история и на самия градъ. Дадени сж поучителни сведения за учебното дѣло, за читалището, за управлението, а сжщо така и кратки биографии на мѣстнитъ дейци и просвѣтители въ миналото, на нѣкои отъ които дейността и заслугитъ далечъ надхвърлятъ тѣснитъ рамки на Дупнишкото корито и трѣбва да се преценяватъ съ общъ народно-стенъ мащабъ.

Подобно на другитъ, споменати погоре автори, и Ас. Меджидиевъ е изпълнилъ най-грижливо и най-сполучливо задачата, съ която така доброволно и радужно се е самонатоварилъ.

Примѣрътъ и на Дупнишката община трѣбва да намѣри сжщо така обща похвала. И което е още по-важно: подражание отъ другитъ общини.

П. Делирадевъ

В. Миковъ и Ив. П. Орманджиевъ. **БЪЛГАРИЯ, бележити исторически селища и мѣстности.** Помагало за всички учаци, учители и любители на нашето минало. Стр. 60 съ една картичка. София 1936 г. Цена 25 лева.

Нуждата отъ единъ водачъ изъ България, въ който да сж описани по-подробно бележититъ исторически градове,

укрепления, мѣстности и др., е подтикнало г. г. Миковъ и Орманджиевъ, първиятъ уредникъ въ Народния музей, а вториятъ образцовъ учителъ по история въ III м. гимназия, да съставятъ озаглавената въ началото книга „България, бележити исторически селища и мѣстности“. Тѣ сж подѣлили работата си, като г. Миковъ въ 12 главички е описалъ селищата, манастиритъ, крепоститъ и другитъ исторически бележитости въ Юго-западна и Северна България, а г. Орманджиевъ въ други 12 главички е описалъ историческитъ бележитости въ Южна България, намиращи се на изтокъ отъ Пазарджикъ и Чепино.

Не би трѣбвало да има съмнение, че предприетата работа отъ двамата добри познавачи на миналото на нашата страна ще да е изпълнена успѣшно. И наистина, въ „България“ се даватъ доста подробни описания на всички исторически бележитости. И тука, обаче, както въ всѣко човѣшко дѣло, не е минало безъ непълноти или пѣкъ дадени излишни сведения. Така напр., не е съобщено каквото и да било за старини въ Трънско, Златишко, Севлиево, Османпазарско и Ескиджумайско.

Въ Севлиево напр., не се споменува за Батошевския манастиръ, основанъ още презъ второто българско царство. Не се споменава нищо и за останкитъ отъ укрепления, каквито има въ порѣчието на р. Росица, напр. Градътъ и махалата Кастелъ при с. Батошево, Хисарътъ при с. Горско Косово, Римското кале при с. Красно градище (Калакастро-во), калетата при селата Крамолинъ, Градище, Бѣла рѣка, Кормянско, Славейково.

Не се споменуватъ **пещеритъ**: Миризлинка при Бѣлоградчикъ, Моровица при Гложене, Голѣмата пещера при Търново, въ които сж намѣрени следи отъ ранното сжществуване на човѣка въ нашитъ земи, както не се споменуватъ и нѣкои други известни пещери (при с. Голѣма Желѣзна, Бѣла рѣка и др.).

Не се споменуватъ **надгробнитъ могили** при селата Байлово, Влашко село, Горско Сливово, Върбица и други и нито дума за известната Мумджиларска могила (с. Свѣщари), за която нѣкои допускатъ че съхранява гробътъ на ханъ Омортага. Въ Разградско не сж споменати прочутитъ текета при Демиръ-боба и Махзаръ-паша. Не е казано и нѣщо повече за старинитъ по течението на р. Русенски Ломъ, описани отъ К. Шкорпилъ. Не е казано, че при черковата въ с. Бояна се намира гробътъ на царица Елеонора.

Не е казано: че въ Буховския манастир е билъ задържанъ князь Александъръ презъ августъ 1886 г., — че ромънитъ презъ 1913 година сж задигнали доста отъ намѣренитъ паметници при с. Гигенъ (Оескуъ не би трѣбвало да се произнася Оескуъ а — само Ескуъ), че грамадната статуя на Деметра, намѣрена въ Гигенъ, се съхранява въ Народния музей въ София, — че първитъ разкопки при Абоба — Плиска сж извършени отъ Шкорпилъ, Златарски и Успенски, — че отъ Карлово сж родомъ братя Евлогий и Христо Георгиеви, щомъ това е казано за семейство Гешевъ, — че отъ Калоферъ е Екзархъ Иосифъ I, че отъ Клисуре е Христо Г. Дановъ, че отъ Сливенъ е Добри Желѣзковъ фабрикаджията. — Не се споменува Петричъ кале при Девня и Раздѣлна, Кукленскиятъ манастиръ при Асеновградъ, нито пъкъ е казано нѣщо повече за Шипченския руски манастиръ (плочитъ съ имената на убититъ), а трѣбвало е да се кажатъ и нѣколко думи повече за издигнатия „най-хубавъ паметникъ за освобождението“ на в. Св. Никола. Би могло сжщо така да се съобщи съ по 2-3 реда за българскитъ градове Силистра, Добричъ, Балчикъ и др., макаръ че тѣ отъ 1913 и 1919 г. да влизатъ въ Ромъния.

Не бива да се казва, че първата българска гимназия се открива на 2 януарии 1835 г., щото откритото тогава училище се развива въ гимназия чакъ следъ 70-тѣ години. — Османъ паша се е предалъ не при Вижския мостъ, а при разклонение-то на ж. п. линия при с. Ясенъ, където е издигната и могила съ оржие отгоре ѝ. Цилиндричнитъ стълбове при Дикили-ташъ не сж високи 8 метра, а — най-много до 3½ м. Провадия е разположена не въ тѣсна равнина, а долина.

Не е интересно съобщението, че П. Р. Славейковъ е учителствувалъ въ Ловечъ прѣзъ 1846—48 години (той по-рано е учителствувалъ въ Севлиево), както — че той е живѣлъ семейно въ гр. Трѣвна.

Излишно е съобщението, че Иречекъ е получилъ въ Айтосъ монети отъ времето на Тертера I, както и — че той е видѣлъ монети отъ Македонската династия и Комненитъ и една сребърна монета отъ българския царъ Тодоръ Светославъ. Излишно е и съобщението за тритъ степени държавни земи, създадени отъ султанъ Мурадъ I — тимари, зиямети и хасове.

Огоста не може да значи Златоносенъ. При това името на рѣката е произлѣзло отъ името на кастелъ Огуста (близо до устието ѝ).

Неправилни сж изразитъ: „Отъ Свищовъ е роденъ Алеко Константиновъ“, „Следъ Освобождението Пловдивъ е билъ седалище на Източна Румелия“.

Въ приложената картичка, не сж отбелязани споменуванитъ въ текста градове: Дрѣново, Трѣвна и Елена, Кавакли и Костенецъ. Не сж надписани градоветъ Севлиево и Симеоновградъ, като сж поставени само знаковетъ имъ. Не сж отбелязани и градоветъ: Трънъ, Златица и Ески-Джумая. Въ картичката пъкъ е отбелязанъ гр. Чирпанъ, макаръ че за него нищо да не се споменава въ текста на книгата.

„България“ на г. г. Миковъ-Орманджиевъ иде да запълни една празнина въ нашата туристико-историческа книжина, като събира въ една книга достатъчно сведения за историческитъ бележитости на нашата страна. Предназначавана за излетниците изъ нашата държава, „България“ трѣбва да заеме своето мѣсто не само въ книжнитъ сборки на всички туристи и любители на българската земя, но — и въ общественитъ и училищни библиотеки. Цената ѝ не е висока.

Сава Поповъ

Водачъ на туриста

Издание на Централното настоятелство

Трето издание 1935 г.

Цена 20 лева

Всички необходими данни за посетители на българскитъ планини, градове, природни и исторически забележителности.

Доставя се отъ Центр. н-во на съюза

Планински вестникъ, брой 3, година 36. Изъ съдържанието: Зиме въ планината Мартулина — Ж. Урошъ . инж. П. Левъ; Гросглокнееръ — д-ръ И. Прешернъ; Дружественъ животъ, книжнина.

Планински вестникъ, кн. 4, априлъ, 1936. Изъ съдържанието: Отъ Вратъ до Рокава въ ледъ и снѣгъ — Сл. Смолей; **Малко морфология на Рила и Пирина** (съ снимка на Газей) — Яна Блайвайсъ; Висбаххорнъ — Д-ръ И. Прешернъ; книжнина.

Хърватски планинаръ, год. 32, кн. 3. Изъ съдържанието: Инж. В. Стивичевичъ — Следи; По Биокову — А. Маргаретичъ; Долината на слава и романтика — С. Бановичъ; Ср. Ватовацъ — Въ Проклетие; Вести, книжнина.

Деръ Бергщайгеръ, година 11, брой 6. Изъ съдържанието: Пролѣтенъ ски-излетъ въ Доломититъ — Д-ръ Е. Ханаузеку; Зимни дни въ Сикстенската долина — Фр. фонъ Даларми; Групата Голдбергъ — Бр. Кершнеръ; Пицъ Трубинеска (първо изкачване на северната стена) — Х. Бурггасеръ; Първо ски-преминаване на Ритеркопфа — И. Брунхуберъ; Палавичинирине — Х. Петерка

„Деръ Бергщайгеръ“ бр. 7 (априлъ, 1936 г.). Изъ съдържанието: Д-ръ Е. Хофманъ — Слѣще надъ Сомнаунъ; Д-ръ Ем. Гречманъ — Изъ скалистия свѣтъ на Алтмоосъ; В. Флайгъ — Сждба въ скалата; К. Бюншъ — Преминаване на Холплатигъ; И. Юлиусъ — Нощно първо изкачване; Р. Браунгартъ — Планинарски ексъ-дибрисъ. Вести и книжнина.

Известия на Германо-Австрийския алпийски съюзъ, книжки 3 и 4, 1936 г. Изъ съдържанието: проф. д-ръ Р. фонъ Клебелсбергъ — Научната дейность на Алпенферайна презъ 1920 — 1935 години; Д-ръ В. Гегенбауеръ — Хигиена на планинарството; К. Шмидъ — Пжтуване въ вътрешнитъ ледове на Исландия; К.

Паулинъ — Планинското преживѣване въ поезията на Артуръ фонъ Валпахъ; Вести, книжнина.

Обюстерайхише Алпенцайтунгъ. Изъ съдържанието на свит. 1167, мартъ 1936: Отчетъ на клуба за 1935 г., Гьотнеръ — кавказката експедиция; книжнина и разни. Свит. 1168, априлъ: В. Флайгъ — ски-излети въ областта на ледника Мортерачъ; Д-ръ К. Прусикъ — Какво ни даде И. Здарски; първи изкачвания и книжнина.

„Дойче Алпенцайтунгъ“. Книжка 3, год. 31. Посветена на жената въ планинитѣ. Дадени сж статии за „Жената като планинарка (Х. Ауеръ), „Голѣмитъ планинарки нѣкога и сега“ (Берн. Мозлъ), „Жената въ ски-спорта“ (К. Лутеръ) и отдѣлна биография на първата голѣма алпинистка Анриета д'Анжевиль (Ш. Гось).

Въ кн. 4 (априлъ, 1936) на сжщото списание намираме интереснитъ статии: „Защо текатъ ледницитъ“ (Х. де Хаасъ), „За имената на нѣмскитъ планински цвѣтя“ (Х. Марцелъ), излетни описания за най-високія връхъ на френскитъ Пиринеи Винемале (А. Циглеръ) и на корейския връхъ Хакуто-санъ (К. Такахаши). Какво винаги, книжкитъ сж много добре иллюстрирани.

Ревиста Менсиле на Италианския алпийски клубъ, бр. 3, 1936. Изъ съдържанието: Проф. д-ръ М. Ница — планинската болестъ; Нини Пиетразанта — Егюй де ла Бренва; Ски-монография на Пицъ Сесвенна — Ф. Стефенели; В. Пизоти — Въ царството на боливианскитъ Кордилиери (първо изкачване на Пикъ Италия, 5620 м. и Хуиана Потози, 6250 м.); Н. Патерно — Пещерата на Етна.

„Ла Монтанъ“ бр. 3 (277), мартъ т. г. е посветена изцѣло на френскитъ експедиции въ Гренландия, съ много специални снимки. Подписката на списанието за подпомагане на френската Хималайска експедиция продължава и въ този брой е приключена съ лева 2.110 хиляди.

Централното настоятелство на Съюза
е доставило нова партида

СЪЮЗНИ ЗНАЧКИ

срѣдна голѣмина, които ще се да-
ватъ на клоноветъ по 15 лева

СТАРИ ИЗДАНИЯ на Централното настоятелство на Съюза

които се доставят въ ограничен срокъ на намалени цени

Туризмът въ България

(Сборникъ статии по българския туризмъ по случай 25-годишнината на Съюза) само лева 10

Стари годишници

на списанието „БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ“ цѣли запазени течения само по лева 5

Пътеводителъ на Пиринъ

Най-добриятъ нашъ планински пътеводителъ само лева 15

Водачъ на туриста

Първо издание, 1930 само лева 2

Водачъ на туриста

Второ издание, 1932. И дветъ издания не сж загубили още своята стойностъ само лева 3

Хигиена на туриста

отъ проф. П. Стояновъ. само лева 2

Хоръ на туриста

ноти и текстъ, ново издание, необходимо за всѣки хоръ само лева 2

БЪЛГАРСКА ТУРИСТ. КООПЕРАЦИЯ

УЛ. КН. КЛЕМЕНТИНА 4

ТЕЛЕФОНЪ № 61-19

Предлага на **МНОГО НИЗКИ ЦЕНИ** всички принадлежности за скиори, туристи и спортисти.

На г. г. чиновниците **тримесечно** изплащане

Урежда всѣки празникъ и недѣля излети съ автомобили до хижа Алени, Мусала, Мальовица, Заврачца и др.

ТУРИСТИ И СПОРТИСТИ,

за вашата екипировка търсете всичко отъ

БЪЛГАРСКА ТУРИСТИЧЕСКА КООПЕРАЦИЯ!

Димитър

ПЕЧАТНИЦА „КНИПЕГРАФЪ“ А. Д. — СОФИЯ